

## Писмо 1

### Три изасланика пишу махараџи од Малабара.

Селам, светли наш махараџо!

Јављамо ти, да смо прешли из праве Европе на Балкан, и ево нас у Србији, централној држави балканској.

Ми смо ти се до сада савесно и тачно јављали писмима и описивали утиске и опажања наша о народима европским. Сви су они врло удаљени од нас, мислима, срцем и идеалима. Наш је општи закључак, да је Европа болесник који се прави здрав; бесомучник који се прави паметан; сиромах који се прави богат и беспомоћник који се прави силан.

Главни узрок оваквог пада Европе јесте отпад од Бога. "Ми смо напустили Бога и Бог је напустио нас", говорио нам је један немачки пастор. У Француској чули смо од неког ову саркастичну реч: "Некад је Христос јахао на магарцу, сада магарци јашу на Христу".

За целу годину дана нашег путовања по европским земљама ми смо се напорно трудили да видимо везу људи са божанством, везу земље са небесима, то јест оно што је код нас у Индији сасвим очигледно и упадљиво! Ај, оно што је најважније у животу човечјем. Колико смо жудели да у некој трговини видимо приказ тако обичан код нас у Бомбају и Калкути, на име, да се у одређено време за молитву трговац моли Богу, док муштерије морају да чекају, али узалуд. Узалуд; нигде, и баш ниједан случај. Они само недељом одлазе у храм на молитву, и то у тако маленом броју, да је то поразно. Испитивали смо, рачунали и израчунали, да само један од сто грађанства зна за храм и одлази у храм на молитву, и то недељом. То значи, да у граду од 30.000 становника – а таквих је градова у Европи много – 3000 душа иде у храмове на молитву једном у седам дана.

Замишљамо, како би се ти несрећан осећао кад би чуо да се само сваки стоти човек у малабарском царству моли Богу, о ти најпрозрачнији цвете лотусов!<sup>1</sup>

У Европи људи траже истину у науци а правду у једнакости. То су два напитка, којим је опијено ово бело човечанство. Међутим кад смо испитивали нашли смо, да је и у једном и у другом напитку више отрова него сласти. Нити је истина у науци нити правда у једнакости. Но говорити европејцима против науке и уједначености онако је исто узалудно, чак и опасно, као говорити пијаним људима против вина и ракије.

Научници европски по универзитетима и академијама примали су нас са учтивошћу без љубави, и позивали су нас да држимо предавања о Индији. Кад смо год ми предлагали да држимо предавања о религији, о божанству, о мистеријама монашким, о мудрости Веданти и томе слично, они су то с презрењем одбијали, па су уместо тога тражили да говоримо о економским приликама у Индији, о политичким правима грађана, о минералном благу наше отаџбине, о статистици људи, животиња, извоза и увоза, и свега и свачега. Све, само не о Богу, и не о тајни човечјег бића пре рођења и после смрти. Били смо због тога очајни. Дисали смо ваздух европски као отров.

Сада мало лакше дишемо, овде на Балкану. Но о томе ћемо ти ускоро писати. Нека ти Бог Вишну умножи дане и укрепи здравље. Нека си и веком и здрављем богатији од нас као што је твој златни престо узвишен над троногим столицама малабарских сељака.

## Писмо 2

### Сисодија пише своме брату Арцуни

Селам, драги мој Арцуна.

Мислили смо брзо прићи преко Балкана, уморни и ожалошћени утисцима из Европе. Журили смо да што пре стигнемо у нашу драгу Индију.

Мислили смо да је Балкан једна безначајна окрајина Европе, без икакве оригиналности и без икаква интереса за нас. Јер знаш, да смо ми у Индији једва што и чули за Балкан, као рецимо што су Балканци једва што и чули за наш свети град Бенарес или за будистички Тибет. Али смо се јако преварили. По савету познатог пријатеља Индије у Лондону, Србина Митриновића, ми смо застали у Србији.

Прво изненађење било је што смо добили позив из краљевског двора да се јавимо краљу од Србије. Краљ то је махараџа од Србије. Краљ нас је примио с простодушном љубазношћу. Његова три сина говоре са њим француски а међу собом енглески. То нас је зачудило. Зашто да не говоре језиком свога народа?

Краљ нас је најпре упитао, како живи народ у Индији. По том нас је питао каква је била наша мисија по Европи, да ли политичка или економска или културна. Одговорили смо да нас је светли махараџа од Малабара послао да испитамо дух и душу и карактер европских народа, и да сазнамо основне узроке страшног Светског рата, од кога ни наша далека отаџбина није била поштеђена.

– Ваш махараџа, – рече краљ, – мора да је велики мудрац и Божји човек, кад је тако нешто предузео. Но реците ми, племенита господо, ако није тајна, до каквих сте закључака дошли? То јест, шта је проузроковало последњи Светски покољ?

– Безбожност, као зла мајка двеју злих кћери: себичности и насиља.

– Тако је, тако је! узвикну краљ с радосним изненађењем, као кад би врачара погодила неком преврнуту карту.

У даљем разговору кад сам ја рекао да сам Кшатрија и да ме интересује војска највише после религије, он нас позва на смотру своје гарде на први дан Васкрса. А то је највећи хришћански празник кад се слави васкрсење Христа из мртвих.

– Како то рекосте? – упита краљ. – Ви рекосте, да вас као Кшатрију највише интересује војска после религије. Значи ли то, да ваш сталеж војнички, кшатријски, ипак интересује религија више него војска, је ли тако?

– Тако је, светли махараџо, – одговорих ја. – За све сталеже у Индији, то јест за брамине<sup>2</sup>, кшатрије, вајшије и парију, религија је пре свега и изнад свега осталог. Све је испод религије и у светлости религије.

Краљ, као нешто растужен, погледа у даљину и рече:

– Тако је. Управо, тако треба да је свуда и у свима народима.

\*

На дан Васкрса били смо у дворском храму. Божју службу служили су свештеници у златотканим одежама. Како смо после сазнали, код хришћана служба божја означава драму живота Христа Месије. Певала се једна те једна песма, час растегнуто и мајестетично, час брзо и с клицањем и без мало са играњем. Певала се безброј пута. Та песма гласи:

"Христос воскрес из мртвих

Смрћу смрт сокруши

И мртвим у гробовима

Живот дарова."

Заиста, чудо и мистерија. Ја сам сав треперио од неке непојамне језе. Наши хришћански мисионари у Индији бескрајно су сиромашни у сравњењу са овим изражајем величанственога Месије, победиоца смрти. Свештеник је држао неку беседу, веома узбудљиву. Но ја сам молио нашег брата Теодосија Мангалу да се постара те да се преведе на хиндустански.

На крају службе сви присутни прилазили су краљу и честитали празник овим речима: Христос воскрес, на што је краљ свакоме одговарао: Заиста воскрес!

По изласку из цркве отишли смо на смотре краљеве гарде. Гардисти су били у свом свечаном оделу, пуном боја, што је нарочито било пријатно за наше очи. Сви војници дивни младићи, узрастом и лепотом. Као наши Кашмирци<sup>3</sup> и хималајски горштаци. Трубе су огласиле долазак краљев. Како су ми објаснили, трубна арија интонира: "Ево нама краља! Ево нама краља!" Кад је настала тишина краљ је поздравио војску речима: Христос воскрес, браћо! на што је одјекнуо громогласни одговор из стотине младих грла: Ваистину воскрес!

У свом узбуђењу ја рекох себи: овде се људи не шале са вером. Ово је за нас нечувен и невиђен приказ, да један владар поздравља своју војску најнечувенијим и најневиђенијим фактом људске историје – Васкрсењем Христовим. Он поздравља као констатирањем факта Христова васкрсења, а његова војска отпоздравља га потврдом тога факта: Ваистину Христос воскрес! Овде нема шале са вером као ни у Индији.

После војне параде били смо на доручку у двору. Ту се раздају кувана јаја обојена црвено у знак радости. У знак радости победе Христове над смрћу. Заиста дивно! Онда се туцају јајима: краљ и краљица, и њихова деца, и официри, и сви присутни гости. Један држи јаје у руци а други удара. Онај који удара говори: Христос воскрес! а онај који држи одговара: Ваистину воскрес!

Кад смо изашли на улицу, на све стране чујемо поздрав: Христос воскрес и Ваистину воскрес. Нико не говори: Добро јутро или Добар дан, него Христос воскрес и Ваистину воскрес! Новине доносе уводне чланке са насловом: Христос воскрес и Ваистину воскрес! Сав је ваздух препун тога поздрава. Рекао би да и тице цвркућу и лишће шушти и велики Дунав гуди само те речи: Христос воскрес и Ваистину воскрес!

О мој Арцуно, први пут је срце моје осетило радост од како сам се одвојио од Индије. Нека је хвала богињи Кали<sup>4</sup>, којој увек мислено приносим жртве. А ти не заборави, да јој принесеш жртву и у моје име по нашем обичају.

Љубећи те брат Рама

### Писмо 3

#### Теодосије Мангала пише митрополиту од Малабара.

Христос воскресе, дедо митрополите. Кажи: Ваистину воскресе. Тако ћемо се онда по српски поздравити и отпоздравити.

Јуче смо се тако поздрављали и отпоздрављали у двору српског краља, а то је махараџа над Србима. Срби се тако поздрављају и данас другог дана Васкрса: па ми још кажу, да се тако поздрављају кроз пуних четрдесет дана, све до празника Вазнесења Христовог. Заиста дивно и дирљиво.

Но јучерашњи дан, први дан Васкрса, био је за нас Индијце дан усхићења и духовног оснажења. Били смо краљеви гости најпре на молитви у дворској цркви а по том у двору на доручку.

Ти си већ гледао православну литургију, па ти је познато, како је она драматична и мистична. Зато ти нећу описивати оно што знаш. Само ћу ти саопштити дословно преведену беседу старог дворског свештеника, коју је он изговорио на крају литургије. Потрудио сам се да дођем до овога превода и по својој личној жељи а и по жељи мојих другова. Пандит Гаури Шанаре и Рама Јамуне Сисодије. Беседа гласи:

"Краље господаре, Христос воскресе!

По праисконом плану божјем требао се Месија или Спаситељ света спустити у мутну бујицу историјског живота човечанства, која је дотле као нека понорница вукла све људе у подземни ад, да је избистри и да јој управи ток навише ка бесмртном царству небесном, царству вечне светлости и вечног живота.

Тај задатак потпуног светског преокрета није могао извршити човек, чак ни највећи од највећих, но само Бог свемоћни. Зато се као Месија јавио у свету вечни Син вечнога Оца у личности човека Господа Исуса Христа, рођеног телесно од Духа Светога и свете Деве Марије, и препуног божанске мудрости, силе и красоте. Јавио се усред народа јеврејског, кога је Бог вековима припремао кроз пророке и праведнике, и кроз страшна знамења и чудеса, и слике и прилике, речи и симболе. Но о слепила људског! Његови га не примише. Јевреји га одбацише због тога што Он беше добротвор свих људи и народа а не само Јевреја, и што се показиваше Месија целог света а не само малог племена Израилева. Дегенерисани у визији и у вери јеврејске старешине Исусова времена вољнији су били да прогласе за свога Месију разбојника Вараву, који се крваво обрачунавао са Римљанима што су пролевали јеврејску крв, него Исуса, који је проповедао милост и љубав према свима људима. Сваког оног ко би учинио неко добро нејеврејима, Јевреји су сматрали као свог злотвора, па ма колико он и њима добра чинио. По њиховом појму, Месија је морао чинити добро само Јеврејима, но исто тако морао је чинити зло свима другим народима.

То је била суштина сукоба, краље господаре. Сукобила се завист и доброта, пакост и љубав, самољубље и човекољубље, тесногрудост шовинистичка и свечовечност Божија, мрак духовни и светлост небесна.

И зло је победило добро. Но та победа је била привидна. Она је трајала само три дана. Трећи дан је Христос васкрсао из гроба. И добро је дакле победило зло. И та победа траје, слави се и шири ево две хиљаде година. Победа зла трајала је непуна три дана а победа добра траје ево две хиљаде година и трајаће до скончања времена.

Велика је победа над злбом људском. Још је већа победа над злбом демонском. Али је највећа победа над смрћу. Христос је однео све три победе: и над људима, и над демонима, и над смрћу.

Ко је икад од великих људи однео све три ове победе? Нико. Ако је неко побеђивао људе, нико није побеђивао демоне. Ко је икад ико од највећих људи света и помислио да победи смрт? Никад и нико на пет континената света. Једини Христос троструки је победилац: несравњив и недокучив и недостижан.

Овога Христа, победиоца над свим победиоцима, обгрлио је наш српски народ пре хиљаду година, и од Њега се не одваја. Ништа му није драже од Христа, ништа светлије и ништа светије. Крст Христов постао је застава српског народа. На свима бојиштима, где се народ српски бранио од неверника, лепршао се крсташ барјак, како под царем Душаном, тако и у Лазаревој војсци на Косову, тако и под нашим сељачким устаничким кнежевима Карађорђем и Милошем, на Мишару и Љубићу.

Месију света, кога су Јевреји одбацили и распели на крст ми Срби смо примили и од Њега учинили заставника нашег народа, наше историје, наше судбе.

Али зато је наша историја поновљена драма Његова живота. Зато смо ми као народ Христов много пута страдали, много пута умирали и много пута васкрсавали. Наш је историјски пут обележен крвавим крстом и светлим васкрсењем. Све у знаку Христа, распетога, и васкрслога. И све наше велике историјске личности прославиле су се само зато што су прошле путем Христовим, путем Голготе и Васкрсења.

Због тога је, краље господаре, нама Србима Велики Петак двоструко тежак а Васкрс двоструко радостан. Јер оплакујући Христова страдања под крстом на Велики Петак ми оплакујемо милионе наших сународника убијених за Христа Бога кроз векове; а славећи Христово Васкрсење ми слаavimo и њих, бесмртнике у небесном царству Христовоме, у великој многомилионој Србији на небесима. У тој бесмртној небесној Србији налазе се и многи претци твоји, господаре, а надам се, као и сваки Србин, да има и мојих. Нашу радост ми мешамо са њиховом. И заједно са њима кличемо: Христос воскрес! А то значи: Бог победи сатану; живот прождре смрт; правда сатре неправду; љубав уништи мржњу; светлост прогна таму. Зато певајмо и утројмо: Христос воскрес! Христос воскрес! Христос воскрес! – радост донесе! Амин".

Кад будеш прочитао ову беседу, дедо митрополите, сам ћеш појмити, како је она учинила огроман утисак не само на мене него и на моје некрштене земљаке, на брамина Гаури Шанкару и на кшатрију Раму Сисодију. И то после нашег жалосног искуства у безбожној и окамењеној Европи.

А знај, да кад ти будеш примио ово писмо кроз месец дана, још ће се на све стране по овој чудној земљи разлегати поздрав: Христос воскрес и Ваистину воскрес!

Желим ти сваку срећу од Христа и остајем одани  
Теодосије Мангала

## Писмо 4

### Госпођа Индумати пише своме супругу Пандит Гаури Шанкари из Алахабада

Желим ти срећу, више теби него себи.

Ти си ја, ја сам ти<sup>5</sup>. То осећање од наших првих дана, у мени и сада после двадесет година стоји расцветано као најлепши лотос на светој реци Гангу<sup>6</sup>. Још је то осећање због дугог твог одсуства и појачано. Из дана у дан и из ноћи у ноћ више сам с тобом у теби по тој дивљој Европи него ли овде у нашој Индији. Заиста више сам ти него ја. Тамо је с тобом моја стварност, овде је само моја сенка. Примила сам неколико твојих писама убрзо једно за другим, све једно болније од другог. Па кад ти као брамин, заветан на уздржљивост и строгу објективност тако црно пишеш о Европи, онда могу мислити како је страшна та зверска земља, која ништа друго нема *до зуба и стомака*. Зато, да би ти олакшала, узела сам на себе труд и дошла у Алахабад<sup>7</sup> на "свечаност свећа" у част богиње Кали.

Теби је та свечаност позната, јер смо заједно на њу ходили неколико пута. Али никада као сада није ми она била ни лепша ни свечанија – ај нити тужнија без тебе. Кажу да је ове године било око два милиона поклоника у Алахабаду из целе Индије. Као да је песак на обали Ганга оживео и претворио се у људска бића. Довела сам собом и нашег сина Ануширвана. Никада раније он није био у Алахабаду. Ноћу када су поклоници запалили милионе свећа и спустили у свету реку у част богиње Кали, призор је био тако величанствен, да је Ануширвана скакао и плескао рукама од чуда и узбуђења. Ја сам му рекла, те је својом ручицом запалио и у Ганг спустио седам свећа за твоју срећу, и то у част наших највећих божанстава: Бrame, Вишну, Шиве, Индре, Савитри и Кали. Да ти буду заштитници на путу кроз ту зверску џунглу. А и ја сам од своје стране запалила много свећа у част омиљене ми Кали, да нам те она сачува и жива поврати.

Ти си ја, ја сам ти.  
Поштује те и клања ти се  
Индумати

## Писмо 5

### Опет госпођа Индумати пише своме мужу Пандит Гаури из Бомбаја.

Желим ти мир, блажену мокшу<sup>8</sup>, више теби него себи.

Вратили смо се из Алахабада у Бомбај и дошли у госте нашем рођаку Сомадеви. Брамин као и ти, он је много забринут за тебе, да се тамо у тој незнабожачкој Европи нечим не упрљаш. Каже, да ти не би требао да се рукујеш са тим зверским људима, нити да једеш заједно са њима, нити да спаваш у постељама у којима су они спавали. Прича ми како је Махатма Ганди кад је путовао за Европу повезао собом две козе, да од њих пије млеко из посућа које је понео из Индије. Па ми прича о једном махараци, који је путујући у Европу повезао на броду бурад са водом из Индије. Да би пио воду из светог Ганга и њом се умивао, те да се не би скврнио скверном водом из несветих река европских. Па је Сомадеви велика брига, а мени још већа, како ћеш се ти моћи очувати у браминској чистоти у томе мутљагу незнабожачког света. Пази дакле и чувај се. А ми ћемо се трудити одавде да ти помогнемо највише што можемо. Договорили смо се са Сомадевом да чинимо за тебе следеће:

1. Сомадева ће сваких седам дана прочитати целу Бхагавад Гиту<sup>9</sup> за твоје добро;

2. Наш син Ануширвана ће сваки дан прочитати неколико шлока<sup>10</sup> из Веданти,
3. А ја ћу сваки дан приносити букет лотосова цвећа богињи Кали, да те сачува у чистоти белњој од хималајског снега. И најзад
4. Послала сам по једном бикшу<sup>11</sup> дарове у тибетске манастире, да се за тебе читају тантре и мантре исписане на свих пет стотина плоча<sup>12</sup>.

Нашу помоћ ти ћеш извесно осетити. Јер ако смо ми далеко једни од других, богови су близу свију нас на сваком месту и у сваком тренутку. О томе немају појма груби материјалисти европски. Али код нас у Индији то знају сви, како кнежеви тако и амали, и како старци тако и деца.

Поштује те и клања ти се  
Индумати

## Писмо 6

### Теодосије Мангала пише Малабарској цркви<sup>13</sup>.

Мир вам и радост од Господа Исуса Христа.

Ево нас у Србији, једној чудној земљи на Балканском полуострву. Не мислим на чудесну лепоту природе – та природа Божја свуда је неисказано чудо од лепоте – него мислим на овај народ и његову историјску судбу. Јер је човек важнији од природе, па често и лепши. Није човек природе ради но природа човека ради.

Узели смо за правило, да чим ступимо у једну нову земљу причитамо најпре прошлост народа те земље. У Србији нас је послужила добра срећа, те смо наишли на човека, индолога, који одлично познаје и веома воли Индију. Десет ноћи он нам је читао и причао историју српског народа. Да нам је причао не десет ноћи него десет месеци, не би нам било доста. Но оно што смо чули од нашег новог пријатеља и љубитеља Индије за десет ноћи ја морам очајно скратити, што би ви могли прочитати за десет минута. Јер писмо које се не може прочитати за десет минута није писмо него друга врста књижевности.

Свечи су ослободили и ујединили племена досељена на Балкан из Индије. Запамтите ово из Индије. Свети Симеон Немања и његов син Свети Сава извршили су то дело. Династија Немањина служила је богу и народу преко 200 година. Безмало сви жупани, краљеви, деспоти и кнежеви, као и њихове супруге и ближи и даљни сродници посветили су се. Њихова посвећена тела држе се нераспаднута и сада у ћивотима у манастирима и храмовима не само на српској земљи него по целом Балкану, у Грчкој, Бугарској, Румунији и Албанији. То су били у истини свети људи; свак се од њих увек потписивао: слуга Христа Бога. *Само зато што су себе у сјају, сили и богатству, предали на службу Богу они су и могли онако сјајно послужити људима.* Јер се људи не могу волети међу собом као браћа ако сви заједно не воле Оца свог небесног. Многи из Немањине династије, и мушки и женски, посветили су се монашком животу, водећи борбу против крви и меса и духова злобе поднебесне. Други опет херојски су се борили против Хуна, Монгола, Татара и папиштанаца са сјајним геслом: За Крст и Слободу! Запамтите ово српско гесло, које је старо много столећа на које је и данас за Србе ново и савремено као путеводна поларна звезда. И дан данас свуда чујете од Срба: ми живимо и боримо се за крст часни и слободу златну. Часни крст то је Христов крст, а слобода златна је чиста и света слобода у Христу.

Браћо моја и сестре, нема народа у свету који је тако доследно и упорно водио борбу против Спаситеља света као што су Јевреји, нити има народа у свету који је тако доследно и упорно водио борбу и жртвовао се за Христа као српски народ. Ја вас молим, све вас крштене душе у Малабару, молите се богу за овај необични, свети и херојски народ.

На Косову пољу 1389. године била је битка између муслимана и Срба. И по недокучивом Божијем промислу муслимани су победили Србе. То је највећи датум у историји српског народа. У тој бици сва је српска изгинула војска на челу са светим кнезом Лазаром, чије мошти леже и сада у ћивоту, као да је јуче умро. Кад упитате Србе, баш ове Србе у 20. веку, зашто је српска војска подлегла турској на Косову, добићете увек исти одговор: Зато што се приволела царству небесноме а не земаљскоме. Од тада па за 400 и неколико година период је српских мученика за веру Христову, тј. за крст часни и слободу златну. Милиони Срба клани су као јагањци, на колац набијани, глађу и другим мукама умртвљени – да вечито живе.

1804. године сељаци српски дигли су Устанак против турске царевине. Шака хришћана против једне силне царевине која се простирала од Дунава до Индије. Сва Европа била је запањена овом неравном борбом. И чудо над чудима, Срби су извојевали слободу и независност с Божјом помоћи. Чак и насупрот Европе, коју је она вековима штитила прсима својих синова од турске силе. Само с Божјом помоћи, као што је библијски Гедеон са 300 људи и с Богом победио неизбројну множину Мадијамаца.

Има Бога, браћо. Историја српског народа треба да уђе у верске читанке свих народа као доказ да има Бога.

Ето, само толико. Кад бих писао више писао бих књигу; да, писао бих нову Библију. Али пошто вам не пишем књигу него писмо, морам да закључим. Стотину пута оволико задржавам у памети, да вам испричам када стигнем у Малабар.

Јуче се загледала деца у нас на београдској улици, па ће један, смелији од других упитати:

– Одакле сте ви, господо?

– Из Малабара, – рекох ја.

– Малабара! Па то је српска реч, – вели дечак. – То значи Мала бара. Ви сте дакле из Мале баре.

Наш вођ и пријатељ, индолог, насмејао се на то, помиловао дечка и рекао:

– Ти имаш право. Тако је.

На крају још да вам наведем српску химну, најузвишенију од свих националних химни у Европи:

"Боже правде, ти што спасе од пропасти до сад нас,

Чуј и од сад наше гласе, и од сад нам буди спас!

Моћном руком води, брани, будућности српске брод;

Боже спаси, Боже храни, српског краља, српски род!



Из мрачнога сину гроба српске круне нови сјај,

Настало је ново доба – нову срећу, Боже дај!

Краљевину српску брани, петвековне борбе плод!

Српског краља Боже спаси, моли ти се српски род!"

Ово је највеличанственија химна коју сам ја чудо до сада. Друге европске химне или не зарезују Бога ни у шта те га и не спомињу, или су то охоле ратоборне песме националног самохвалисања. Кажу ми да су и Енглези у Светском рату највећма заволели српску химну, као химну над химнама, и да су је певали по свима црквама у Енглеској. И добро су учинили. Кад се вратим, ја ћу вас научити, како се пева српска химна.

Благодат Божија нека је с вама. Све вас поздрављам и целујем  
Тодосије Мангала

## Писмо 7

### Госпођа Катјајани, пише своме сину Рами Јамуни Сисодији

Рамо, сине мој, мир ти и здравље од свих богова индијских.

Нарочито се молим Богу Кришни<sup>14</sup>, заштитнику свих кшатрија, да те сачува у овом животу док те ја, твоја мати, још једном видим и заситим очи своје гледањем у тебе. Сав свет видљиви, и невидљиви не може заситити очи мајчине као син, и још такав витешки син, љубимац великог Кришне, као што си ти, Рамо сине мој, зеницо очију мојих и срце срца мога.

Брат твој Арџуна читао ми је писма твоја из те страшне и немилосрдне Европе, а ја слушајући превијала сам се од страха као грана махагони дрвета од јаког ветра. Пиши нам, сине, што год утешније или, што је најбоље – не пиши ништа него похитај – дођи у Индију. Моји су дани већ одбројани и ја сваки час очекујем смрт и реинкарнацију<sup>15</sup> у неко ново и боље тело од овога.

Не могу ти рећи, сине, да је код нас све добро. Према Карми<sup>16</sup> сваком се догађа оно што је заслужио. Новости има пуно, више непријатних него пријатних. Но кад богови могу да гледају све непријатности у свету, морамо се и ми навићи и у томе боговима подржавати.

Умро је Кабир, твој рођак; млад и диван умро је по судби, и није могао не умрети кад му је дошао рок. Сакунтала, жена његова, коју ти знаш као ненадмашну по лепоти и доброту, пошла је на "сати"<sup>17</sup>, из љубави према Кабиру, и изгорела је у пламену, и пепео њен присут је у Џумну. Уређено је било тајом, да се све сврши рано изјутра када бог Агни<sup>18</sup> пусти прве зраке сунчане на земљу, да не би сазнали Енглези, који у то време спавају. Ја сам била присутна, по њеној изричитој жељи. Ја сам јој помогла те се после купања оденула у белу свилу.

Сјајна као пун месец, са очима црним као поноћ без месеца, изгледа ми је права богиња. Не верујем да су лепше од ње биле ни Сита Рамина<sup>19</sup> и Рада Кришина. Кад се обукла поклонила се свима нама и узвикнула је: Дарма!<sup>20</sup> и ушла је у лађицу окићену зеленилом и плавим лотосовим цвећем. Гледали смо је како стоји на ломачи, кад су први зраци сунца пали на њено лице. Иако смо знали, да она чини оно што верна супруга у Индији према Дарми треба

да чини, ипак смо сви дрхтали од ужаса. Кад ју је пламен обузео, и кад се лик њен потпуно скрио у пламену од наших очију, чули смо страхан врисак: Кабире мој, ето ме к теби!

.....  
Ај, срце човечје, стегни се и поднеси ако можеш све ужасе ове животне Самсаре!<sup>21</sup>

Кабировог и Сакунталиног сина ја сам узела у своју кућу. Знам да би и ти то учинио, и да ће ти бити мило.

Али агенти енглески, дознали су за овај случај на Џумни и јавили енглеској полицији. Сећам се, да кад се ломача потпаљивала пројурила је нека прилика на точку поред нас. Неки рекоше: мушко је, а други: жена је. Сада полиција испитује цео догађај, па су и мене стару потргли као сведока и саучесника у овоме. Шта ће бити не знам. Но не плашим се ни тамнице ни смрти. Европејци, који се данас жене а сутра дан разводе, наравно, не поимају ову врховну жртву љубави жене наспрам мужа свога. Ја сам чула од хришћанских мисионара речи њиховог Светог Писма: "Љубав је јача од смрти". Али то је код њих само на језику, док је то код нас на делу.

Чувај се, сине, европских жена. То су страшила. Возе се на точку. Носе мушко одело. Шишају косу. Прекрштају ногу преко ноге. Пуше, пију и церекају се. Код њих је девојаштво прљаво а материнство јалово. Кад им муж умре, оне одмах отварају тестамент да виде шта им је муж оставио као доходак или пензију. Ниједна од њих од стотине милиона не може се наћи, да би из љубави за умрлим мужем пошла у драговољну смрт. Међутим ти себични варвари осуђују нас Индијане као народ са варварским обичајима! Нека им громовник Индра суди. Похитај и дођи, молим те. Бежи што пре из Европе.

Твоја мати Катјајани

## Писмо 8

### Сисодија пише своме брату Арцуни.

Селам, драги мој Арцуно.

Много писама послао сам ти из Европе, а ово је друго што ти пишем из Србије. Али од тебе никад ни абера ни аваза. Шта је то с тобом? Да ли си болестан или здрав? Ако си болестан, не тражим извињења; ако ли си здрав, не примам оправдања. Ти си увек високо мислио о Европи, но ваљда зато што никад ниси био у Европи. Да си био и видео што смо ми видели, ти би био или човек па променио своје мишљење или пак нечовек па порекао искуство нас који смо били на лицу места и видели. Једно ти могу препоручити: моли се да наши богови, Девата, сачувају Индију да се не европеизира. Доста је и ова једна Европа као тровачица света, доста и без Индије. Ако би Индија постала другом Европом, другом тровачицом света, онда те уверавам, да је близу "Брамина ноћ", смак васионе и повратак свега у небиће, у хаос и у спавање без сна.

Али ја ни за тренутак не губим веру у Индију. Напротив, овде у Србији, у једном нама сличном народу, та ми се вера појачала. Нигде у Европи ми нисмо примљени с толико искренности и љубави као међу Србима. Сваки Србин носи у себи свесно или полусвесно, један део Индије било у својим мислима или у интуицијама или у обичајима, или у склоностима или пак по гостољубљу и по укусу према лепоме.

"Ми Срби смо један део велике Индије". Тако је почео своју реч Др. Јевтим, индолог и наш пријатељ. То је било синоћ на једној академији приређеној у престоници у почаст нас Индуса.

"Судба нас је одвојила од Индије, још пре Христово рођења и упутила преко Европе и предње Азије на Балкан. Но одвојени физички ми се никад нисмо одвојили духовно од своје прапостојбине Индије. Санскритске речи, па обичаји, мистика, легенде, пословице, народне бајалице, фантастичне песме о људима који се у змије и друге животиње претварају – све је то код нас Срба сачувано у несравњено већој мери него код осталих индоевропских народа. Сама реч Срб порекла је санскритског и не зна јој се тачно значење. Значајно је и то да ниједан народ у Европи (а можда и у целом свету) нема *p* као самогласник изузев Индијана и Срба.

Но ја вам не ћу сада говорити о Србији него о Индији, нашој расној праматери.

Индија је богата мајдан мистичног, социјалног и философског блага. Мистика човечанства у смислу религиозном нигде у свету нема тако практичан значај као у Индији. Тамо људи верују у три необичне стварности, и према њима управљају цео свој живот, лични и социјални. Те три мистичне стварности по веровању Индијана јесу: Карма, Дарма и Реинкарнација. Карма је судба, Дарма је дужност. Реинкарнација је поновно рођење по смрти у новом телу, било људском или нељудском.

У друштвеном погледу индијско човечанство је подељено у четири касте: брамини, кшатрије, вајије и мудре. Овакав друштвени строј траје у Индији хиљаде година без промене и без жеље за променом. Такав строј не би се могао тако дуго одржати кад људи не би стално мислили на смрт и на оно што ће их снаћи после смрти. И још, кад не би помишљали на Карму и Дарму. Карма, Дарма и Реинкарнација су као један затворен троугао који у Индији опредељује све, објашњава све и успокојава све. Брамин у овом веку може се после смрти јавити као шудра а шудра као брамин, цар као просјак а просјак као цар. Тиме се успоставља правда и тиме се ствара помирење са својим стањем и положајем у једном веку човечјем. Европа, атеистичка Европа, која нити мисли о смрти ни о ономе што ће доћи после смрти, бунтује се и тражи остварење потпуне правде за свакога у кратком времену од рођења до смрти једног човека и једног поколења. Њен метар није метар него милиметар. Па мерећи све милиметрима, она се бунтује, хуче, виче, окреће, преврће, и пада из јаме у јаму.

У погледу философском Индија је богатија разним правцима и системима од свих осталих мисаоних народа укупно узетих. Све што људи као људи, без Божјег откровења, могу смислити и домислити својим разумом и својом маштом, смишљено је и домишљено од индијских мудраца. Нема философије у свету која не би имала бар свога корена ако не и потпуног изражаја у Индији. То је топла и плодна материнска утроба, која је родила све што се може родити, од узвишеног до накардног. Само је Бог једини могао открити људима нешто ново што људи у Индији својим умом нису могли достићи. И Бог је заиста открио човечанству нешто ново, открио је Радосну вест кроз Исуса Христа. Но о томе ћемо се други пут и на другом месту разговарати. Могу вам само рећи, да и материјалистична философија индијска, позната под именом Санкија, није мање духовна од најдуховнијих философија европских."

Потом је Др. Јевтим рекао:

"Нико од европских народа није толико позват да разуме Индију нити да јој пружи руку братства и пријатељства као српски народ. Без икаквог политичког, економског или ма каквог видљивог и материјалног интереса, ми вечерас поздрављамо велику Индију као нашу

најближу рођаку на континенту азијском. Пред лицем њених честитих синова, који су нам указали част својом посетом, ми јој желимо свако добро од Бога, и сваку срећу, прво њој па нама. Јер ако ми Срби, као њени малени део, по некој божјој судби, на овоме страшном распућу и ограшју светском, и на овом мосту између Европе и Азије и паднемо, нека Бог благослови Индију, нашу мајку по крви и језику, да прими из наших руку барјак борбе за вечну истину Божију."

Ово су пламенови а не речи, мој брате Арцуна. Читај ово и дај другима нека читају. Ми смо грешили што смо гледали само у такозване велике народе света а не у мале. Али и Вишну често говори кроз мале а не кроз велике. Знаш како се нашем великом философу Санкари јавио Бог Шива у виду просјака<sup>22</sup>. Не презиримо мало да би дошли до великог. Прочитај ово нашој мајци и поклони јој се до земље као богињи у моје име.

Љубећи те брат Рама

## Писмо 9

### Госпођа Индумати пише своме супругу Пандит Гаури.

Желим ти мир, блажену мокшу – више теби него себи.

О како би се радовала кад би могла да ти напишем писмо које би те развеселило као букет мирисног цвећа. Али овога пута ускраћена је та радост и мени и теби. Ово моје писмо је од самога трња. Хришћани причају, како су Јевреји ставили на главу Христу трнов венац место заслужене царске круне, и како се крв лила низ Његово лице испод трновог венца. Тако ваљда хоће и наши богови индијски, да понеко од нас понесе на глави трнов венац од људи безбожних и неправедних.

Познати војвода Рамачандра, од славне фамилије индијских кшатрија, написао ми је писмо молећи ме да што пре одем до старе госпође Катјајане, мајке твога друга и сапутника Раме Сисодије. Због чега – није ми рекао. Али ја сам слутила зло. Кад сам стигла у дом кнежева Сисодија, рекли су ми да је стара госпођа ухапшена и да је до ње немогуће доћи. Кад сам упитала за младог кнеза Арцуна, брата Раминог, слуге су с горким осмехом одмахнули главом и прећутали. Шта да чиним? мислила сам. Шта је то војвода Рамачандра хтео са мном? Велика загонетка. Одем одмах у оближњи храм бога Шиве и принесем жртву у цвећу и маслу, па се упутим право тамници.

– Да ли је ту племенита госпођа Катјајани Сисодија и да ли бих могла с њом говорити? – упитах тамничара.

– Ту је, но немогуће је с њом говорити.

Дала сам му бакшиш, опрости.

Кад ме је стара госпа видела, бризнула је у плач. И кроз плач отпричала ми је две своје заиста горке муке.

Прва мука што је ухапшена. А ухапшена је што је, према сазнању полиције, побудила Сакунталу, младу удовицу Кабирову да се преда на спаљење, и што је при самом чину спаљивања помагала јој да се обуче, и храбрила, и све остале лудорије што полицијски агенти могу натоварити на једног човека, да би се показали заслужни своје плате. Као што ти је познато, закон против спаљивања удовица је веома строг, тако да стара госпођа Сисодија очекује најгоре.

Но друга мука је страшнија од прве. Она мисли, да ју је полицији доставила некаква новинарка, аматерка, шоферка, шта ли не знам, по имену Гледис Факхарсон, у коју се заљубио њен млађи син, кнез Арџуна. Та дама је, каже, много старија од Арџуне, а владања и понашања је таквог да је уопште њена појава у нашој божанској Индији једна гнојна рана. Па још замислите такво једно лице у вези са славном кшатријском и кнежевском фамилијом Сисодија!

Но уз ту срамоту долази још једна срамота која пада на кућу војводе Рамачандре. Још пре седам година ћерка Рамачандрине је верена за Арџуну. А сада Арџуна њу напушта и будали се са некаквом – како јој рекох име – Гледис Фаркхарсон (Ух, да страшна имена). Сад сам разумела, зашто је мени писао војвода Рамачандра. Али опет нисам могла да разумем, зашто су мене у све ово умешали, и шта бих ја ту могла помоћи.

– Ништа друго, кћери моја златна, ништа друго него само да пишеш Пандит Гаури Шанкари, да он то некако поступно и вешто саопшти моме Рами, сунцу живота мога, ускраћујући му највећи бол. А њему ће богови јавити шта треба да учини.

Кад сам изишла из тамнице на мрачну улицу неко ме ухвати за руку. Уплаших се и тргох:

– Не бој се, племенита Индумати, нека те Вишну награди хиљадоструко за твоју доброту. Зар ме не познајеш? Несрећа ме је изменила и брига постарала. Ја сам војвода Рамачандра. Хвала ти што си ме послушала и дошла.

– Ништа, – одговорих ја, – мени је само жао што не видим баш ништа шта бих могла послужити и теби и старој госпођи Катјајани.

– Можеш много, – рече војвода, – управо све. Пиши свом супругу и нашем чувеном брамину, кога и сам махараџа цени изнад свих брамина свога царства, пиши му, да каже Рами какву је срамоту нанео Арџуна и на његов и на мој дом. Нека му отворено каже, да ћу се ја постарати да Арџуна својом крвљу опере две срамоте са две индијске кшатријске куће.

Ево ти дакле трња више него што си очекивао. Жалим, али шта да чиним? Кад руже прецветају, трње остаје. И само је трње трајно и непролазно. Бујица живота мути изненадно наше тихе воде и наше изворе затрпава камењем.

Чини како знаш. Ја ти у овоме не уем бити саветник. Само ти могу рећи да свом душом делим бол старе Катјајани и гнев војводе Рамачандре.

Поштује те и клања ти се Индумати

## **Писмо 10**

### **Теодосије Мангала пише Малабарској цркви.**

Мир вам и радост од Господа Исуса Христа.

Јуче је био празник Спасовдан. Славила је општина београдска. Служба у цркви Вазнесења и литија по целој граду.

Шта је литија то и ми у Малабару знамо. Али не знамо шта је слава. То је један искључиво српски верски обичај. Сваки српски дом има свога свеца заштитника. Као што и ви знате, хришћански свеци нису некакви измишљени богови него стварне личности, које су као људи на земљи живели богоугодним животом, посветили се и у Рај ушли. Они се моле Богу за нас

на земљи и Бог из љубави према њима – зато што су они показали своју љубав према Богу – испуњава им молитве за људе. На дан славе српски дом блиста у светлости и радости. На сто се постављају у част светитеља три ствари: запаљена свећа од воска, колач од пшенице и вино. Свећа представља светлост истине којом је Христос обасјао свет. Хлеб и вино претстављају духовну храну и радост, све од Христа и кроз Христа. Сва чељад су обучена тога дана у свечано рухо, и сви се труде око дочекивања гостију. Нарочити гости не позивају се, него ко год наиђе и дође, бива дочекан као добродошао, са поштовањем. Наравно, да цигани и слепци добро искористе овај српски обичај. Не само да напуне стомак него и торбе. Благодарехи славама, у Србији се никад није умирало од глади. Јер су славе врло честе, а милостиња чини половину славе. И краљ слави. Његова је слава свети апостол Андреја. Запамтите то, па кад дође дан светог Андреје, пошаљите краљу од Србије честитку из Индије. Биће му велика радост и пријатно изненађење.

Но не само да сви домови српски славе славу него и све установе и друштва: и села и градови и цркве и школе и војска – сваки војнички пук има своју славу – и еснафи и болнице и разна добротворна удружења.

Јуче је славила општина београдска и црква Вазнесењска и Поклоничко друштво и још нека друштва и установе. То је велики дан за престоницу српску.

Патријарх је служио службу у цркви Вазнесењској са неколико епископа и мноштвом свештеника. Патријарх је одржао беседу, из које ћу вам навести само неколико речи:

"Близу двеста милиона православних хришћана широм целог света славе данас величанствени догађај Христова Вазнесења са земље у небеса. Сишао је с неба као сиромас а узнео се на небо као господар коме се, по Његовим сопственим речима "даде свака власт на небу и на земљи". Анђели су слетали на земљу кад се Он родио у пећини Витлејемској: анђели су лебдели око Њега када се на Маслиновој гори узносио на небо. Кад се родио, прости пастири први су му се поклонили, а кад се узносио поклонили су му се прости рибари, апостоли Његови. Пастири и рибари – има ли што простије и честитије? То су људи који не могу фалсификовати своју робу. Нити може пастир измислити вештачку овцу нити рибари продати вештачку рибу. Није Господ Исус изабрао ни сарафе који тргују вештачким новцем нити фабриканте који производе вештачку свилу.

И наш српски, земљораднички и пастирски народ, изабрао је Он, да му послужи истином и правдом и добротом пред многим другим народима са извештаченим животом и извештаченим занимањима. Да благодаримо Господу на мисији коју нам је определио по неизмерној мудрости и милости својој. И као што сам вас позвао о Рождеству Христовом да се заједно са витлејемским пастирима поклонимо рођеном Месији и Спаситељу света, тако вас данас позивам да се мислено поклоните на Јелеонској гори са рибарима, апостолима, пред Њим када се узноси на небески престо славе своје, праћен војскама од лучезарних анђела."

Још је много красних речи изрекао Патријарх, али ја нисам могао ухватити. А завршио је овако:

"Данашњи дан славе многобројни храмови у нашој отаџбини. Слави и света Жича, прва архиепископија наша, у којој је крунисан и први краљ српски Стеван. Па још славе и многа села и носе литије по пољима и њивама. Исто тако и многа друштва. Нека им слављени Христос Спас услиши молитву и помогне. Но слави и наша престоница Београд. Нека се милост Божија излије на њ. Београд је глава држави, а глава мора бити здрава. Ако је глава болесна, болесно је све тело. А ја вам кажем, да ова глава државе није сасвим здрава. Пуна је

рана и краста и гноја. Због тога ми данас ходимо у литији кроз овај град, да га крстом и молитвом и духовном песмом осветимо, а то значи, да га очистимо од злих духова, и Христу Богу свецело посветимо.

По изласку из цркве пошли смо у литију. Права наша Малабарска литија по многобројности душа, по барјацима, крстовима, хорovima и свему шаренилу. Било је ваљда сто хиљада душа у литији. Других година и сам краљ је ишао поред патријарха, али ове године, не знам зашто, он је био одсутан. А то народ, чујем, негодује. Војска, четници, музика, униформе, параде.

Ушли смо у општинску зграду, љубазно позвати од патријарха. У сали на столу стајала је запаљена свећа, колач и вино. Отпеван је тропар Вазнесењу Господњем и извршена молитва са обредом. Онда је председник општине поздравио госте и позвао на закуску. За време закуске председник је устао поздравио нарочито нас Индијане добродошлицом. Потом један елегантан господин приђе председнику, поклони се и нешто му шапну на ухо. Председник климну главом, и тај господин стаде пред нас и издекламова ове две строфе:

"Индијо стара, земљо нам драга,

Земљо нам драга, земљи свих блага

Од стабла твога и ми смо грана

И ми смо деца из Хиндустана.

Ти Србе не знаш, но ми те знамо,

На те мислимо, теби певамо.

Од Хималаја до Хиндукуша

С тобом је наше срце и душа."

Овај млади господин зове се Богдановић. Путовао је по свој Индији и много је заволео нашу земљу. Били смо код њега на чају и дуго разговарали. Он нас је извео у парк звани Калемегдан, да би гледали залазак сунца, што је необичан призор у овом граду.

Калемегдан је сада парк и шеталиште. Но историја тог места је језива. То је кроз векове било српско крваво мучилиште. Што је колосеум у Риму то је Калемегдан у Београду за хришћане. Тамо су хришћани пред зверове бацани, а овде су Турци Србе на колац живе набијали. Када би се тачније проучило, можда би се нашло да је више хришћана пострадао на Калемегдану него у колосеуму. Јер је мучеништво хришћана Срба под муслиманима дуже трајало него ли мучеништво хришћана под незнабожачким Римљанима. Замислите, да човек човека на колац набије! Ни тигар ни змијски цар у Индији не умеју тако да муче своје жртве. Али демони кад узму власт над људима уче их како да муче своју браћу.

Слушајући повест о српским мученицима на овом месту ја сам у мислима био у Индији са негдашњим мученицима за Христа, најпре са светим апостолом Томом, оснивачем наше цркве, а потом са многобројним страдалницима Христа ради у време цара Авенира, Акбара и Могула. Помислио сам, како је крв мученичка веза између свих народа хришћанских. И ја сам осетио свим срцем како ме калемегдански мученици везују за Србију више него ишта друго. И кад би мене неко питао, каква је најјача веза између Индије и Србије, ја бих одговорио: Крв мученичка.

## Писмо 11

### Пандава начелник града Бенареса пише Рами Јамуни Сисодији.

Желим ти мир души и светлост ногама.

Дошли су неки твоји рођаци у овај свети град са осталим поклоницима, па су ми испоручили твој поздрав. Веле ми да си се у једном писму жалио: "Мој друг Пандава ме баш заборавио!" Кад сам то чуо, одмах сам отишао у храм Шивин и принео жртву за твоје добро. Верујем, да је та жртва утицала на твоју душу, да се разведриш и према мени одобровољиш.

Немој ни ти ценити пријатеља према честим писмима. И два вола који дуго у једном јарму вуку кад се раставе чезну и ричу један за другим, камоли људи и без писама. Мени су долазили дани кад сам хтео рикати од муке што си ти далеко од мене. Ниси ми излазио из ума нарочито у ово безкишно време када Бенарес представља прави мравињак од безбројних поклоника из целе Индије. Ти си по завету сваке године у ово доба долазио у свети град Бенарес<sup>23</sup> и помагао ми много и много. Само присуство правог пријатеља велика је помоћ и без икакве активности. Кад си ти седео поред мене ја сам осећао двојну снагу.

Није ми мука од наших људи него од Европејаца. Теже је у ово време сместити стотине Европејаца него хиљаде Индијана. Јер сваки од њих стотину тражи засебну собу у хотелу, док наши као што знаш, не траже ништа него спавају по улицама, по пољима, на обалама Ганга и у чамцима. Но још теже од тога јесте негодовање и роптање нашег народа против њих. Наш свет долази у Бенарес да засити душе док европски туристи, новинари и авантуристи долазе да засите очи, да фотографишу и без краја фотографишу, да површно све опишу и да зараде паре на фотографијама и описима. У суштини они ништа не разумеју; њихово знање долази само кроз очи. Њима је несхватљиво чудо, кад виде многе наше људе који по цео дан седе на обали реке и намерно не отварају очи од изласка до заласка сунца.

Па ипак ти си ми у помоћи иако си у даљини. Јер помислим, кад је мени овако тешко од једне шаке Европејаца у Бенаресу, како ли је тек моме Рами усред Европе међу Европејцима. Та помисао ми даје снаге и храбрости за рад и стрпљење. Но морам ти у поверењу речи, да ми долази помисао да се удалим у шуму и да постанем Санијази. Шта велиш ти на то? Јер живот је горчина и опсена. Шақјамуни<sup>24</sup> је у свему имао право. И кад наиђу тренутци сласти и радости, то само повећава горчину која следи за њима, као што точак следи точку.

Ај, колико горчина и јада! Синоћ су ми донели мога слугу из поља мртва. Питон (змијски цар) обавио се око њега и умртвио га. Таква му је Карма. Опет кобре су ове године нарочито јаросне на људе. Сваки дан бива по неколико случајева смрти од њихова уједа. Зато сам наредио, да се у храму змијв даје боља храна кобрама и да се пале жртве богу Агни.

Поред тога страх од куге не да ми мира. У неким селима недалеко од Бенареса појавила се куга. Па страхујем да се не пренесе и у овај град где су се стекли оволики поклоници из целе Индије, те се зараза не разнесе свуда.

Но најзад шта вреди страховати? Муслимани кажу ништа не бива без кисмета а ми опет кажемо ништа без карме. Карма нас доноси у овај живот и односи из овог живота, и опет доноси и опет односи. Точак рађања и умирања и поновног рађања ни богови не могу зауставити, камоли ми људи.



А сад да престанемо. Да ти не наваљујем још и Индију на главу. Довољно ти Европа притискује главу, и главу и срце.

Написах ти ово и оволико колико да и мастилом посведочим моју љубав према теби, љубав коју срце моје посведочава сваким својим нечујним откуцајем.

Твој Пандава

## Писмо 12

### Пандава начелник града Бенареса пише Рами Сисодији.

Уз моје данашње писмо шаљем ти овај проглас твога брата Арцуне, који је и овде у Бенаресу као и по другим градовима Индије освануо једног дана налепљен по свима зидовима.

\*

Проглас народу Индијском

Синови и кћери велике Индије,

Браћо и сестре,

Пробудите се, устаните.

Куцнуо је последњи час за Индију да се пробуди од свога дуготрајнога сна.

Успавана је Индија.

Добила је спаваћу болест. Она не живи него сања. И то сања најглупље и најружније снове.

Пробуди се, Индијо. Стреси са себе сва она тешка бремена, која те у спавању гњече и даве. Стреси са себе све раце и махараце. Стреси и одбаци све богове. Одбаци Карму и Дарму и Реинкарнацију. Све су то измишљотине и глупости, које као авети испијају све сокове твога живота.

Сруши касте. Изједначи све синове и кћери своје у правима. Створи савез слободних република.

Устани и решавај своја економска и социјална питања. Не клечи више пред измаштаним божанствима. Постоји само једно божанство, то је природа. Постоји само један живот за човека, то је живот од колевке до гроба. Уживајмо тај живот.

Пробуди се, Индијо, и устани. Одсеци се од прошлости. Почни живети у садашњости.

У име друштва "Пробуђене Индије"

Арцуна Сисодија

Кад сам прочитао овај проглас, дах ми се уставео. Је ли то могуће, питао сам себе? Зар тако да блеји у уши наше славне Индије Арцуна од знаменитих кшартија Сисодија и брат мога витешког пријатеља Рама?

Ово је европска куга, опаснија по човечанство од индијске куге. Ова руши тело; она душе.

На крају могу ти рећи, да сам сад добио извештај из Делхи, да је тамо ухапшена некаква жена по имену Гледис Фаркхарзон. Она је, кажу, ухваћена на делу кад је растурила ове прогласе Арцунине.

Нека ти Бенереска светилишта умире дух, да не очајаваш.  
Твој Пандава

## Писмо 13

### Рама Сисодија пише Халил СеадЕдину у Делхи.

Селам, Халиле мој.

Ја сам мислио, да сте ви муслимани највећа зла починили у Индији. Али сам се преварио. Турци муслимани починили су несравњено већа зла хришћанима на Балкану. Замисли само: живе људе на колац набијати! То није чинио ни Могул а још мање Акбар у Индији. И то стотине и хиљаде набијаних на колац па још кроз векове. И твоја муслиманска савест побуниће се против овога. Ја знам да ти не волиш Турке, па ћеш њихова недела бацити на њих као Турке а не као муслимане. Завојевачи Индије Акбар<sup>25</sup> и Могул<sup>26</sup>, у прво време погубили су много нашег народа, али доцније су ублажили своје насилне методе нашег народа и створили сношљиве услове живота. Нарочито Акбар, који је у току времена све више показивао поштовање према религији Хиндузима уколико се више упознавао са Ведантама и са нашим хималајским аскетама и мудрацима. И не само да је зидао џамије него је помагао зидање и пагода. Још је и за своје министре узимао Хиндусе а не Арабе.

Међутим Турци на Балкану нису оставили никакав добар спомен. А владали су над овим хришћанским народима пола хиљаде година. Стару културу грчких и српских краљева срушили су а нову нису дали. Нису ни могли дати оно што сами нису имали. Као војничко и завојевачко племе Турци су постепено покорили сву Азију од Индије и Јемена до Пеште и Беча. И примали су од покорених народа у Азији и на Балкану од њихове културе оно што им је годило. Па чак кад су своју државу требали да учврсте и уреде, султани су узимали дуго времена Србе, Грке и Јермене за велике везире. Било је неких десет само Срба великих везира. То су били чобани, које су Турци заграбили, одвели, потурчили и учинили јаничарима. Ови велики везири су више него сами султани проширили и утврдили турску државу у Европи, чудо велико. Цело једно столеће на турском двору српски језик служио је као језик моде и дипломатије, слично француском у 19. веку.

Ти си књижевник и писац драма, Халиле. Па мислим да ће те задивити кад ти кажем, да је историја Срба драматична исто тако као и наша индијска; чак бих се усудио да кажем – и драматичнија од индијске. Због тога је код Срба и створен еп, тако опширан и тако драматичан и сјајан, да му у Европи нема равна. Само народи са великом драматичном историјом имају еп. Српски еп је сличан једино нашим индијским еповима: Махабарати и Рамајани. Само је српском епу један недостатак, што није повезан у једну целину. А то је стога што Срби нису имали једнога Омира, као Грци, нити каквога Валмикиа као Индијани. Но српски еп има надмоћност над грчким и индијским епом у томе што је много више заснован на стварности него на фантазији, хоћу рећи: много више на стварним историјским личностима и догађајима него на машти и сањарији.

Хоћеш ли да ти наведем само два три примера из српске историје и народне певаније, које би ти могао славно драматизовани? Ево:

Најмлађи син кнеза Немање Сава бежи од својих родитеља у седамнаестој години у Свету Гору, или како би ми рекли у "шумски аскетски универзитет". Расутежни родитељи покушавају да га врате, али узалуд. Он постаје монах, и привлачи свога старога оца да се и он замонаши. Два старија брата Савина заваде се око престола, и Сава доноси мртво тело очево, да над њим измири браћу. Постаје архиепископ националне цркве српске. Утврђује веру у народу. Учи властелу и народ истини и светом путу живота, путује два пут у Јерусалим, па у Вавилон, Египат и Синајску Гору. На последњем повратку умире у Трнову, престоници бугарској. Пренет у Србију. У време турског господарства, народ налази утеху и моралну снагу на гробу његовом. Да би то прекинуо, Синан паша преноси га у Београд и спаљује на ломачи. Но како песма каже: спалио је свечеве кости а не свеца. Од тада свети Сава постаје још бујнији извор утехе и снаге своме народу.

Како ти се ово допада?

И још ово:

Последњи слободни кнез српски, Лазар, сличан трагичној личности последњег слободног цара индијског Прити Раџу, прима писмо од султана Мурата. Или да се преда или да му изиђе на мегдан. У исто време ангел Божји јавља му се и говори, да се он мора одлучити или за царство небесно или за земаљско. Ако се одлучи за земаљско, победиће Турке и остаће цар. Ако ли се одлучи за небесно, он ће погинути и сва ће његова војска изгинути. Мислио Лазар и мислио, коме ће се приволети царству. Кидао се и колебао се. Ако се приволи царству земаљскоме, говорио је себи, земаљско је за малена царство, ако ли се приволи небесном, небесно је увек и до века. Најзад, он се приволева царству небесном, и гине у боју за веру хришћанску. Са њиме гине на Косову пољу сва српска војска. Али Лазар постаје светац, и његово тело до данашњег дана чува се у једном манастиру као нераспаднуто посвећено и чудотворно. А славна погибија хришћана на Косову постаје неисцрпни извор надахнућа за 15 наредних поколења српских.

А ово како ти се допада, Халиле? Уз то бих ти ја могао додати безброј сјајних појединости, које би ти просто гутао од милине и чуда.

Ако желиш, ја ћу те претрпати писмима са стотине оваквих драматичних сцена из српске историје. Пиши ми и јави. За тебе сам готов све учинити. Ти ниси Турчин. Ти си пореклом од кшатрија из Арабије, који су под Акбаром покорили Индију. Твоја исламска вера састоји се у милости а не у насиљу. Не на врху пророкова мача него у дубини Алахова срца.

Твој Рама Сисодија

## Писмо 14

### Др. Јевтим пише оцу Калистрату Светогорцу у Београд

Часни оче Калистрате,

Благослови.

Неколико састанака што сам имао с тобом уверили су ме, да Света Гора није престала да буде оно што је била кроз минулих хиљаду година. Огњиште најдубље теологије, мегдан најоштрије борбе човека са самим собом ради царства небеснога, неисцрпиви мајдан доживљених чудеса и најнеобичнијег религиозног искуства, и чуварка драгоцених уметничких и историјских споменика и спомена. Ти си веран преставник те Свете Горе.

Свакако си сазнао, да је наша земља почаствована посетом тројице веома угледних личности из Индије. Један је од њих учени брамин, други војвода од чувених кшатрија, а трећи је један племенити свештеник хришћанске цркве у Малабару. Они су дошли у Србију особеном мисијом, као изасланици махараџе од Малабара. По моме мишљењу, њихова је мисија најблагодороднија што се даде пожелети. Нису то мисије из Европе, које долазе да шпијунирају нашу државу, или да захватају наше руднике, или да од нас, невештих и неспретних, измаме разне концесије: шумске, железничке, индустријске. Није то лукава мисија са задњима мислима, која се увлачи као тигар на вуненим ногама док не ухвати своју жртву и не покаже канце. Него је то мисија духа и бриге и мудрости. Они долазе да поставе дијагнозу болести закрављених народа у Европи; да виде од чега Европа болује; да виде да ли јој Индија може што помоћи, и да виде како би се Индија могла сачувати од те исте европске болести.

Њихова је мисија права сензација нашег времена. Они су сензација и за нас Балканце; за нас старије због суштине њихове мисије, а за децу због њиховог спољнег изгледа и одела. Можда си их видео на улици. Деца јуре за њима у гомилама и посматрају их са детињским љубопитством. Сви су црнпурасти, но лепо и привлачни. Људи чисто аријевског соја. Сва тројица носе турбане и кафатане разне боје. Увек се крећу у истом поретку: у средини учени брамин, малог раста и испоштеног аскетског лица, са великим очима, које се ретко затварају. Десно је од њега војвода, висок и снажан, са златним појасом и мачем о бедрима. Лево је пак онај свештеник, сав у црнини, са црним турбаном и са крстом на прсима. Он једини носу дугу браду, док су друга двојица обријани.

Ако их дакле ниси видео, ево дајем ти прилику да их видиш и да с њима разговараш: прими се за члана нашег одбора. Ја сам одређен да саставим одбор, који ће водити бригу о њима докле год су у нашој земљи. Они желе да пропутују сву нашу земљу, да виде, чују и осете све. Тебе узимам у одбор са задатком, да им будеш путовођ по нашим манастирима, наших славних цара задужбинама. А када буду стигли у Свету Гору да их ти тамо као своје познанике дочекаш, проведеш по свима светињама и свуда представиш и препоручиш. Јер ја знам, с каквом опрезношћу Светогорци примају стране госте, нарочито овако необичне и из необичне земље.

Ја сам писао и нашем књижевнику Митриновићу у Лондон, да дође у Србију и да буде с нама за време путовања ових великих Индијана у нашој земљи. Митриновић је мој учитељ и најбољи познавалац индијске мисли и религије од свих живих западњака, у Европи и Америци. Његови индијски ученици у Лондону сматрају га новим Аватаром. Он би нам могао бити од велике помоћи као тумач Индије пред Србима и Србије пред Индијанима. Да ли ће штети доћи, не знам.

А тебе молим, прими се ове дужности, која је у ствари и велика почаст, па ми дозволи да дођем к теби једно вече на договор.

Препоручујем се твојим светим молитвама и остајем срдачно ти одан  
Јевтим

## **Писмо 15**

### **Пандит Гаури Шанкара пише Махараџи од Малабара.**

Светли махараџо,

Мир ти од бога Шиве и радост од богиње Кали.

Нека би ти овај век био последњи век твога живота, без поновног рађања у другим телима, без реинкарнације. И нека би ти душа достигла вечну нирвану, у којој нема смене од дана и ноћи, нити и најмањег ветра и таласа. Ом. Ом. Ом.

Гостољубиви Срби тако су нас примили у њиховим манастирима, да ја не могу рећи да сам у животу љубазније примљен у нашим најсветијим местима у Пури или у Бенаресу. А они имају много манастира, од којих су већина порушени под турском владавином. Као и наши манастири тако и српски били су кроз многе векове једини универзитети. Кам да су то и сада! Јесу они то и сада за масе народне, али не и за интелигенцију. Но о томе несрећном двојству, од кога смо ми у Индији почели боловати, писаћемо другом приликом.

На путу по манастирима пратили су нас три дивна човека: др. Јевтим, Богдановић и калуђер Калистрат из некакве Свете Горе. Овај Калистрат је чудан особењак. Он никако није хтео с нама јести изговарајући се овим или оним, а у ствари због тога што ми нисмо крштени људи. Нисмо се због тога срдили, јер ми брамини у Индији не седамо за исту трпезу са нашим шудрама, људима наше вере. Но док ми са шудрима не једемо заједно због расне и крвне разлике, Калистрат неће да једе с нама због верске разлике.

Иначе овај Калистрат је најмилији човек кога смо до сада срели у Србији. Он нам служи око трпезе. Он нас непрестано нуди јелом и пићем. И стално нам пребацује, како ништа не окушамо. "Далеко је до Индије. Треба да се добро поткрепите за тако далек пут. А ви баш ништа не једете и не пијете. Већи сте ви аскети од нас Светогораца. То ћу причати монасима у Светој Гори и рећи ћу: треба да се стидимо од Индијана. Њихови кнежеви и војводе уздржавају се од јела и пића више него ми. Једна кашика пиринча, и њима је доста за цео дан. А ми прождрљивци једемо и маслине и рибу и ракове и икру, па још и вино пијемо. – Та узмите, господо, ево ово је добро. Баш ништа нећете, па то је. Оппростите. Наша су јела, види се, за вас, префињене људе, врло сурова и неукусна." И тако стално се извињавао и све своје подништавао као неки Кинез.

Но не само да нас Калистрат служи и нуди за трпезом. Много више од тога. Он нам чисти ципеле, истреса и четка одело, пегла турбане. Војводи Рами узео је једне ноћи златан појас и мач, и тако очистио и углачао, да се војвода задивио. Он стоји пред нашим вратима и спречава да ико ходником прође, да нас не би пробудио. Чим неко од нас отвори врата од собе, пред њим се укаже Калистрат са неким послужењем, било да је то кава или чај или хладна вода или цвеће. Изван свога Бога он ни на кога више не мисли него на нас. И изван својих тајних молитава и читања он све време посвећује нама, труди се око нас, брине за нас. Верујем, да нас чак ни у својим молитвама не заборавља. Но поред свега тога, он неће да једе с нама, за истом трпезом. Јер смо некрштене душе. То је вера. Ти знаш, светли махарацо, како ми Индијани умемо то да поштујемо.

Посетили смо све знаменитије манастире. Историја њихова тесно је уткана у историју српске нације и државе. Били смо за овај мах у Жичи, у Ариљу, у Студеници, у Грачаници, у Пећској Патријаршији и у Дечанима.

Студеница је за нас била нешто неочекивано. У зеленој планини огромна црква од бела мрамора. У цркви су два ћивота, оца и сина, Немање и Стевана, првих српских владара из династије Немањића. Пред ове ћивоте доводе болеснике, нарочито полуделе, ту им монаси читају молитве и постају здрави. У таква чудотворна исцелења овде нико не сумња. Ћивот светог Немање никад се не отвара, но из њега с времена на време истиче чудотворно миро. Ћивот светог краља Стевана отвара се само једном у години, у дан његове смрти.

Док је Жича црвена као крв Студеница је бела као голуб. Грачаница је шарена као рајска птица. Зидана је од жутог камена и црвене цигле. Има пет витких кубета. Налази се на Косову пољу, где је био главни судар муслиманске Азије и хришћанске Европе. У име хришћанске Европе српски кнез Лазар са својом крстоносном војском примио је удар Азије, и по судби подлегао. Но посветио се и он и сва војска његова. А епопеја косовске битке најсличнија је нашој Махабарати од свих епопеја хришћанске Европе. Грачаницу је постројио велики српски махараџа Милутин у 14. веку. За њега кажу да кад је сео на престо заветовао се Богу постројити онолико манастира колико га Бог буде одржао на престолу. Владао је 42 године, а подигао је 42 храма.

По том ево нас у Пећској Патријаршији. Ту је кроз векове било седиште поглавара српске цркве, такозваних патријараха. Неке су од њих Турци обесили. Храм је онизак; од тесаног жутог пешчара. Не тако висином величанствен као Жича, Студеница или Грачаница, али, чини ми се, унутрашњост његова привлачнија је и за душу људску топлија и приснија од свих других храмова које смо видели. Храм је препун гробова српских патријараха, сви у виду тешких камених саркофага.

Најзад ево нас у Дечанима. То је тек изненађење. Храм висок као нека наша пагода. Стар 600 година. Сва од шарена мрамора. Пун знаменитих гробова. У једном углу костурнице, где се држе кости умрлих монаха. Пред олтаром ђивот светог краља Стевана Дечанског, сина краља Милутина, ктитора Грачаничког. Под ђивот доводе болеснике и исцељују се. Долазе и муслимани. Сваког петка муслимани из близине и даљине долазе на поклоњење ђивоту и на лечење од разних болести. На све стране жуборе планински потоци и извори. Постоји и бујан извор киселе лековите воде. Неисказана красота!

Шта да ти на крају кажем, светли Махараџо? Видели смо ових дана красоту, мистику и славу, коју ми у Индији ничим нисмо премашили.

Твој верни и одани Пандит Гаури Шанкара

## **Писмо 16**

### **Госпођа Катјајани пише своме сину Рами Сисодији у Србију**

Желим ти избављење из ове глупе Самсаре, више теби него себи, мили ми Рамо, сине мој. Нека би ти ја била последња мајка, и нека се више не нађе ниједна мајчина утроба, ни човечја ни животињска, која би те понова родила и у вртлог ове Самсаре бацила.

Знам да си довољно несрећан што мораш да губиш дане у тој незнабожачкој Европи, где људи не знају ни за Бога ни за човека него само за животињу. Јер бога одричу а човека сматрају животињом. Због тога је код њих изгубљена и божанственост и човечност; остало је само животињство. То сам ево и ја овде у Индији искусила ових последњих дана, црних као што је црно подземно царство бога Јаме.

Хтела сам да ти не наносим бол. Има га свако довољно у овом очајном животу. Али ипак нисам могла да сакријем од тебе оно што се збива у кући твојих предака Сисодија, којој си кући ти сада глава. Те сам замолила госпођу Индумати да те преко свога супруга Пандит Гаури Шанкаре полако уведе у мрак догађаја који ево твоју славну кућу чине несрећнијом од свих славних кућа у Индији. Бојим се, умрећу, па ко би ти онда казао истину?

Да ти причам све по реду.

Прво, већ два месеца сам у тамници због оне красне и верне Сакунтале, која се даде спалити на Џумни за својим умрлим мужем Кабиром, нашим рођаком. Тамничар ми је неки муслиман, који једе кравље месо. Помисли ужаса! Кроз мој пенџер на келији ја сам неколико пута видела, како се кољу краве, ове свете животиње, слике највиших божанстава индијских. Ај, зашто их громовник Индра не порази! Онда сам се зарекла да не гледам кроз пенџер, и да уопште ништа не гледам осим своју душу и своју Карму.

Златни Рамо мој, нека би ти што пре помркло ово лажно видљиво сунце, и нека би ти вечна тама Нирване дала покој. Али ја морам да те узнемирим својом причом. Изведена сам пред суд. Прочитали су ми оптужбу, да сам ја виновница смрти удовице Сакунтале, и да морам искусити казну убице, а то је смрт. На то сам ја одговорила: Ја нисам европска жена да бих се смела служити лажима и обманама и адвокатима. Ја сам обавезна говорити истину. А истина у овом случају јесте ово: Нисам ја напутила ни подговорила Сакунталу да иде у драговољну смрт. Да сам то учинила смањила би њену славу. То је њена лична одлука, коју сам ја само одобрила и поздравила до висине небеса и до дубине индијског океана.

– Зашто си тај чин одушевљено поздравила?

– Зато што ми он сведочи да још постоји Индија, и да у њој није ишчезао прастари дух супружанске верности до смрти. Даље сам рекла: Нисам се само ја томе догађају радовала. Томе се радовао и дух последњег махараџе слободне Индије Прити Раџа, који је био погубљен од Могула. Радовао се и дух његове прекрасне супруге Санџугте, коју је као робинју Могул хтео узети за жену. Санџугта обећа привидно Могулу да ће поћи за њега, али га умоли за дозволу да оде и ода почаст своме бишем супругу. Могул јој то дозволи. Но она оде на ломачу, на којој је требало да се сагори мртво тело Прити Раџа. И кад ју је пламен обузео, она је викнула: "Ево ме к теби, љубљени мој!" загрлила је мртво тело свога посеченог супруга и издахнула. – Све ово ви Европејци не разумете! И како би разумели, кад у вас нема верности између мужа и жене, нити икакве друге везе осим телесне? И кад се безмало сваки разводи са својом женом после кратког времена брака?

Речено ми је да и даље морам остати у тамници, док се ствар не иследи. И враћена сам у моју келију. При пролазу кроз тамничко двориште видела сам кравље месо, модро и крваво, како се носи и баца из руке у руку. О, свете краве индијске, не осудите нас него муслимане. Они су криви за ваше умртвљење а не ми, следбеници Веданти и Шакјамуне.

Друга несрећа је већа од ове прве, мој слатки сине. Арџуна, брат твој и по несрећи син мој, повео се за неком демонском Европљанком, Гладис, Кладис, како ли је зову. Она га је напутила да створи један револуционарни одбор за некакво ослобођење Индије од Енглеза. Ај, јадни мој Арџуно, што не знаш да је наша дужност, наша Дарма, не некакво ослобођење од људи него од овога печалнога и беднога живота. Објавио је дакле проглас на ову Индију, да се буди, да устане на оружје, да силом задобије своју слободу. Заборавио је да се слобода не добија оружјем и силом него постом и одрицањем себе. Кажу, да му је она жена писала тај проглас за бунт. Он се с њом верио и хоће њоме да се ожени.

И та друга невоља тешка је и претешка. Али је трећа најтежа. Арџуна је прекршио веридбу са ћерком војводе Рамачандре, са којом је верен још као дечак. У Индији то је неопростиво безакоње. Осрамотио је и нашу кућу, управо твоју Рамо, а и кућу уваженог војводе Рамачандре.

Тамничар је, као што ти рекох, један грозни муслиман, који једе кравље месо, те од њега не очекујем никакве утехе души мојој. Али његов је помоћник један Хиндус, наше вере, који поштује краву као и ми. Он ми је једног дана дошаптао, да је Арџуна ухапшен због оне жене

и оног прогласа и да се налази у истој овој тамници где и ја. Али мени је немогуће видети се са њим. Утолико је мој бол већи.

Лако би ми било, само да си ми ти овде, сунце живота мога, светлије од онога које се рађа свако јутро изнад снежних врхова Хималаја а које ја не видим. Кад ћеш доћи? Да ли ћу те још видети? Како мислиш опрати све ове срамоте са наше куће? Ништа не знам.

Болесна сам и желим умрети. Свом снагом желим умрети. Многи твоји пријатељи јавили су ми се и послали ми речи утехе. И Сомадева из Бомбаја, и Пандава из Бенереса, и наш величанствени Махатма Ганди, и Рабиндранат песник, па чак и онај муслиман из Делхи Халил, посланик у Конгресу.

Мути ми се мозак. Чини што знаш. Не умем саветовати. Само те срцем волим. Твоја мати  
Катјјани

## Писмо 17

### Халил СеадЕдин Рами Сисодији у Србију

Селам, драги ми Рамо,

Твоје писмо донело ми је велику радост. Замисли, баш онда кад си ти мени писао писмо, ја сам мислио о теби. И кад је писмоноша ударио звекиром на моја врата, ја сам помислио то је писмо од Рама. Ја сам убеђен у окултне појаве. Душе људске непрестано су у вези. Но уместо да то испитујемо, ми се овде у Делхи бавимо политиком, без бога и без душе и без икакве везе са духовним стварностима овога непојамнога света. Да није Махатме Ганди међу нама наш Конгрес у Делхи претворио би се у један берзански безобразлук као што је парламент у Француској. Но његова света личност све нас застиђује и ограђује од јалових партијских брбљања.

Иако сам муслиман, ја сам члан једног окултног друштва, које нема везе са демонском личности госпође Блавацки нити са овом досадном Енглескињом Ани Безант. Уместо да буду ученице Индије оне су нам се наметнуле за учитељице. Па да би постале у Индији више популарне оне безобзирно подништавају хришћанство и на сва уста грде цркве хришћанске. То нам је просто постало отужно. Читао сам Јеванђеље Исуса Христа, и могу ти рећи, да имам веће поштовање према божанској личности Исусовој него обе ове сумануте Европејке.

Но ја се ипак формално држим ислама. Прво зато што сам у њему рођен, а друго зато што ми се чини, да је ислам најпростија, можа не најдубља, религија за масе народне. Нисам ја добар муслиман. Понекад једем крметину и пијем вино (то теби као пријатељу поверавам). Али, Алах ми је сведок, пре ће све хоће и дервиши ући у крв људску него ја. Као што се ових дана не знам већ који пут поновило овде у самом Делхи. Завадили се нешто Хиндуси и муслимани, па да би једни друге више огорчили, муслимани пронесу заклану краву кроз насеље хиндуско, а Хиндуси опет убаце заклану свињу у цамију<sup>27</sup>. Из тога се изродила туча, са много мртвих и рањених на обе стране. Хоће и дервиши су водили руљу муслиманску и дражили је против Хиндуса. О томе се потргло питање у Конгресу и ларма је била велика. Једино је Махатма Ганди<sup>28</sup> ћутао. И његово ћутање, утишало је буру. Иначе би се потргли ханцари и пиштољи и усред Конгреса.

Но то је код нас најжалост обична ствар у Индији. Није ти непознато. Али ће те интересовати више нешто сасвим ново и неочекивано и за мене и за тебе. И врло жалосно. Надам се, да ти је неко пре мене то саопштио. Јер не бих желео никад да будем први гласник црних мисли. Једнога дана седећи у Конгресу, и право да ти кажем дремајући, утучен страшном врућином,



један посланик управи питање председништву о Арџуни Сисодији и некаквој сумњивој Европејки, званој Гледис Фаркхарсон. Ја се пренем при спомену имена Сисодија, и одмах помислим на тебе, мога цењенога пријатеља. Аржуна Сисодија, рекао је посланик, растурио је по целој Индији један нихилистички проглас и позвао "дремљиву Индију" да се пробуди. Позивао је на бунт против свих махараџа и свих религија, и каста и свуголиког поретка у овој земљи. Полиција је ухватила именовану Гледис Фаркхарсон на делу кад је растурила оне прогласе и затворила. На саслушању та женска све је бачила на твога брата Арџуну, свога вереника, како је признала. Она, вели, није крива; Арџуна је саставио и проглас и њој заповедио да га растури по Индији. Посланик је тражио да се и Арџуна лиши слободе и саслуша. Јер он, како каже, слуги, да је то све дошло од неке антииндијске завере са стране, наравно из Европе. Решено је, да се Арџуна ухапси и да се поведе строга истрага. Толико до сада. Знам да ће ти ово бити ново бреме на оно које већ носиш. Али као пријатељ дужан сам да те о овоме известим.

Ти си много срећнији од мене, што можеш да ми пишеш о стварима лепшим него ли ја теби. Твоји доживљаји у маленом српском народу за мене су право откриће. Заиста ми у Индији не знамо о том славном народу ништа. Драматичне сцене из српске историје, које су ми у писму описао, добро су ми дошле као грађа и надахнуће за нове драме. Неизмерно ти благодарим и молим те, сабери све, али све сличне догађаје и животописе великих Срба, па кад овамо дођеш да ми опширно причаш. Писање ми је још једина утеха. А живим вером, да моје писање нешто користи моме народу. Мене једи то што наши људи јуре по великим државама а ништа се не интересују малим народима. Ја волим више мајушне колибре него гломазне крагује. И лептири су далеко милији од слонова и мајмуна.

Што се тиче Турака могу ти рећи, да их ја никад нисам волео.

Ти ми описујеш злочине које су они починили над хришћанима на Балкану. Ја то нисам знао. Али знам за њихове злочине над једноверним Арабима, и то кроз векове. И ја као Араб по пореклу а сада као Индијан не могу им то никад опростити. Они су просто истргли барјак ислама из руку Араба, њихових законитих носиоца. И осрамотили су га. Алах ће им судити по делима њиховим.

Синоћ сам се завадио са једним хоџом овде пред Акбаровом џамијом. Реч беше о вери. И он мени пребаци што ја штитим Хиндусе; затим што ја једем и пијем са Хиндусима све оно што они једу и пију, а што Коран забрањује. А ја му одговорих речима неког чувеног хришћанског мудраца: "Ако и пепео једете а милости према људима немате, пакао ће вам бити вечна кућа".<sup>29</sup>

Арџуна ме забрињава. Види шта ћеш. Ако могу ја штогод да помогнем, ја ћу знај без резерве све учинити. Уосталом све се догађа по Кисмету. Ни свм Пенгамбер<sup>30</sup>, наш пророк, није имао оружја против Кисмета. Него кад су му војске падале или жене умирале, он је и себе тешио и другима објашњавао све једном једином речју – Кисмет. Алах акбар!

Твој Халил

## Писмо 18

### Теодосије Мангала пише митрополиту од Малабара

Помози ти Бог, дедо митрополите.

Реци: Бог ти помогао.

Тако ћемо се онда поздрављати и отпоздрављати по српски.

Тако се Срби увек поздрављају изузев великих празника Христових.

Древни је обичај српски, да старији поздрављају млађе а млађи отпоздрављају. Чуо сам да је то био и стариндијски обичај.

Видели смо српског свештеника где путује друмом на коњу. На њиви крај друма народ је жњео пшеницу. Кад су жетеоци опазили свештеника, сви су се усправили и ћутке чекали да их свештеник поздрави.

– Помози вам Бог, браћо, – викнуо је свештеник.

– Бог ти помогао, – отпоздрављали су сви у глас.

А да њих свештеник није први поздравио, не би ни они њега.

Уз мене је седео отац Калистрат, један сјајан монах из Свете Горе, који нам је један од путовођа по Србији. Па уздахну отац Калистрат и рече:

– Ето тако је код народа. А наша се господа поздрављају са Добро јутро и Добар дан. Какав је то поздрав у коме се не спомиње свето име Божје? Не долази нам здравље од јутра или од дана или од вечера него од Бога. И још кад се изусте свето име Божје очишћава се ваздух, освећује сва природа и разгоне зли духови.

Упитах га:

– А како се говори кад се људи растају?

– С Богом пошли! И С Богом остајте!

Др. Јевтим, индолог и наш други сапутник срди се на Калистрата што овај критикује српску господоу. Доктор би хтео да нам истакне све што је добро код Срба а да прећути што је рђаво. Калистрат напротив прећуткује све што је добро а обара се на оно што је рђаво.

– Зашто ти, оче Калистрате, мутиш радост нашим гостима? Зашто им не показујеш оно што је добро и лепо код Срба?

– Зато, докторе, што ће они и сами видети што је добро и лепо, уколико га има код нас, али се бојим неће моћи видети наше зло, па ће доћи својој кући са погрешним појмом о Србима.

– Онда ајд па истреси сву торбицу наших зала! – рече зловољно доктор.

– Хоћу, хоћу, али не торбицу него велику врећу. Зар није зло то што људи, чак и старци, љубе руке младим женама у знак поздрава? Одакле сте ви, господо српска, примили ту глупост? Стари и пристојни српски обичај јесте, да млађи љубе руке само старцима и старицама. Али нови реформатори погазили су тај пристојни и природни обичај и завели једну глупост и саблазан. – Па зар није зло то, што су господа српска завела обичај да невеста доноси мираз младожењи? Код Срба је хиљаде година постојао обичај или брак без мираза ма с које стране или пак младожења даје ударје родитељима девојачким. Доста је што родитељи дају њему, странцу, своју ћерку, коју су они годинама подизали и васпитавали, и купали водом и сузама, па је сасвим у реду да младожења даје неко ударје

било у злату или нечем другом као неко признање и утеху родитељима. Но код нас се дошло до једног очајног двојства између народа и господа, и до две супротне праксе: Мираз без љубави и љубав без мираза.

Доктор Јевтим почне да маше рукама као да се брани од оца.

– Доста, доста, – узвикну он.

– Како доста, докторе драги? Нисам још начео торбицу а камоли врећу наших зала. Кажите ми, шта су господа наша учинила од недеље, дана у који је Христос васкрсао из гроба? Дозволили су да све пивнице, ракицинице и дуванцинице и коцкарнице буду отворене у тај дан по ваздан, а забранили су законом отварање хлебарница. Дакле, недељом се не може продавати хлеб а може сваки отров! Тако је ето овај свети дан постао привилегисани дан отрова. Па кад свештеници у недељу објављују у црквама васкрсење Христа из гроба, господа наша и она морална сиротиња која следује њиховом примеру, погребавају своје душе по пивницама и коцкарницама. – Па погледајте шта су ти безбожници учинили од наших манастира. Спровели су навлаш насипе и железнице поред највећих светиња Србинових, те тиме упропастили и мир и имање манастирско. Још су одузели већи део имања од свих манастира а на остатак ударили тешке порезе и дажбине. Међутим и Турци нису ударили порезе на манастире као ни на своје вакуфе. Али Турци су ипак азијски народ, а то значи народ са јаком вером у Бога, док су господа српска ђакеље безбожне и отупеле Европе. Опустошили су и осиромашили и оптеретили наше манастире тако, да се мало ко у наше дане одлучује да иде у монахе. Једном речју, упропастили су нам монаштво, то јест оно што је главни стуб праве и истините цркве Христове. Бог нека их пита!

– Та доста, доста! – завапи др. Јевтим. Господо, молим вас, немојте га слушати. Он претерује; није тако. Зашто им не говориш, оче Калистрате, као монах о величанствености Дечана, о красоти Грачанице, о...

– Они су сами видели те величанствене зидине. Није нужно да им о томе говорим. Кам да им могу говорити о величанствености наше душе и нашег карактера, што треба да одговара красоти тих зидина сазиданих ради душе и карактера, а не ради сујете, али не могу. Ја сам светогорац, са најстрожијим заветом да говорим истину, а ви сте људи од света, који у све уносите политику, тј. мешате неистину са истином.

Тада смо сва тројица нас Индијана замолили Калистрата да завеже своју торбицу, колико да спасемо добро расположење друге двојице наших пратиоца. Наравно, у души смо одобравали искреност његову.

Народ који уме себе да критикује, и тако немилосрдно секцира, не може пропасти. Ништа није симпатичније него кад један човек или један народ слободно исповеда своје грехе. Али су разна васпитања код разних народа. Док Енглези стално себе подништавају и критикују, дотле Американци тешко подносе и најмању критику.

Ја бих препоручио и нашим верним у Малабару овакав искрени став овога дивнога светогорског калуђера. Калистрат нам је постао мио као рођени брат. Не само мени као крштеном човеку него и Пандат Шанкари и Рами Сисодији.

Мир ти и благодат од Господа нашег и Спаса, како теби тако и свој нашој верној браћи у Малабару.

Покорни ти и одани Теодосије Мангала.

## Писмо 19

### Ануширвана пише из Бомбаја своме оцу Пандит Гаури Шанкари

Желим ти стотине срећа од стотине индијских богова и авата<sup>31</sup>. А поврх свих срећа желим ти једну коју би делио с тобом, и коју не бих дао за све остале среће, а то је да се што пре видимо овде у Индији.

Писла ти је мама, да смо били у Алахабаду и шта смо све тамо доживели. За мене је све било новост што сам видео. Просто сам био у екстази кад сам видео милионе свећа како горе и плове по Гангу, па знаш све се лелујају на таласима и једна другој клањају, па тако одоше низ воду. Је ли, оче, то нема у Европи? Не може ни бити, кад тамо нема овакве реке као Ганг. Скоро сам слушао једнога бикшу на улици овде у Бомбају кад је говорио о Џенизму<sup>32</sup>. Па је рекао, да постоје живи духови не само у људима, животињама и биљкама него и у ветру и у водама и у стенама и у песку и у свакој ствари. Ја то раније нисам чуо, али знаш то сам осетио на Гангу. Осетио сам да је Ганг жив, и да у њему станује неки живи дух; и може бити не један него многи и многи духови.

Овде у Бомбају има за мене много невиђених ствари. Наш домаћин Шри Сомадева водио ме једнога дана на парсијско гробље<sup>33</sup>. Високи зидови високи. На зидовима многе многе орлушине и крагуји и друге тице грабљивице. Парси не погребавају мртваце у земљу нити их спаљују као ми Хиндуси, него их уносе међу ове високе зидове и просто их положи на земљу. Гробари који уносе мртво тело у гробље чим га положи на земљу морају хитно бегати, јер грабљиве тице нагрну у великим јатима, и за час поједу месо на мртвацу и оглођу кости. Како је то страшно! Ух, не бих ја желео да моје тело поједу орлушине.

Онда смо шетали по улицама. Ту сам видео свашта, нешто пријатно а нешто одвратно. Пријатно ми је било слушати мудре речи од многих бикшу. Али факире, са синџирима о врату и голим леђима са много забодених ексера, нисам могао да подносим<sup>34</sup>. Нису ми били драги ни они што вуку змијурине у корпама и показују свету. Грозио сам се гледајући кобре, како надимају врат од љутине и палацају језиком на људе. Иако знам да су им зуби повађени, опет сам се грозио од њих. Баш их не могу да гледам. Мора да су у њима душе најгорих људи златвора, који су се по својим злим делима после смрти родили као кобре. И не бих марио ићи у храм, где се змије држе и негују. Чини ми се да је то веома глупо и страшно.

Велики је и шарен Бомбај, али ја више волим наш Траванкор. Бомбај није чист. Не може човек да крочи а да не нагази на испљувани дуван. Жваћу, жваћу па онда испљују на улицу. То је тако гадно и глупо.

Мама те много поздравља. Она је нешто тешко забринута за кућу Сисодија. Јуче је овде стигао војвода Рамачандра, и до поноћи је разговарао са Шри Сомадевом и мамом. Само сам чуо од маме, да је стара госпођа Катјајани Сисодија оболела у тамници. Свакако то јој бива по Карми.

Купио сам од неког факира једну амајлију<sup>35</sup>. Ко носи ту амајлију, рекао ми је, брзо му се испуњавају све жеље. То је једна округла и углачана кост, коју му је дао један велики факир у Хималајима, који, вели, може да спава поврх лишћа од дрвета. Кад имам ову амајлију, сад знам шта ћу сваки дан желети. Можеш ли погодити?

Клањам се и дубоко поштујем  
Твој син Ануширвана

## Писмо 20

### Душан Митриновић пише из Лондона доктору Јевтиму у Београд

Залуд ме зовеш, драги Јевтима, нећу ти доћи.

Мој Јевтима како ћу ти доћи

Кад не могу кроз Београд проћи

Од господства српских учењака

Што не знају за Бога и душу.

Ја сам долазио у Београд неколико пута после Светског рата. Хтео сам да помогнем својој отаџбини, а осећао сам и да могу да помогнем. Но сваки пут био сам исмејан и поруган од те господе, да сам се решио отићи и више не доћи. Поступио сам као апостол Павле, који је почео прво проповедати Христово Јеванђеље своје јеврејскоме народу. Но кад је био од њих исмејан и поруган, он се окренуо туђим незнабожним народима, и постао је апостол незнабожаца.

Са посланицима махараџе од Малабара ја сам се састао у Лондону неколико пута и с њима искрено и срдечно разговарао. Рекао сам им отворено, да од садашње Европе не могу никакво добро очекивати. Европа је сама себе унесрећила и сада као нека фурија преноси своју несрећу на остале расе и континенте као она лисица која је у крађи изгубила реп па саветовала све лисице да одсеку реп. Изашла је из свога центра и сад безумно јури по периферији тражећи центар тамо где га нема. Одбацила је Христа, и зато је полудела. Историја света не зна за неки период кад су људи плиће умовали него што је ово време које плиткоуми Европејци преживљују. Ја кад разговарам с најпознатијим интелектуалцима у овом великом граду стидим се и проклињем судбу за што ме је донела у свет у садашње време а не пре седам хиљада година, и зашто у Европи а не у Тасманији или у Конгу међу црнцима. Јер и тасмански људоджери и африкански црнци поред свих својих заблуда осећају и признају неку велику тајну иза свега видљивога и неку вишу силу изнад свих физичких сила, док интелектуална Европа признаје само оно што очима види и рукама додирне. Такав груби и плитки материјализам незапамћен је у прошлости човечанства.

Онда сам им рекао, да ће пре наћи духовно поимање живота код малих и потиштених народа него ли код великих. Говорио сам им о Балкану, нарочито о Србији. Рекао сам им, да нигде у Европи неће наћи толико разумевања за Индију као на Балкану. Нити се могу и од кога надати некој духовној помоћи осим од српског народа, који је расно и психички подсвесно најближи Индијанима.

А Индија потребује помоћи. И духовне и моралне, што се у крајњој линији своди на једно. Код ње је велико превирање. Она не може више остати при својим безбројним боговима, који су исто тако немоћни као и људи и потчињени бедама људским, како је увидео и објавио Гаутама Буда. *"Ја хоћу да спасем и људе и богове"*, говорио је Буда. Па кад тако човек говори о боговима, онда ту и нема богова. И заиста их нема. Индијски богови не постоје. Али постоји у Индији верско расположење као нигде у свету. Неодољива чежња за вишим, нематеријалним светом. Индијска је душа као и индијска земља бујна за свако прорашће. Сваковрсно и бујно прорашће претрпало је душу наше браће у Индији и збунило је. Индија је у очајању. Она је кроз хиљаде година била главни носилац и проповедник очајања, очајног песимизма. Постоји глад и жеђ за правим Богом, који је свемоћан и који воли људе. Постоји решеност на смрт да се дође до истине. Постоји нечувена аскеза, самомучење до

самоубиства, у ствари ради нечега. Ради боље реинкарнације по Веданти, или ради Нирване по Буди. И једно и друго је очајање без светлости и без радости. Али је тле плодно и бујно без паралеле, и чека право семе.

Протестантски и католички народи, народи велики и моћни, покушали су да посеју семе Христово у Индији. Сеју га већ три стотине година, али узалуд. Не ниче. Душа индијска не прима га. Јер осећа да то сејање више означава пропаганду него апостолство. Даје се не да се даде, него да се више добије. Помаже се не да се помогне, него да се ухвати и захвати. Пропагатори а не апостоли сејали су до сада. Политичари а не браћа нудили су и давали до сада. Искрена Индија то је осетила и одбила. Свако семе у њој расте, само не хришћанство. Није ли то грозно? Две светске империје, папска и британска, нису успеле до сада ни колико апостол Тома са својим сиромашним следбеницима. Али *сиромашни* – у томе је решење загонетке.

Од сиромаша примиће Индија Христа Месију. Неће од богаташа. Нипошто од империјалиста.

Разумеш ли ме, Јевтима мој? Од Србије примила би Индија спасоносно Евангелије царства небеснога. Зашто баш од Србије?

Прво зато што Србија нема никаквог материјалног ни политичког интереса у Индији. То Индија зна. Зато ће радо отворити уши своје за искрену евангелску реч оних који од ње не траже ништа а желе да јој даду све.

Друго зато што су Срби једини народ у Европи, који се кроз хиљаде година у свима сукобима и ратовима опредељује и изјашњује за царство небесно а не земаљско. Да, и који је више пута губио своје земаљско царство да би добио небесно. А то и јесте срж Христова Евангелија.

Треће зато што, као што раније споменух, Срби расно и психички подсвесно носе Индију у себи. Јер су сами пореклом из Индије.

Са оваквим својим излагањем ја сам успео да побудим посланике махараџе од Малабара да пођу у Србију и да се тамо задрже ма и најкраће време. Хвала им; послушали су ме. Уосталом могу ти рећи, да Индијани мене више слушају него Срби. Сад стрепим на какав ће пријем тамо наићи.

Но ја сам им напоменуо, да је октопод европске заразе зарио своје пипке и у српску школу и школску интелигенцију. Да не смеју губити из вида ни за минут кад буду били у Србији ону двојственост која постоји између народа и школске интелигенције. Рекао сам им, да се нарочито чувају београдског универзитета. Два знаменита човека светскога гласа доживели су на том универзитету приликом својих предавања такве скандале као нигде на пет континената. То су др. Џон Мот и Рабиндранат Тагора. Кад је др. Џон Мот говорио о потреби хришћанске вере за студенте, ови су се међу собом столицама потукли и крв је пала. А кад је славни индијски песник Тагора говорио на универзитету рекао је, да ће Европа пропасти ако се не поврати Богу, студенти су дрекали од беса и назвали га реакционаром, вичући: Живео Ганди! Тада је Тагора зачуђено објаснио да је Ганди његов ученик и најбољи пријатељ, и да међу њима влада савршена сагласност у свему. Том изјавом успео је Тагора да утиша ону игнорантну младеж и да доврши своју реч.

Дакле поштеди ове честите људе од београдског универзитета, крајње станице европске мизерије. Води их у прави српски народ и ако је икако могуће у Свету Гору.

## Писмо 21

### Митриновић пише из Лондона монаху Калистрату у Србију

Мир ти и здравље од Господа.

Ако желиш за мене чути, душа је моја у потпуном миру а телесно здравље задовољавајуће, због твојих молитава за мене, драги ми Калистрате.

Из писма др. Јевтима видим да си и ти у одбору за дочек гостију из Индије. Зачудио сам се, откуд ти у Београду. Увек си говорио, како не желиш до смрти изаћи их граница Свете Горе. Несумњиво, да си ти морао учинити "по послушанију", по заповести својих старешина. Само гледај те што пре бегај у блажени мир Свете Горе, јер се велика бура гнева Божјег надноси над грешну Европу. Нећете ни ви Светогорци бити сасвим поштеђени те буре, али ћете лакше све поднети него остали свет.

Ја сам већ одговорио др. Јевтиму да не мислим тамо долазити. Верујем, да из Лондона могу учинити за Индију и Србију више него са другог места. Ја се вежба да волим цео свет, по рецепту који си ми ти дао у твојој светогорској келији, али Индију и Србију волим без икаквог вежбања и усиљавања.

Шта смо ми у овом свету до оруђа промисла Божјег. Држим, да сам и ја неко оруђе Божје, и то нарочито за добро Индије и Србије. Ако будеш прочитао моје писмо послато Јевтиму, не ћеш морати тражити од мене нових објашњења. У том писму рекао сам све.

Тебе молим нарочито за две ствари:

Прво, саветуј одбор да не приређује никакво предавање ни академију на београдском универзитету у вези са индијским гостима. Јер ја предосећам, да је скандал неизбежан. Поновиће се оно што се догодило др. Џон Моту и Рабиндранат Тагори. Обиђите Београд и водите Индијане у народ, у манастире, међу сељаке. Друго, дочекајте их лепо у Светој Гори, ако се реше да дођу. Нека мој пријатељ Христодул изиђе из своје пустињске тишине и нека се са њима разговара. Нека им говори слободно и отворено како већ он уме. Он је једини духовник у Светој Гори који говори добро енглески и који најдубље познаје православну теологију и индијску философију.

Благослови оче Калистрате твога оданог слугу Душана.

## Писмо 22

### Пандава из Бенареса пише Рами Сисодији

Желим ти мир души и светлост ногама.

Примио сам твоје кратко писмо, које ми не указује ништа. Па велим самом себи: мој пријатељ Рама научио се дипломатији европској – да говори колико хоћеш а да не каже ништа. Но, драги мој Рамо, то је одступање од Индије. Ми Индијани зато што највише говоримо о вери научили смо да говоримо искрено. Јер вера без искрености није вера него куга. Куга духовна. То ми видимо овде на римокатоличким и протестантским мисионарима.

Но ово тек онако узгред. Главно је, да ме је изненадио својом посетом твој стари гуру Сундарар Даш. Сед и погрбљен; једва сам га познао, и то само по гласу. Заиста је чудно, да од свега што се код човека мења једино глас остаје непромењен.

Ом; намо Багават<sup>36</sup>. Тако ме је поздравио. По томе сам познао да није ни будист ни ценист него баш прави браманист. А кад ми се казао ко је, веома сам се обрадовао.

Дошао је, вели, на хаџилук у Бенарес.

– Ко зна, да ли ће ми Вишну дати да још једном посетим овај свети град. За мога живота ово ми је десета посета Бенаресу. Први пут сам био веома очаран, доцније све мање и мање очаран, а сад сам разочаран. Гледао сам јуче ценисте на улици како се препиру. Једни од њих били су одевени само у једну струку белог платна док су други били потпуно наги ка од мајке рођени. То су типични представници две ценистичке секте. Једну секту, умеренију, представљају "монаси у бело одевени", а другу екстремисти "монаси у ваздух одевени". Где је сад судија да пресуди ко је на правом путу: човек у платно одевен или човек у ваздух одевен? Оно што видиш у ценизму, то видиш и у будизму и у браманизму, у те три главне школе индијске философије. Ја се питам одкуда та оштра подела ако не отуда што се не зна истина. Па ето и ја, који сам мислио у младости да знам истину, сада у старости морам да се питам: шта је истина? Ја сам посетио сва света места у Индији и у Тибету. Видео сам и седам Ступа будистичких<sup>37</sup>. И све храмове, мање одвратне и више одвратне. Мање су одвратни они са слоновима, више одвратни они са мајмунима, а највише они са змијуринама. Па сам онда, мој драги Пандава, прошао кроз све хималајске шуме и пештере, и кроз све тибетске манастире. Био сам у Ласи и пољубио руку Далај Лами. Где год сам чуо да има неки риши или бикшу, од кога би се могла чути мудра реч, ја сам био готов да пешачим по шест месеци, само да дођем до њега и да га чујем. Дружио сам се дуго са путујућим монасима, бикшу; целе ноћи проводио у разговору са факирима, који говоре да имају натприродне моћи. И ево, као резултат једног века човечјег, као закључак једног дугог и објективног искуства.

Од свега што је у Индији речено и проречено само је једно истинито и спасоносно, а то је, да ће се јавити нови Метрија, или Месија, који ће свету објавити пуну и несумњиву истину.

Овако се не може даље. Индија удише отровне гасове већ хиљадама година. Кад би Индија знала истину, зашто би чекала нове Аватаре, нове спасиоце и последњег Метрију или Месију? Не; него Индија очекује ново зато што не верује у старо. Чека Метрију, или Месију, зато што види да јој не помажу ни Гаутама, ни Џен, ни Патанцали<sup>37</sup>, ни Санкија<sup>38</sup>.

Али где је тај Метрија? И кад ће он доћи у Индију? То ти ја не умем рећи, светлоносни Пандаво. Само очекујем да он буде већи од свих Аватара и свих Буда у свим кастама, свима периодима времена до сада. И да не буде само човек, него већи од свих људи и свих наших богова.

Ових дана посетио сам кућу Сисодија, мојих ученика, Рама и Арцуне. Рама је у Европи а Арцуна је у апсу. Успео сам помоћу врачарије да се видим са Арцуном. Помоћу разних чини врачара је успела да отвори врата на тамници и да мене пусти до Арцуне<sup>39</sup>. Разговарао сам с њим од вечера до зоре. Он се углавном држи мога учења, премда иде мало у крајност. Ја се слажем с њим само у једном, а то је да Индија не може дуго остати овака каква је. То је сасвим искључено. Но шта Индија треба да буде, ја то не умем рећи. То ће рећи нови Метрија, или Месија. Арцуна мисли да зна шта Индија треба да буде, и све ми је рекао. Но то што ми је он рекао тако је старо као почетак европске пропасти. То је "наука" и "егоизам". Од свих отужних вода то су најотужније. То су две кћери јудејског материјализма, који као октопод гуши Европу и Америку. Јер обоје, и наука и егоизам игноришу Бога као да га и



нема. А то значи, да су људи одбацили језгру па се играју са љуском. Ја сам с пажњом саслушао Арџуну, али нисам могао постати ученик свога ученика. У његовој се души нешто преврће и ломи. Бар да ми је знати, да ли је Рама остао доследан Веди и Путу, како сам га ја учио.

При растанку рече ми Сундарар, да ће остати у Бенаресу дуже времена. Каже, да га је Арџуна молио да га овде сачека. Чим се, вели, буде ослободио тамнице, доћи ће у Бенарес. Само нека се ослободи тамнице – физичке и духовне, у коју је запао. Да ли ће се, и када ће се ослободити те двоструке тамнице?

Твој Пандава

## Писмо 23

### Рама Сисодија пише Халил СеадЕдину у Делхи

Селам, сахиб.

Приклони сада ухо твоје и чуј нешто о Исламу на Балкану. Знам, то ће ти бити милије него седети и слушати препирке по клубовима Конгреса.

Осекнула је бујица Ислама на Балкану и вратила се у своје азијско корито. Од те бујице остали су само овде онде вирови и локве. После Стамбола и Једрена ја рачунам у вирове Скопље и Сарајево. Остало је све малено као локве.

Били смо у Скопљу и у Сарајеву. Оба града представљају грађевинску мешавину Азије и Европе. И због тога су веома интересантни. Али Европа почиње освајати од Азије кућу по кућу и улицу по улицу. На жалост и без борбе почињу муслимани као представници Азије да се подају а понегде чак и да се утркују са Европом у европеизму. Тако зачудили смо се кад смо видели у Сарајеву да муслимани, а не хришћани, зидају први облакодер у томе граду. Ти си чуо за Сарајево. То је онај град у коме је планула прва варница, што је запалила свет у пожару прошлог Светског рата. Неки немачки раца био је убијен у овоме граду од једног младића, и то је Европа узела за довољан разлог за светско крвопролиће, у коме је самих Европејаца пострадао преко тридесет милиона. А пострадао је и нас Индијана не мало. И тако Европа, кад год се добро спреми за тучу, брзо нађе варницу која даде знак за тепање. Код ње све иде по човечјем рачуну, без обзира на огромну ђутљиву васиону и без обзира на онога Огромнога и Невидљивога иза васионе.

Скопље је познато као негдашња престоница најмоћнијег српскога махараџе Душана. Муслимани у Скопљу и они у Сарајеву само су по вери једно, иначе су веома различни. Скопски муслимани су већином чисто азијског порекла и говоре или турски или арапски или черкески. Наравно сад су научили и српски. Муслимани пак сарајевски чисти су Срби по крви и језику као и по многим обичајима. Они не говоре ни турски ни арапски, него српски и то најчистији српски. И хоће што читају арапски Коран не разумеју оно што читају. То су потурчењаци, исто онако као што су многи наши муслимани у Индији потурчењаци. Иако говоре хиндустански језик, ипак су муслимани. Домаћи језик а туђинска вера. Благодарим богу Индри што у мени нема тога двојства. Него сам Хиндус и по соју и по вери и по језику. А ти Халиле? Зар понекад не осећаш грижу савести што се зовеш Халил а не рецимо Вивекананда? Уосталом ти си вешто отклонио то двојство на тај начин, што си се уверио да ниси никакав "потурчењак" него Араб са арапском крви но без арапског језика. То јест ниси потурчени Хиндус него арапски освајач Индије. Тако су и ови муслимани: једни потурчени хришћани а други епигони освајача Балкана под Муратом, Бајазитом, Мухамедом, Сулејманом и осталим султанима; азијати по пореклу. И једни и други до скоро су живели у

свом затвореном кругу. Исток им је био у дому, Исток у џамији, Исток у души. Имали су своје харемлуке, исто као и у Индији. Такви харемлуци били су примљени и од нас Хиндуса у старо време кад су муслимани покорили Индију. Жене хиндуске као и муслиманске, да би се сачувале, затвориле су се у хареме, зване по нашки Зенана, и закриле су лице своје јашмаком. Срећом, то време страха и тираније прошло је, те ми више немамо потребе да држимо Зенане.

Како хоћеш, Халиле, мисли. Но знај, да је Ислам проста вера за прости војнике, који не размишљају него очекују просту заповест. Никад се Хиндуси и хришћани не могу задовољити с том вером, која само заповеда а не објашњава; тј. не објашњава ни унутарње биће Божје нити пак биће човечје. То је вера без теологије и без психологије. Због тога се прости муслимани чуде кад хришћани и Хиндуси говоре о тројичном Богу и о тројичном човеку. Знаш, да је то сазнање тебе и нагнало да пређеш персијским мистцима. Но зато имаш непријатности од правоверних хоџа и дервиша.

Што ми пишеш за мога брата Арџуну, ја ништа не могу помоћи. Бива му све по Карми. А ти учини што можеш да се ослободи од тамнице и да се из слободе брани. Много ми теже пада страдање моје мајке, која је ухапшена због присуства на *сати* (спаљењу) госпође Сакунтали, жене мога рођака Кабира. Нека су јој Тримурти на помоћ.

Твој одани Рама

## Писмо 24

### Госпођа Индумати пише из Бомбаја своме супругу Пандит Гаури Шанкари

Желим ти мир, блажену мокшу, више теби него себи.

Јуче смо посетили Слоновску Пећину, у близини Бомбаја. Желела сам да се наш син Ануширвана поклони чувеном божанству Тримурти<sup>40</sup> у тој пећини. Ти се сећаш кад смо ја и ти пре много година били на поклоњењу овом највишем божанству, Махадеви, у виду бога Бrame, Вишну и Шиве.

На овом путу пратили су нас сада наш домаћин Сомадева и војвода Рамачандра. Из поштовања према теби они су готови да нам учине сваку услугу. И чим сам ја споменула да ћу да водим сина у Слоновску Пећину, они су обојица изјавили да ће нас пратити.

Пред пећином било је много света. Пажњу тог света привлачили су на себе десетак *сади* из северне Индије<sup>41</sup>. То су заиста били необични људи. Један од њих имао је лице помазано пепелом. Други је био оденут у кору од дрвета. Трећи опет био је сав у лишћу, и личио је више на покретни пласт него на човека. Четврти је био сасвим наг, и носио је преко рамена кожу од тигра. Ануширвана је нетремице гледао у ове необичне људе, чији укочен поглед био је управљен у неку недогледну даљину, или можда, нигде до у саме себе, – ко ће знати. Но највише га привукао к себи један сади са много ђердана око врата, који су му покривали и прси и леђа. Ђердани су били од нанизаних звонцади разне величине и разнога звука. Кад би се сади сагињао или усправљао или ма куд покретао, звонцад су звонила као неки оркестар. И Ануширвана је гледао у тог човека као у неко божанство. Дала сам му те им је поделио кувана пиринча; свакоме сади по једну шаку у чанак.

У пећини пред триличним божанством принели смо на жртву пиринча, млека и цвећа.

Не знам одкуд, али баш у нашем присуству два миша су претрчала преко каменог кипа. Један од њих застао је на врх носа Браминог, а други на уву бога Шиве. Видевши то Ануширвана ухвати мене за руку и викну:

– Бежимо одавде!

– Зашто? – упитах.

– Па кад мишеви смеју да трче преко Тримурти, преко три највећа бога, они ће сад ударити на нас и одгристи нам нос и уши.

Због тога је био жалостан целим путем. И све се питао: Како то да Махадева не може да одбрани себе од мишева? Како ће онда нас одбранити од мишева и од змија и од зверова? Је ли жив Махадева? И јесу ли живи Тримурти?

И још ме је збунио питањем: Зашто богиња Сарасвати није поред свога мужа Бrame? И жена бога Вишну Лакшми зашто није поред свога мужа? И Шивина супруга Кали зашто није поред Шиве? Ово је само мушки Тримурти у овој Слоновој Пећини, а где је женски Тримурти?

Нисам знала шта да му одговорим. Оставила сам га да разговара са војводом Рамачандром. А војвода се с њим радо разговара. Видим да га воли.

Оволико за сада. Ти си ја, ја сам ти. Ом.  
Индумати

## **Писмо 25**

### **Монах Калистрат пише Митриновићу у Лондон.**

Драги ми Душане,

Помози ти Бог!

Примио сам твоје писмо из Лондона, и учинићу све по твојем савету. Но да би штогод успео како ваља, морам умножити своје ноћне молитве, како за Србе тако и за Индијане, па и за тебе, који си сада главна мисаона спона између Србије и Индије. Препоручујем и теби да се непрестано Богу молиш. Уздижи молитве најпре твојем ангелу хранитељу, па апостолима и пророцима, свецима и мученицима, па анђелима и арханђелима, па светој Богородици Деву Марији, и најзад, са страхом и трепетом светој Тројици Богу јединоме, непроменљивоме и вечноме. Знај, да човек не може без Божје помоћи не само добра дела творити ни правим путем ходити него не може ни правилно мислити. То свако не разуме. Људи се моле Богу да им помогне у њиховим делима, пословањима и спољашњим невољама. А мало се ко моли Богу за помоћ да може правилно мислити. Међутим, од каквоће мисли зависи и каквоћа дела. А ти си мислилац, па се пази добро да ти мисли буду свете, светле и истините. То пак не можеш постићи никако без Божје помоћи, без надахнућа Духом Божјим Светим.

У одбору за дочек гостију из Индије ја не стојим ни мало добро. Сви чланови одбора хоће да се ми Срби покажемо пред Индијанима лепши него што смо. А ја им говорим: то је пропаганда, а свака пропаганда служи се лажју. Међутим ови људи дошли су нама из далеке земље да сазнају истину, па им треба истину и казати и показати.

Наше госте ја услужујем највише што могу. Али своју веру за њихову не дајем. Они су веома љубазни и отмени, и то у толикој мери, да се и многи хришћани морају пред њима постидети.

Хитам, да се што пре одрешим од света и нађем у своје манастиру у Светој Гори.

Нека те Господ благослови.  
Твој одани Калистрат

## Писмо 26

### Митрополит од Малабара пише Теодосију Мангали

Мир ти и спасење од Господа Исуса Христа, распетог и васкрслог Спаса, нашега!

Твоја писма из Србије била су нам духовна храна и предмет разговора на нашим саборима на пуној месечини. Читали смо их јавно по неколико пута. Али то није било доста. Морали смо давати да иду од руке до руке – дако икад више врате се у моје руке.

Ти знаш, колико се нашег крштеног народа скупља на ноћне молитве, поуке и литије, у време сваког пуног месеца. Ове године нарочито смо изненађени били незапамћеном множином поклоника нашој цркви. Десетине хиљада људи и жена, одевених само у бело платно, седели су по целе ноћи на белој као млеко месечини индијској и слушали беседе о Исусу Месији и о духовном путу.

Нису то били само наши верни, припадници хришћанске малабарске цркве, него и римокатолици и протестанти, и још много и много некрштених Хиндуса. Ти знаш какве су нам пакости направили наши римокатолици. Таква се пакост у Индији не памти. Заведени римском пропагандом, они су се оцепили од нас, па сад вештим сплеткарењем код судова хоће да нам одузму све цркве и сву имовину. Некрштени Хиндуси никад не би ни помислили да се послуже таквим средствима. Не знам, како ћемо изаћи на крај са тим недушевним римокатолицима. Кад им нисмо хтели дати душе они нам сада траже паре, паре и паре. Пре неки дан дошао ми је државни правобранитељ из Траванкора и захтевао да одмах положим хиљаду фунти стерлинга за рачун римокатоличке цркве у Малабару. Ја сам му рекао, да смо ми малабарски хришћани пука сиротиња, и да ништа немамо нити за чим чезнемо изузев чаршава преко леђа и пиринча у шаци. Ми нити имамо новаца нити радимо с новцем нити волимо новац. Ходио сам и нашем махараџи на жалбу. Он диже руке увис са чуђењем како могу бити пакосни према својим ближњим људи од вере.

Па сад гледај, те нађи заштите и помоћи нашој цркви гдегод тамо код православних махараџа и епископа.

И још нам пиши, пиши. Бар два пут недељно. Тако су ме сви молили да ти јавим то као свеопшту жељу. Ти сам знаш, како наш народ ни за чим у свету не жуди осим за духовном храном. И само бих хтео да је сигуран, да му је његова вера чиста, света и апостолска. Све остало у свету што јесте и што се догађа као да за њ и не постоји.

Многи су ми говорили још, да би радо видели овде код нас православне монахе отуда из Србије. Потруди се и поведи собом бар двојицу тројицу. Кажим им, да им наша врућина неће бити тежа него теби тамо њихова хладноћа.

Женски манастир, који си ти основао, утврђује се у правилу и напредује у молитви. Све сестре срдачно те поздрављају. Свака је од њих додирнула ово писмо челом у знак поштовања према теби, своме духовном оцу.

Целује те и благосиља  
Митрополит Тома

## Писмо 27

### Војвода Рамачандра пише Рами Сисодији у Србију.

Ти знаш да ја припадам друштву "Арија Самац", које је основао пре једног човечјег века чувени Дајананда Сарасвати у Пенџабу. Знаш, да као члан тога друштва ја верујем само у једнога Бога и гнушам се свих идола индијских. Нека би те дакле тај један и једини Бог у које "Арија Самац" верује заштитио од зла и повратио к нама здрава. А твоје нам је присуство овамо врло потребно, јер је врење у Индији велико: духовно и морално и политичко и социјално.

О томе сам недавно разговарао у Траванкору са светлим махарацом од Малабара. То је заиста свети човек, како он тако и Рани<sup>42</sup>, супруга му. Он има све велике особине старијих индијских царева: Чандрагупте, Асаке, Чалукије, Харше, Рамажандре, Раџпута и Прити Раџа<sup>43</sup> – све изузев њихове ратоборности. Њему је тешко изговорити и саму реч рат. Па ми је баш причао о вама тројници које је он послао у Европу да упознате узроке тако честих ратова у тој земљи. "Кад упознамо узроке рата, онда ћемо да их у корену сасецамо, и нашу Индију од ратног пожара сачувамо."

Упитах ја:

– Али ако само ми будемо сасецали узроке рата у корену, а Европејци то не буду чинили него баш тај корен буду залевали и неговали, како ћемо се ми сачувати од европске најезде?

На то ће светли махараџа одговорити:

– Сачуваће нас велики богови индијски.

Не хтедох да му вређам његову искрену веру у сву ову идолску гамеж нашу, али у себи помислих:

– Та ко ће сачувати све те богове индијске пред навалом богова од Запада? Европејци су заиста у праву кад нас називају идолопоклоницима. То је и за мене јасно само што и они слабо верују и у једног Бога. А ја искрено верујем.

Мој Рамо, лако би нам било сачувати Индију од Европе али тешко од европеизма. А европеизам се увукао код нас у наше људе, не само у школоване мајмуне него чак и у највеће противнике Европе и хришћанства. То ја видим и међу члановима "Арија Самац", једног чисто индијског и антиевропског друштва. На скуповима нашим они јаросно нападају, све што се зове Европа и хришћанство. Али чим изиђу на улицу они су више Европејци него Индијани. По европски једу и пију и одевају се; по европски се препиру; и што је најгоре, по европски мисле. И то не каква шудра, него баш и они прваци у које Индија упире погледе као у своје вође.

Такав се показао и твој брат Арџуна. Писано ти је о томе и све ти је познато. И он је био члан наше "Арија Самац". Па кад се одрекао многих богова и приљубио уз једног, онда је он лако

изгубио и овог једног по обичају свих морално слабих људи. И као безбожник потпуно се европеизирао. Тиме је нанео бол Индији, и бол мојој кући. Моја кћи Мирабај, као што знаш, била је верена за Арцуна. Кроз кратко време требали су се узети. Међутим Арцуна се верио тајно са неком злокобном туђинком званом Гледис Фаркхарсон. Посреди је некаква политичка пропаганда и нека злочиначка ганга – наравно европска. Ухапшени су обоје, и Арцуна и она Гледис. Наше новине су много о том писале. Ствар је потргнута била и у свеиндијском Конгресу у Делхи. И многа друга лица су ухапшена. И сад се истрага води. Још није ништа свршено.

Само је једно коначно свршено. А то је раскид веридбе између Арцуне и Мирабај. Као кшатрија од части и пријатељ велике куће Сисодија ја сам то извео сасвим начисто. Ишао сам у тамницу код твоје мајке, по сто пута племените госпође Катјајани, па сам јој ствар објаснио. И она се са мном сагласила, да се веридба између њеног сина Арцуне и моје кћери Мирабај има сматрати као поништена. Јадна душа! Буд је болесна, буд је у тамници, буд је под ударцем и ове срамоте са Арцуном. Толико је плакала и јецала, да сам и ја као окорели војник морао окренути главу и пустити сузе.

Како је између мене и госпође Катјајани као родитеља верене деце постигнут сагласан споразум односно раскида између Арцуне и Мирабај, то је све пуноважно и законито и по Мануовом закону и по вековечној пракси хиндуској. Јер родитељи уређују брак између своје деце.

Али ја хоћу и теби ово да јавим као брату мога несуђеног зета Арцуне. Разуми дакле и ти све ово и одобри. И остани на даље пријатељ твоје искреном пријатељу.

Рамачандри

## Писмо 28

### Рама Сисодија пише Митриновићу у Лондон

Пишем ти као драгом пријатељу и љубитељу Индије. Мир ти и здравље од Бога у кога верујеш.

Нас тројица изасланика махараџе од Малабара никада не можемо заборавити твоје гостопримство у Лондону, ни твоју "Индоевропску школу", ни твоју свеобимну мудрост. По твојем савету ми смо се задржали у Србији много дуже него што смо мислили. Ово је твоја отаџбина, а ти си наш пријатељ. И све што примамо са језика или из руку твојих Срба ми као да од тебе примамо.

У Србији смо заиста доживели неочекиване радости. Али нажалост она црна пратилица радости, ако не прати своју госпођу изблиза прати је из далека. Мени се она јавила издалека, из моје Индије. Није ме изненадила. Јер кадгод уживам радост ја очекујем жалост, и кадгод трпим жалост ја се надам радости. Такво је ткиво живота уопште, и богова и људи. И од тога их нико не може спасти.

Жалост ми је дошла из саме моје куће. Мој брат Арцуна, који је теби познат из Лондона, као да је пореметио умом. У лудило га је бацила некаква жена по имену Гледис Фаркхарсон. Обоје су сада у хапсу због анархистичне акције у Индији. И обоје су пред судом изјавили, да су твоји ученици. Замисли! Анархисти да буду ученици онога који као нови Аватара проповеда мир, споразум и хармонију свију вера и философија и начела? Зар Митриновић, који истина пије вино на жалост муслиманима, али који није у стању ни најискеженијег мајмуна убити, на радост Хиндусима!

Пишем ти ово, да се надаш непријатности. Јер ће те судски иследници свакако потрзати и саслушавати, а можда чак и хапсити.

Нас тројица смо разговарали о томе како да ти помогнемо. Па смо доконали, да напишемо једно писмо журналу "Индијски весник" да кажемо о теби што знамо, и што сва Индија треба да зна. То ће свакако истражне судије прочитати, те неће ништа против тебе предузимати.

За твоје добро ове ноћи лежаћу на голој земљи.  
Одани ти Рама Сисодија

## Писмо 29

### Дописник "Тајмса" пише из Делхи

Синоћ сам се вратио из града Пури, који се као свети град такмичи са Бенаресом. Још ми бруји у ушима даноноћно клицање поклоника: "Џаганат! Џаганат!" Поклоници из целе Индије стичу се овде у знаменити храм бога Вишну. Па чим се њиховом погледу укаже овај хиљадугодишњи храм они усхићено кличу: "Џаганат! Џаганат!"

У Пури је човек усред атмосфере верске и мистичне, у Делхи усред атмосфере политичке. Тамо архаизам, овде модернизам. На жалост, модернизам не само у добром него и у лошем облику свом, чак и у политичком и друштвеном анархизму. Ових дана сав је Делхи узбуђен због једне анархистичне завере, која је у добри час откривена. Као завереници спомињу се неколико угледних Индијана и нека непозната лица са стране. Зачетница ове завере је нека Гледис Фаркхарсон, која је успела да се вери са једним кшатријом, не из љубави и не ради брака него само да би јој он послужио као оруђе у њеним превратним плановима. Пред судијом она је рекла, да је Енглескиња из Лондона. Као своју адресу у Лондону навела је улицу и број куће, где се по моме знању налази теософска књижара "Луизак". Спомињала је некакву "Индоевропску школу" којом управља неки учени Србин. Каже, да се у тој школи идејно припремила "за побољшање стања у Индији". Суд не може да верује њеним исказима, и тражи податке о њој. Делхи су пуни разних нагађања. Но у Делхи, које никад није без огорчења на Европу, осећа се пораст тога огорчења због ове сумњиве личности.

Наравно, није сва Европа крива што се неки људи у Индији лако подају утицају европских жена. Тако се сва Индија подала теософском утицају госпође Блавацке и госпође Ане Безант. И обе ове госпе постале су омиљене у Индији не због неке особите мудрости него због своје мржње према хришћанству. Још ће им вероватно и храм подићи и у божанства их уврстити. А сад кад се јавила нека Гледис Фаркхарсон, неслична госпођама Блавацкој и Безант, у Делхи се чују узвици: "Напоље из Индије европске жене!" или: "Још ће нам Европа послати жене да нас уче и да нам суде!" А кад су их училе Блавацка и Безант, онда су им исти ови људи плескали.

Ето таква је толеранција овде у Индији, где сваки студент чим отвори уста хвали индијску толерантност и грди европску нетолерантност.

## Писмо 30

### Рама Сисодија пише својој мајци Катјајани

Нека су ти наши кућевни Девати<sup>44</sup> на помоћ, мајко моја.

Знај да ја сада делим твој бол као што си ти вазда делила мој. И као што си ти лебдела нада мном немоћним у детињој колевци, тако сад ја лебдим свом душом над тобом, болесном у

твојој тамници. Удаљен сам од тебе овим смртним телом, мртвим и пре смрти, али сам близу тебе духом и љубављу. Ни време ни простор не могу поставити границе љубави и духу.

Како су ми писали, да од грознице болујеш, ја свако вече клечим и произносим ова заклинања из Атарваведе<sup>45</sup> против грознице:

"И ти, грознице, која чиниш све људе жути, и сагореваш их као Агни буктећим огњем – ти, постани слаба и немоћна, и пропадни у царства нижа или сасвим ишчезни!

Иди и нађи неку распусну шудрадевојку па је стреси и стреси скроз и скроз.

Иди, Грознице, са твојом сестром, Јехтиком, и са твојим братом, Кашљем, иди међу далеке народе."

Ти си ревновала за старе законе Индије, мајко мила, и одобравала си својевољно жртвовање Сакунтале удовице Кабирове. Ниси је ти наговорила да изврши самоубиство. Него кад се сама одлучила да пође у пламен за мужем својим, ти си се обрадовала и помогла јој да своју намеру оствари. Наш највећи индијски законодавац Ману тако је прописао и заповедио, да удовица не сме нацивети свога мужа. Он је још и даље ишао, и заповедио, да ни вереница, кад јој вереник умре, не сме се ни за кога удати, но мора остати неудата целога свога века. Тако су нас учили и сви други индијски Аватари. И сад ти, мајко, страдаш за њихов закон. Прави Хиндуси на томе ће ти завидети, а неправи ће те жалити. А шта ја да чиним, син твој који у твој бићу гледа своје биће и у свом твоје? Ја ти и завидим по разуму, али те и жалим по срцу. Мајка си ми.

Буди храбра и истрај до краја. Иако умреш, опет ћеш се родити да живиш. Ми Индијани знамо, да се живот смрћу не прекида. Ми знамо да смрт за нас значи не уништење живота него прелаз живе душе циве у друго тело. Нисмо ми као безбожници европски, који се страше смрти као огња. Јер иако као хришћани тобож верују у васкрсење мртвих, ипак сматрају смрт као крај живота и бићу човека. Дубоко су они испод нас. Страх од смрти управља целим њиховим животом и владањем.

Твој син Рама

## Писмо 31

### Пандава начелник Бенареса пише Рами Сисодији

Желим ти мир, блажену мокшу души и светлост ногама.

У Бенаресу иде све по старом. Поклоници, жртве, дим, умирања. Сваки дан се много мртваца спаљује на обали Ганга и њихова огорела црна тела спуштају у реку. Нешто мислим, колико ли је Ганг до сада примио људских тела и однео у море, и то кроз хиљаде година! Да су се сва та тела слагала једно на друго, постала би планина која би пркосила Хималајима. Цела Индија рађа тела, а Бенарес их испраћа подземном богу Јами<sup>46</sup>. Тако ми изгледа. И ја се осећам овде више међу мртвим него међу живим; и више у царству бога Јаме него у царству бога Бrame. Шта је живот човечији до Маја, обмана, призрак и сен? Данас јесмо сутра нисмо. Колико сутра може се догодити да и моје тело спале на огњу и гурну у Ганг. Питање је само, у каквом ће се новом телу јавити моја душа: да ли у човеку или у слону или у мајмуну или у крагују или у киту. Нема човека ни бога који може зауставити точак поновног рађања и мучења у овој животној Самсари. Тако уче и Веданте и Пуране и Упанишаде<sup>67</sup>.



Само Сундарар Даш, твој гуру<sup>48</sup>, почиње учити нешто ново. Он ми сваки дан долази и говори, да се Индија налази на крају свега старог и на почетку нечега новог. И стално понавља, да се људи не могу спасти никако својим напором без помоћи надчовечанске. И још прориче, да ће ту надчовечанску помоћ пружити људима нови Метрија, или Месија, који треба да се јави после Гаутаме Буде.

Но можда тебе неће то занимати толико колико једна чудна вест коју ми данас донесе Сундарар. Та вест тиче се и твога дома. Због тога и узех да ти напишем ово писмо. Сундарар ми прича, како се нашао овде у Бенаресу са познатим монахом по имену Кумара Рам. То је један хималајски бикшу, који ретко посећује Бенарес. Ја се сећам да сам га свега једном видео овде у Бенаресу. Но за њега говоре, да кад год се спусти из шуме међу људе он направи неко изненађење о коме се годинама говори.

Па ми твој гуру Сундарар сад прича, како се Кумара бавио у Малабару међу хришћанима, али не европским него нашим индијским хришћанима. Неколико месеци слушао је хришћанске свештенике и монахе и посматрао њихов живот. После свега виђенога и доживљенога у Малабару Кумара се нешто замислио и ућутао.

Још ми Сундарар рече, да му је Кумара причао како су му се много допала Житија светитеља хришћанских. Па у вези са житијем неког енглеског свеца Албана<sup>49</sup> њих двојица спремају се да учине нешто за ослобођење Арцуне, твога брата Арцуне, који сада тамнује у тамници. Али све то Сундарар ми процеди кроз зубе. Видим да скрива неку тајну. Каква је то тајна видећемо доцније. Кумара само врти главом и шапуће: Свети Албан! Свети Албан! Шта се иза тога крије не знам.

Мање се радују изласку сунца него твоје доласку у Бенарес.

Твој Пандава

## Писмо 32

### Џон Елиот пише из Лондона Рами Сисодији

Поштовани војводо,

Твој пријатељ а мој учитељ Митриновић замолио ме да ти одговорим на писмо, које си њему упутио у име целе мисије махараџе од Малабара. Неколико дана он лежи у постељи, па жали што не може да ти лично пише.

С највећом пажњом он прати ваш пут по Балкану. И много би се радовао, вели, кад бисте умели пронаћи прави мајдан духовнога блага у његовој отаџбини. То благо је, каже он, под столетним наносом и наслагама од мутне европејштине. Он вам пријатељски препоручује да дођете у додир са најпростијим народом, ако желите видети сјај онога скривенога блага.

Поводом афере Гледис Фаркхарсон и твога брата Арцуне у Индији Митриновић вас моли, да ништа не пишете о њему у индијским новинама. Он је велики противник новина и сваке новинске рекламе. Службеници тајне полиције долазили су у нашу "индоевропску школу" и саслушавали неколике од нас. Ми смо сви изјавили, да Арцуну познајемо. Док се бавио у Лондону он је често посећивао нашу школу. Сви смо га волели као човека веома кротка и отмена. Прави аристократ велике Индије. И сви смо у чуду, да се он обрне у великог револуционара и анархисту. Мора да посредније разум него неко осећање. Да ли је та тајанствена жена Фаркхарсон проузроковала то осећање, ко ће знати? Али изгледа вероватно. Арцуну сви жалимо, а о тој жени се сада живо распитујемо. Нико се у нашем друштву не

може да сети неке личности са именом Гледис Фаркхарсон. Уосталом то није ни чудо. Митриновић има три ужа круга својих ученика и следбеника, Енглеза и Индијана, а поред тога држи јавна предавања, која посећује многи свет. Но ни његова тајна учења ни јавна предавања не стварају од људи насилне револуционаре и анархисте. Напротив Митриновић ствара миротворце и ради на измирењу свих народа; у првом реду индоевропских.

Дакле, не пишите ништа у индијске новине. Скотланд Јард ће већ објавити оно што се буде пронашло као истина.

Твој Џон Елиот

### **Писмо 33**

#### **Брамин Сомадева из Бомбаја пише Пандит Гаури Шанкари у Србију**

Шри Кршна шаранам мама. Ом.

Твоја обожавана супруга госпођа Индумати ненадмашна у познавању светих Веда моја је гошћа, као што ти је писала. Многе часове провео сам с њом у разговору о свему ономе што Веде уче. Осећао сам наладу као да с тобом разговарам. Твој сјајни син Анушивана – нека га бог Кршна заштити од свих злих духова, од пакосних бута – у свему је одблесак твога сјаја; само никад није имао стрпљења да дуго слуша свете разговоре између мене и своје умне мајке. И још би нас стално прекидао и просто збуњивао неким својим необичним питањима. Госпођа Индумати сматрала је, да се таквим питањима вређају богови. Зато је ходила по свима пагодама у овом граду и у околини и приносила кадове и жртве умилоствљена. Да се разјарени богови не би осветили Ануширвани. Молим те, немој се због овога узнемиравати. И немој ово узимати сувише трагично као што то чини госпођа Индумати. Она би хтела, да деца буду сталожена и чврста у вери као ми старији. Али то не бива.

Ових дана посетио нас је чувени доктор Какусанда са Цејлона. Ти се сећаш: то је онај лекар, који је проучио медецину европску у Немачкој и у Енглеској, и тамо добио докторску диплому. Но доцније он је одбацио сву европску медецину као лажну и штетну па засновао сасвим оригиналну индијску медецину на основу наше народне праксе у лечењу свих болести. Он је доказао, да је индијски народ кроз искуство од хиљаде година пронашао лекове од свих болести на људима и на животињама. Сабрао је те лекове, од корења, кора, сокова, трава, семења, минерала, разне крви, и много што шта друго, и почео је лечити. Убрзо се прочуо као лекар над лекарима у великој Индији. А кад се преселио на Цејлон, тамо је дочекан као неки владар. У њега се на Цејлону гледа као на неког чудотворца. Али он не лечи само природним лековима, него и мистеријама верским. Он је будист, и то крајњи и непомирљиви. За њега постоји само једна истина и један пут, а то је будизам. Као што знаш, Цејлон је сада огњиште будизма. На том острву сачуван је и један зуб Гаутаме Буде. Др. Какусанда шаље све своје пацијенте да целивају тај зуб. Препоручује им медитацију и аксезу будистичку. Уверава их да ће оздравити, ако буду поред лекова прочитали и Упанишаде. Нас браманисте изобличава као незналице. Још јаче напада на Ислам. А о хришћанству не може ни да говори без грчева од мржње и гнушања.

Сви смо га ми слушали са пажњом и великим интересовањем, али не и са одобравањем. Из њега избија јаросни дух секташки. И право да ти кажем, ја сам осећао неко задовољство што је Будизам пропао у великој Индији и одсељен на Цејлон, у Тибет и у царства жутих народа. И ово мало што га има у нашој Индији, не би га било, да га у своје време није штитио цар Асока када се и сам био приволео Будизму.

Млади Ануширвана слушао је овога будијског фанатика најпре са раширеним очима, потом је почео да дрема, и најзад се гласно насмејао и изишао. Госпођа Индумати га је због тога укорела и рекла му: ми смо гости у овој кући, па морамо поштовати оне које наш домаћин поштује.

Али овде није крај приче о доктору са Цејлона. Преко мога прага ступио је изненадно чувени монах бикшу Кумара Рам. И моја прича добија драматичнији обрт и ново поглавље. Но о томе у другом писму, које ће заједно са овим првим пловити к теби истим бродом.

Твој пријатељ Сомадева

## Писмо 34

### Брамин Сомадева из Бомбаја пише Пандит Гаури Шанкари у Србију

Шри Кршна шаранам мама. Ом.

Кад је бикшу Кумара Рам ушао у нашу кућу, др. Какусанда је још ватрено говорио о Будизму, као јединој истини и једином путу. Кумара га је пажљиво слушао седећи прекрштених ногу; ћутљив и непомичан као кип и спокојан као бог Индра. А бог Индра је подједнако спокојан и кад громовима бије земљу и кад је светлошћу с висине милује.

– Зар не мислиш и ти овако, бикшу? – упита доктор Кумару.

– Ја нисам будист, – рече Кумара, – али спреман сам да то постанем, ако ме задовољиш одговором на три питања.

– Врло радо, само говори.

– Прво питање: Да ли је Гаутама Буда истицао себе као јединог Татагату<sup>51</sup>, или је признавао, да су се и пре њега јављали спасиоци, слични њему, и да ће се после њега јавити још један и последњи спасилац по имену Метрија.

– Заиста Буда је говорио, да су се пре њега јављале многе Буде, и да ће после њега доћи још један и последњи Буда по имену Метрија.

– Ако је тако, онда ми морамо пре свега знати учење свих ранијих Буда.

– Па не шкоди да то знамо.

– Свакако не шкоди него и користи, – рече Кумара, – пошто се и сам Гаутама позивао на раније Аватаре и признавао и усвајао њихову науку о Карми, Дарми и Реинкарнацији.

Ту Кумара заћута и укочи поглед, као да у себи узноси неку молитву. Па ће онда рећи:

– А сада долази моје друго питање. Признајеш ли ти Веданте?

– Не признајем, – одговори доктор одлучно. – На шта нам Веданте, кад је Гаутама све рекао што треба рећи? Упанишаде су довољне, и без Веданти.

– Немој себи противречити и немој понижавати Буду.

– Како то?

– Ево како. Рекао си мало пре да не шкоди знати пребудујску науку. А та наука је само у Ведантама. А сад поричеш потребу Веданти. Даље, зар не понижаваш Буду кад не признајеш оно што је он признавао? А он је признавао Веданте, и све раније Буде и Аватаре, који су у Ведантама изложили учење о Карми, Дарми и Реинкарнацији.

Ту се доктор угризе за усне, па одлучно викну:

– Гаутама и – доста! Нико нам више није потребан ни пре ни после њега.

– Жалим што ме ниси задовољио твојим одговором. А сад, докторе, ево мог трећег питања: Гаутама Буда прорекао је појаву једнога Буде после себе, и то последњег по имену Метрија. То си сам већ признао. И ниси могао не признати, кад то стоји написано у речима Гаутаминим. Сада када ти кажеш, да нам нико није потребан ни пре ни после Гаутаме, ти се супротиш своме учитељу, који је рекао да ће доћи Метрија.

Ту се доктор опет љутито уједе за усне. А Камара продужи:

– Питао сам те, докторе, прво да ли је Гаутама признавао раније Буде, а ти си одговорио да јесте, али да су сви они непотребни, само је Гаутама потребан. Онда сам те питао да ли ти признајеш Веданте, и ти си одговорио да не признајеш, мада се Гаутама учио на Ведантама. Најзад, питао сам те, да ли је Гаутама прорекао новог и последњег Буду после себе, Метрију, на што си ти одговорио да јесте, али си ипак изразио убеђење, да нико од инкарнација Будиних ни пре ни после Гаутаме није потребан. Гаутама, и – доста. Тако си рекао. Закључак је јасан: ти не признајеш раније Буде, којих је било око двадесет пре Гаутаме; не признајеш Веданте, и не признајеш Метрију, последњег Татагату, спасиоца света.

Чувши ове речи др. Какусанда скочи и рече:

– Ви, бикшу хималајске, живите у шуми и не познајете живот. Нећете ваљда ви мене учити.

Видевши га љутита, Кумара заћута за минутдва, па ће благо и сажаливо рећи:

– Драги докторе, нисам желео да ти нанесем бол. Но код нас у Хималајима је правило међу монасима, да чим се неко у препирци о истини и путу наљути, сви престају о томе говорити, и почињу најобичнији разговор о мајмунима, тетребима и лептирима. Ако си дакле вољан, ја ћу ти причати читава чуда из живота мајмуна, тетреба и лептира?

Ануширвана, који је дотле пажљиво слушао препирку ова два учена човека, чувши ове последње речи монахове, скочи, поче се смејати, табати ногама и плескати рукама. Морали смо га просто истерати напоље.

А да би као домаћин повратио добру вољу међу својим гостима, ја их позовем у шетњу по мојој градини а потом на ручак. Но др. Какусанда је то учтиво одбио и отпутовао.

Могу ти само једно речи: и овај доживљај као и све остало што ми данас преживљујемо, сведочи јасно, да је Индија у незапамћеном врењу и хаосу. Ко ће је спасти, ја не знам. Сва се љуља као пијан човек.

Твој одани Сомадева

## Писмо 35

### Теодосије Мангала пише митрополиту од Малабара

Мир ти од Бога јединога и триипостаснога.

Дошли су нам изасланици из земље Бугарије, која је на истоку од Србије, да нас позову у посету и њима. Поп Бојан од стране цркве и млади професор Харамбашев од стране универзитета. Наш вођ, Пандит Гаури Шанкара, преморен и простуђен, усаветовао је нас двојицу да пођемо у земљу Бугарију док се он мало одмори. И заиста, наш Пандит је више сенка него тело. Сушта слика једног аскете индијског. Иако се људи овде зноје од жеге, он се непрестано јежи и дрхти од хладноће. Ај, где је Србија, а где Малабар; није чудо.

Једва смо умолили нашег драгог монаха Калистрата да пође с нама. Он је пристао да нас испрати само до границе. И он се жури да што пре бежи од саблазни овога света у његову Свету Гору. Поред нашег наваљивања, на овај пут га је побудило и старо пријатељство са поп Бојаном. То су два човека рекао би са једном душом. Једномишљеници у свему. Бојан је удов свештеник, па жели да што пре напусти све и да иде међу монахе у Свету Гору. С нама је пошао и господин Богдановић, док је др. Јевтим остао да приреди наш пријем на београдском универзитету.

У Софији смо срдечно примљени, нарочито од стране црквених старешина и народних маса. Школовани људи гледали су нас онако љубопитљиво као на ретке зверке у менаџерији.

Претрпали су нас јелом и пићем. Нешто мислим, кад би ми овако и оволико јели, не би нас у Индији могло живети триста и шесет милиона. Но чули смо, да сељак бугарски живи о врло скромној храни.

Били смо у знаменитом манастиру светог Јована у планини Рилској. То је светиња, којом се дичи бугарски народ. Лепота манастира такмичи се са лепотом природе. А кад би дао Бог да и ми, сиромашни хришћани у Малабару саградимо овакав један манастир! Но тешим се тиме што је кубе нашег манастира много веће и лепше од кубета светог Јована Рилског. Наше је кубе тамно плаво небо окићено дијамантима од звезда, које у Индији блистају сјајније него игде. Ај, Индијо мајко!

Оволико за сад. Пошта иде. Клепало за вечерњу бије.  
Веран ти и одани Теодосије Мангала

## **Писмо 36**

### **Теодосије Мангала пише митрополиту од Малабара**

Мир ти и радост од Господа.

Посетили смо и Трново, стару престоницу бугарских царева и патријараха. Били смо у храму четрдесет мученика, у којој је свети Сава српски одслужио своју последњу литургију на недељу дана пред своју смрт. Бугарски народ га је толико волео, да је једва допустио краљу српском да му тело пренесе у Србију.

Сељачки народ у Бугарској учинио је на нас најбољи утисак. Кротак, вредан, трпељив, покоран власти и врло црквен.

– Ви треба да знате, господо, – рече нам неко из пратње, – да ми у Бугарији имамо расно питање као и ви у Индији. Постоје код нас две Бугарије: ТатарБугарија и Словенска Бугарија. То двојство је донело нама много несреће и много понижења кроз векове историје. И сад чим омиришемо крв један другом, одбијамо се.

– Тако је тако, – узвикну поп Бојан. – То расно двојство фатално је за нас Бугаре. Али има и једно друго двојство које је фатално по цео хришћански Балкан. То двојство вештачки је створено; а створио га је нарочити тип људи, који се у Бугарији именује "Баја Гање", у Србији "Дрипац" а у Македонији "Чапкун". Ја бих молио наше високе госте из Индије да ово држе у памети и да се добро чувају од Баја Гања бугарских, од Дрипаца српских и од Чапкуна македонских.

Харамбашев поче оштро протестирати. Њему се придружи и Богдановић. Али поп Бојан не хајаше него продужаваше:

– Баја Гање, Дрипац и Чапкун највећи су непријатељи Балкана. Врло често они имају пресудан утицај у свима пословима измучених и тек ослобођених народа балканских. Немојте ни покушавати говорити с њима о богу, о души, о Месији света, о Јеванђељу, о Ведама, о свету као моралном бићу, ни о недогледним дубинама свега постојећег, нити о роду људском као једној божанској породици. Све је то за њих без интереса као тибетске Тантре и Мантре. Они се хране најнижом врстом књижевности, и то оном која одобрава све страсти, заступа пороке и ставља зло изнад добра. Изјутра они разастиру своје мреже по пучини живота да улове што за себе, а увече пребрајају лов. Ловећи пак за себе и само за себе они не затварају уста вичући: За народ! За народ!

Харамбашев скочи:

– Ја ћу те тужити владици, попе Бојане!

– Па мој владика мисли као и ја, – одврати поп Бојан мирно. – Но да довршим. Ти људи су вештаци, никад мудраци. То су недаровити шегрти Запада. Бомбасто се хвале западном културом, тј. нечим у чијем стварању нису узели учешћа ни они ни преци њихови. Није њима ни до културе ни до Европе – то двоје они узимају само као трговачку марку за свој лични тренутни лов. Знајте, да ови типови не представљају ни Балкан ни Европу. Они су један болан тумор на телу Балкана. Они су криви за многу крв међу браћом, за револуције и ратове, за забуну у народу, за ненародну политику, за нехришћанску школу, за туђинску власт над нашом привредом. Чувајте се, господо, Баја Гања, Дрипаца и Чапкуна балканских...

Имали смо малу непријатност баш при улазу на универзитет. Неки студенти почели су се нама смејати. Неки су правили разне досетке. "Доле Азија!" проломи се узвик из једне одвојене групе.

Поп Бојан плану и викну:

– Доле ви, Татари! Ово су племенити Азијати а ви сте крволоци из Азије.

Кад војвода Рама разабра шта они младићи вичу, он стеже свој мач десном руком. Знаш, кшатрија је то индијски, увек готов да мачем брани част. Иначе смо се изванредно провели у Бугарији.

Нека свети апостол Тома штити тебе и сав наш Малабар.  
Безгранично ти одани Теодосије Мангала

## Писмо 37

### Везир махараџин пише из Траванкора Рами Сисодији

Ом намо Махадева<sup>52</sup>.

Моја скромност примила је заповест од светлог Махараџе да ти напише ово писмо, љубимче највишег божанства.

Стигао нам је весник из твога места и донео вест... Желели би сви, из љубави према теби, да је та вест друкчија него што јесте. Но ако би једна таква вест ожалостила слабије душе, зар ће тебе ожалостити, храбри кшатријо? Тебе, који знаш наизуст Багавад Гиту, и проничеш у тајне живота и смрти скоро као и бог Кришна и сви наши славни Аватари.

Кад би, рецимо, ти чуо да ти је умро неки сродник или пријатељ, зар би се ожалостила твоја душа, која носи жалост целог света? Ни сам Ганг не може да увећа море ни за један педаљ. Тако никакав губитак и никакав добитак не може увећати нити умањити море твоје жалости за свима живим бићима.

Дакле, весник из твога места донео нам је вест, да је душа, жива, твоје мајке племените Катјајане, изашла из досадањег свога тела и свакако се већ родила у другом телу. Нека би јој колесничар Кршна даровао светлији живот у новом телу, или још боље – нека би је сасвим ослободио точка поновних рађања у овом свету крајњег јада и чемера.

"Онај ко истински позна

моје божанско рађање

и позна дела моја

тај оставивши тело

не ће се опет родити."<sup>53</sup>

Наш светли Махараџа, заједно са светлом Рани, свом душом уноси се у твоју душу и дели с тобом оно осећање које те буде обузело кад ти стигне ова вест. Он је изволео заповедити, да се чине *пинде*<sup>54</sup> у току десет дана за душу племените Катјајане.

Клања ти се с дубоким поштовањем Кешав, Пратиниди<sup>55</sup>

## Писмо 38

### Махмуд Омар пише Халил СеадЕдину у Делхи

Селам, сахиб.

По твојој жељи ја сам се радо примио за правобраниоца Арцуне Сисодије у вези са оном тајанственом дамом Фаркхарсон и њиховим бунтовним прогласом.

Најпре сам разговарао са иследним судијом. Сваки иследни судија је ћутљив и неповерљив у току истраге, а овај наш особито. Ипак сам сазнао од њега да је Факхарсон имала неку везу са централним теософским друштвом у Мадрасу.

Био је љубазан те ми је дао једну фотографију те даме. С том фотографијом отпутовао сам у Мадрас. Рекли су ми у теософском друштву, да им је то лице познато. Фаркхарсон се, веле, показивала као убеђена присталица теософије. Но то своје убеђење више је изражавала мржњом према хришћанству него ли ма каквим позитивним веровањем. Највише је тражила

књиге о хипнози. Нудила је неке познанике да их хипнотише. Пред своју смрт на неколико месеци Ани Безант, која је била директор свих теософских друштава у Индији, често је примала ову Фаркхарсон. То је дало повода осталим члановима управе да се према овој странкињи односе с поверењем. Но не до краја. Постала им је сумњива. Никако није хтела ићи у европске делове града, ни у европске гостионице. Дружила се само са урођеницима. И често се представљала под другим именом.

Чим сам се вратио из Мадраса, посетио сам иследника и испричао му све шта сам сазнао у Мадрасу. Он се одобровољио за ову услугу, па ми је прочитао једно писмо Арцунино, нађено код Фаркхарсон. Није ми дао да препишем, па ти понављам оно што сам на ухо ухватио и запамтио. То није једно обично љубавно писмо него писмо човека потпуно хипнотисаног.

Ацуна благодари оној жени што га је ослободила свих заблуда индијских, а обасјала га јарком светлошћу истине.

Потом у стиховима велича лепоту њене бујне црвене косе и њених бисерних зуба.

Саглашава се с њом да што пре ступе у брак. А после тога да отпутују на њено велико имање у Енглеској, где ће у тишини припремити организацију борбе за ослобођење Индије.

То и толико углавном. Но писмо је дуго и препуно љубавне бомбастике, од које сам запамтио ово: "Ти си моја Лакшми, ти моја Кали, ти моја Сарасвати. Сва женска божанства индијска за мене не постоје. Ти си их све заменила. Оно су легенде и сенке а ти си стварна богиња". И сличне недотупавности.

По прочитању писама иследник ми рече, да се овде има посла са једном врло опасном женском. Нашао је код ње, вели, неколико писама под разним именима, женском и – мушким, и са њеним фотографијама у женском оделу и у – мушком. На једној фотографији она се показује, замисли, као индијски монах, бикшу, у наранцастој мантији и са обријаном главом и чанком за милостињу у руци. Одкуд јој обријана глава не разумем.

Најзад ми иследник строго поверљиво рече, да је Фаркхарсон мрзела мајку Арцунину, госпођу Катјајани, и да јој је претила осветом. Јасно је због чега. Јер је Арцуна верен са девојком Мирабај, ћерком војводе Рамачандре. А мајка није дала ни помислити да се та веридба раскине. Из полицијских извештаја сазнало се, да је нека европска жена са црвеном косом доставила једној полицијској станици, како је Катјајани наговорила Кабинову удовицу Сакунтали да пође на "сати", ломачу, и како јој је помогла на Џумни једне ноћи да уђе у пламен. Стекавши поверење полиције, Фаркхарсон је добила дозволу да посети госпођу Катјајани у тамници и да јој тобож однесе неке понуде. После те посете старица Катјајани одмах је пала у постељу. И баш сад се чује да је умрла.

Молим те, држи ово све у тајности док се ислеђење потпуно не оконча. Дао сам реч иследнику. И нипошто за сада не потржи ову ствар у Конгресу.

Нека те Алах обаспе цвећем своје милости.  
Твој Махмуд

## **Писмо 39**

### **Госпођа Индумати пише своме мужу Пандит Гаури Шанкари у Србију**

Нека те заштите наши кућни Девата од свих пакосних бута. (Злих духова.) Ом.



Умрла је госпођа Катјајани, мати твога друга војводе Раме Сисодије. Она се изненадно разболела у тамници, па кад је болест узела маха, пуштена је кући до оздрављења. Пред излазак из тамнице написала је неколико речи Арцуни, који је у истој тамници, и заклекла тамничара да му преда. Чим је стигла кући, душа је из ње изишла и пошла да тражи ново обиталиште.

Војвода Рамачандра, чија је ћерка Мирабај била верена за Арцуну, сматрао је за дужност да оде на погреб умрле старице. Кад нам је то рекао, онда смо се и ми одлучили да му правимо друштво, ја и Сомадева. Нама се придружио и један веома учени бикшу Кумара Рам, који се овде затекао.

Кад смо тамо стигли, ломача је већ била спремљена, да се мртво тело сажеже. Мртвац је био увезан конопцем од главе до пете, по нашем индијском обичају. Лице Катјајане изгледало је врло чудно. Отекло, као надуван мех. По лицу неке тамне пруге као кајиши. Сви смо се томе чудили. Од какве ли је то болести јадница боловала? Каква ли је то болест овако нагрдила њено мило и благо лице?

Утом наједанпут међу нама се обрете доктор Какусанда са Цејлона. Пре неколико дана упознали смо се с њим у кући Сомадеве. Као да га је неко послао, и као да је јурио да благовремено стигне, он је био сав задихан. Одмах је пришао мртвом телу, сагнуо се и загледао у лице. Онда се усправио, окренуо нама, дигао руке увис, и викнуо:

– Отрована! Отрована! Ти проклети Европејци отроваше нам и душе и тела. Хоће да нас истамане. О будо Шакјамуни, избави нас!

Потом је доктор извадио нотес и почео нешто да пише. Бикшу Кумара приближи се доктору и поче га нешто као молити. Погледа га доктор попреко, јер су се пре неколико дана много препирали о вери, па ћутке продужи писање. Најзад исписа још једну хартију и предаде Кумари, лако се поклониле нама свима и хитно се удаљи.

Онда је тело стављено на запаљена дрва. Тек је мртво тело огорело, а огањ се већ угасио. Сабрали смо једну шаку две пепела, за спомен Рами Сисодији, па онда је тело гурнуто у реку. Ај, кукавни животе без наде, и страшна Самсаро без излаза!

Кад смо се повратили у Бомбај, војвода Рамачандра је сваки дан, за десет дана, давао *пинде* за умрлу Катјајану. Иако је раскинута веридба између његове кћери и Арцуне, он се, вели, увек још сматра сродником Сисодијине куће. А сродник мора давати пинде за умрлог сродника.

Нашег сина Ануширвану нисам хтела повести на овај пут. Сувише је страшно за њега да тако млад гледа мртваца. Оставила сам га у кући војводе Рамачандре са љубазном госпођом Рамачандра и са њиховом ћерком Мирабај. Приметила сам, да Ануширвана воли да разговара са Мирабај.

Ти си ја, ја сам ти. Обоје смо једно у вечној Прани.  
Клања ти се и поштује те  
Индумати

## Писмо 40

Сарала Метра пише из Лондона уреднику "Индијског Огледала"

Изгледа ми, да је овај Божји свет увек још довољно простран за поштене људе али сувише тескобан за непоштене.

Тескобан је постао овај свет и за мадам Гледис Фаркхарсон. Претрчавати с континента на континент за њу је тако обична ствар као за једног честитог радника у Лондону возити се из Сити у Вимблдон.

Па како је она поводом своје најновије бунтовне делатности у Индији пред судом покушала да се веже за нашу "Индоевропску школу", боље познату као "Митриновића школа", то смо се сви ми потрудили да скинемо вео са те тајанствене особе. Само нешто мало могли смо дознати о њој у Енглеској али много од наших пријатеља из Америке. Па вас молимо да ове податке изволите објавити у вашем угледном листу.

Право име те женске није Гледис Фаркхарсон него Ребека Натан. Само јој име показује од каквог је рода и племена.

Њен отац био је сараф, и као изгнаник из Пољске доселио се у Чикаго, где се Ребека и родила и где је он умро.

У брак је ступила више пута него што има прстију на рукама и ногама. Огорчена на свет због судбе свога оца, она је од ране младости ступала у сва разорна и тајна удружења, антихришћанска, антиверска и антидржавна. Много пута је хапшена и кажњавана, но то њу није поправило. У бракове никад није ступала из неких осећајних разлога него само из политичких и рачунских – колико да се заклони од полиције или да дође до пара. Најзад је постала чланица тајног анархистичног удружења у Бруклину, које је само један огранак главне анархистичке организације у Шпанији. У овом удружењу Ребека је постала и кроз последњих 20 година остала главна покретна сила. Неколико пута она је обиграла целу земњу планету са својом мрежом, да би уловила некога за своје анархистичне идеје, и својим варницама, гдегод произвела пожар у виду буне, нереди, завади, атентата, и рушења свега онога што су људи и народи зидали и стварали. Јер је рушење срж анархистичног програма. У Бруклину је полиција запленила њихове летке, које су они растурали куда год су хтели. На тим лецима исписана су ова гесла: "Доле са старим светом". "Доле са боговима и са државама". "Сваки је човек сам себи бог и сам за себе држава".

Ребека је већ жена у годинама. Али вештом козметиком уме да се намаже и маскира за 20 година млађом, него што јесте. Она је потпуно ћелава. Зато носи вештачку косу (перике), и то час црну, а час риђу или црвену. Она нема ниједног природног зуба. Обе су јој вилице испуњене вештачким белим зубима. Људи се заљубљују у њене косе и у њене зубе из пуког незнања. Кад се нађе у опасности од полиције, она скида са главе косу и из уста зубе, па као ћелав и крезуб просјак стане на улици и пружа руку за милостињу, чак и полицајцима. Служи се свим средствима, највише тровањем својих жртава, својих мужева и свих оних који јој стану на пут. Служи се и хипнозом. Има крупне очи са змијском оштрином. Сва је "ватирана" разним пасошима и својим фотографијама, које ју представљају и као женско и као мушко и као отмену даму и као просјака и као бабу и као старца. То је друга Сара Бернард, само не на бини једног позоришта него на бини целога света.

Је ли вам ово доста? Ако није, ми смо спремни да испунимо цео ваш лист Ребекиним смицалицама и авантурама. Таква особа заиста не може имати ништа заједничко са нашом школом, која је сва у знаку свечовечанског зближења, милости и човечности. А што је она покушала да се прикачи за нашу школу, то није чудо. То је један од њених метода: да себе прикаже као чланицу неког угледног друштва или клуба, или као ћерку неког лорда или богаташа, или пак као пријатељицу неког знаменитог човека. Кад је наша славна индијска

певачица Ратан Деви певала индијске песме по Америци, Ребека је била њена стална пратилица. Исто тако она је пратила и Свами Вивекананду по свима земљама где је он проповедао Рамакришнину науку о сједињењу свих вера у једну.

Је ли вам сад доста. Ако није, јавите, па ћемо вас задовољити.

Сви у нашој школи најдубље жалимо једног Арцуну Сисодију, што је лакомислено пао у мрежу ове модерне Кирке, која сваког ко се њој приближи у свињу претвара.

С поштовањем и поклоном  
Сара Метра  
учитељ санскритског језика у "Митриновићевој школи"

## Писмо 41

### Војвода Рамачандра пише Пандит Гауби Шанкари у Србију

Нека ти Вишну дарује мир души и светлост ногама.

Ти си брамин а ја кшатрија. Ти си велики брамин а ја мали војвода. Но ипак нисам ни ја шудра.

Ти знаш боље него ико Веданте и Пуране и Упанишаде па чак и Гант, свету књигу сурових Сика, а ја мало знам, јер сам прочитао само Махабарату и Рамајану. Па ипак нисам ни ја простак који се клања сваком камену као божанству и који сваком усправљеном стубу у селу говори: АММА!<sup>56</sup>

Ако се не могу похвалити првенством своје касте као ти, можда би се могао похвалити својим прецима. Јер мени није узалуд дато име Рамачандра, него из разлога што ја носим у себи крв славног индијског махараце Рамачандре.

Па сад кад сам ти се казао ко сам, ја ти долазим са вешћу, да ја имам ћерку Мирабај као што ти имаш сина Ануширвану. Ако им је таква Карма, нека се вере и нека се узму. Ја не бих смео ово споменути теби као човеку већем и мудријем од мене, да мени није то прва споменула твоја племенита супруга Индумати. Она је, вели, опазила, да се наша деца воле. Чула је из прикрајка речи: Ти си ја, ја сам Ти, које је Ануширвана изговорио мојој ћерки, и чула је те исте речи када их је Мирабај изрекла у лице твоме сину: Ти си ја, ја сам Ти. А да је ово код нас у Индији израз праве љубави међу децом, то је теби познато боље него мени.

Што је моја кћи била верена за Арцуну Сисодију, па се Арцуна бестидно одрекао те веридбе, није Мирабај крива. Нити јој то спречава да се за другог вери. Истина, по закону Мануа, кад се чак и девојчица за дечака вери, па дечак умре онда се верена девојчица мора сматрати удовицом и не сме се ни за кога удати. Али овде је други случај. Арцуна није умро. И Мирабај према томе није удовица.

Због тога ја и моја жена дајемо свој пристанак, и твоја супруга дала је свој пристанак. Но ову ствар ја не могу сматрати свршеном док ти, који си учитељ свима нама, не дадеш свој пристанак.

Клања ти се и поштује те војвода Рамачандра.

И ја својом руком пишем и потврђујем да сам чула кад су Ануширвана и Мирабај, заклоњени за бамбусово дрвеће, рекли једно другом: Ти си ја, ја сам Ти. Треба ли ја тебе да учим, како су велике ове речи у Индији од праискони, и како је тешко ма шта насупрот им рећи?

Само ти реци своју реч и они ће бити срећни и верни једно другом до смрти као Рама и Сита.

Индумати

## Писмо 42

### Пандит Гаури Шанкара пише узвишеном Кешави, везиру Махараџе од Малабара

Ом намо Васудеваја.<sup>57</sup>

Моји другови Рама Сисодија и Теодосије Мангала отпутовали су у земљу Бугарију, а ја сам због малог назеба остао овде у Србији. Наш пријатељ др. Јевтим никако ме не оставља сама. На жалост, овде људи не цене самоћу као извор духовног оснажења као код нас у Индији. Но то је тако рећи од јуче. У прошлости, нешто силом нешто милом, Срби су привикли на усамљење и ћутање више од свих европских народа.

Изрекао сам се једном пред др. Јевтимом, да бих желео нешто знати о српској жени. Због тога је његова госпођа приредила чај у свом дому, на који је позвала многе своје пријатељице.

Неколико сати провели смо у пријатном и за мене поучном разговору.

Никад српска жена није била владарка над земљом и народом. Како је то слично Индији, и како неслично рецимо Енглеској, Русији и Холандији, или старим царевима над којима су владале Семирамиде и Клеопатре! Српска жена је царица дома, домаћинства и деце.

Девојка, сестра, жена и мати – четири ове српске речи јасно су индијског, санскритског корена. Дева код нас у Индији и сада у говорном језику означава божанство и девојку. И заиста код Срба права девојка сматра се за једно више биће, за нешто свето и узвишено. У јужним крајевима Србије, где европска "госпођа култура" још није избезобразила народ, пред девојком устају и старци и бабе. У великом народном епу опеване су са поштовањем девојке, сестра и мајка. Жена као жена нити је опевана толико нити с таквим поштовањем. И уколико је опевана, није без примесе ироније и шале. Међутим нигде није употребљена иронија и шала кад је реч о девојци, сестри и мајци.

Српска жена као испосница, молитвеница и светитељка узвисила се до небеса. Света Петка, Параскева, као девојка почетни је пример женским генерацијама кроз векове. Она је живела у десетом веку после Христа. Као девица из племићке куће она се удаљила у Палестину у суру пустињу тамо иза Јордана с намером да живи животом светог Јована Христовог Крститеља. И проживела је тамо све до дубоке старости, хранећи се тако рећи ничим и дружећи се ни с ким. Величанствен узор, који би заиста импоновао и нашим најбољим хималајским аскетима.

Светој Петки подржавале су и сиротице и царице српске кроз хиљаду година. Безмало све краљице и кнегиње из династије Немањића повукле су се у манастире и као монахиње окончале свој живот. Над свима њима блиста као јутарња звезда царица Милица, удовица последњег цара српског Лазара, посеченог од Турака на Косову пољу. Ми Индијани ценимо

нешто овако изнад свега. Аскеза је срж Индије; срж њене историје, њене културе и свуколике филозофије свих праваца.

Српска жена као јунакиња у народној борби за ослобођење од Турака светитељка је свога рода. Кнегиња Љубица пре сто и двадесет година охрабрила је разбијену српску војску и повела је понова на бојиште против Турака. Турци су били разбијени, и Србија ослобођена. Сличних овој кнегињи, знаних и незнаних, велики је број.

А шта да кажемо о српској жени као кућаници и васпитачици деце? То су у главном све српске сељачке и занатлијске жене. Оне представљају реткост од интелигенције и вештине. Свака српска сељанка, мада и неписмена, знаде по десет заната. Зна и да кува јела и меси хлеб и сири млеко и тка и везе и шије и плете и гаји живину и негује цвеће и прави сапун и спрема зимницу, и Бог зна колико још послова, који су у Европи строго раздељени и предузети сваки на по се од стручњака.

У новије време Српкиња се јавља још и као изврсна болничарка и милосрдна сестра. Потреба ју је упутила и на тај нови посао због последњих ратова за ослобођење свих Срба од Турака и од Аустријанаца. Па ипак тај племенити посао није нов за Српкиње. Можда су га оне знале и вршиле пре свих осталих жена у Европи. Као прва ратна милосрдна сестра, неговатељка рањеника, спомиње се Косовка девојка из 1389. године. Засукавши рукаве та славна девојка је прала ране крсташим витезима на пољу Косову и изнемогле рањенике залагала белим хлебом и појила црвеним вином.

Духом свих тих великих жена из српске прошлости живи и дише и савремена српска жена у огромној већини.

За нас Индијане, наравно, на дугој линији реинкарнације не игра никакву улогу пол. Оно што је сада мушко може се по смрти родити као женско и оно што је сада женско може се у поновном рођењу јавити као мушко. То све зависи од Карме.

Знај, да је ово писмо лично моје и лично теби. Није од стране комисије, која се још бави у Бугарији, него од мене. Па ако налазиш да ће ово писмо занимати светлу Рани, божанску супругу нашег божанског махараџе, ти јој га предај или прочитај. Но реци јој, да све ово што сам успео да на брзину напишем јесте само као кап воде према језеру оваквих ствари и примера, које задржавам у себи да јој кад стигнем у Траванкор натенане причам и приповедам кроза све кишне месеце у Индији.

Нека би Васудеваја узео половину од мога века и даровао теби  
Твој верни и одани  
Пандит Гаури Шанкара

## **Писмо 43**

### **Махмуд Омар пише Халил СеадЕдину у Делхи**

Селам, сахиб.

Данас је био претрес у суду по кривици госпође Гледис Фаркхарсон и Арцуне Сисодије. Поротници су заузели своја места. Судиски тужилац прочитао је оптужбу. Све што је објавило "Индијско огледало" потврдио је Скотланд Јард из Лондона и полиција из Чикага и Њујорка, са додатком многих појединости. Све се слаже.

За време читања оптужбе Гледис Фаркхарсон је седела непомично без икакве промене на лицу. Арцуна је био нервозан и узбуђен. Изгледа, да све што се читало о његовој вереници, за њега је било сасвим непознато и ново. Често пута он је отварао уста као да хвата ваздух и ударао се рукама у прси.

Арцуна је оптужен за онај анархистички летак, и толико. Госпођа Фаркхарсон је на свом ранијем саслушању бацила кривицу за тај проглас на Арцуну. Кад је то читано, Арцуна се ударио обема рукама по челу.

Гледис Фаркхарсон је оптужена за два кривична дела и то:

1. за анархистичну акцију у Индији, и
2. за тровање Катјајане Сисодије.

Прву кривицу Фаркхарсон је признала, но означила је Арцуну као зачетника тога прогласа. Другу кривицу је одсудно одрицала. Али кад је прочитано лекарско уверење славног цејлонског доктора Какусанде који је на лицу места утврдио, да је Катјајани умрла од отвора, и кад су узете у обзир друге околности, као: мржња госпође Фаркхарсон према мајци Арцуниној зато што је она била главна сметња њиховој веридби, па онда достава оптужене полицији о спаљењу удове Сакунтале и најзад њена тајанствена посета старој госпођи у тамници, с тобожњим понудама – кад је све то опширно прочитано, госпођа Фаркхарсон која би свакако побледела да није била намазана руменилом оборила је главу на клупу, Арцуна чувши о тровању своје мајке од стране његове љубљене даме скочио је на ноге и викнуо: Кобро а не жено! Ти си ми убила најмилије створење у свету.

Онда је дошло ново изненађење. Један од поротника захтевао је, да се госпођи Фаркхарсон скине вештачка коса са главе и изваде вештачки зуби, да би се утврдила истинитост онога што је објавило "Индијско огледало". Суд се сагласио с тим захтевом и умолио је оптужену да сама то учини, да не би морао прибегавати сили. Фаркхарсон је неко време седела непомична као да се решавала шта да чини. Наједном је скочила, смакла своју златну косу са главе и извадила зубе. Пред нама се указало једно страшило, ружније од сваког знакаженог факира. Настао је тајац. Арцуна кад је видео своју "богињу" у оваквом ругобном виду пао је у несвест. Изнели су га из судске дворане и полевали хладном водом.

Порота је потом донела једногласно мишљење, да је тако звана госпођа Гледис Фаркхарсон, односно Ребека Натан, крива за два престапа, прво за анархистичну акцију и друго за убиство Катјајане Сисодије. На основу тога суд је изрекао пресуду, да се по првој кривици Гледис Фаркхарсон има протерати из Индије а по другој да се има казнити смрћу, сходно закону њене домовине Америке. Додатак: пошто у Индији није дозвољена смртна казна над људима, то се има оптужена спровести у своје место рођења, тј. у Чикаго, да тамо буде убијена на електричној столици.

И најзад, последње изненађење, Гледис Фаркхарсон је саслушала пресуду без икакве реакције. Наместила је пажљиво своју косу и своје зубе, а потом је спроведена у тамницу. Сутрадан је нађена мртва у својој келији. На њеном лицу виделе су се тамне пруге као кајиши. Те ноћи она се сама отровала.

Арцуни је претрес одложен зато што није могао дати своју последњу реч. Ја сам умолио Суд, да га поштеди бар за десетак дана, док се опорави.

Ето тако се и ово замршено клупче одмотало до близу краја.

Изгледа ми, мој Халиле, да Кисмет не долази само од Алаха него да је човек ковач своје судбе. Може бити да Хиндуси имају више права кад говоре о Карми него ми муслимани о Кисмету.

Нека те Алах обаспе цвећем своје милости.  
Твој Махмуд

## **Писмо 44**

### **Пападопулос тотор цркве у Коломбу на Цејлону пише своме пријатељу Кумануди у Атину**

До сада сам ти писао ведрa писма из ове ведре земље. По једној легенди Цејлон је био Рај у коме су живели Адам и Ева. По својој красоти ово би острво и сада било Рај кад би људи били слуге Божје а не демонске. Последњих неколико месеци овај земаљски Рај постао је за мене Ад због некога доктора Какусанде. Овај доктор јаросни је противник свега европскога па чак и европске науке. Он лечи болеснике травама и амајлијама. Траве сам бере и сабира по целој Индији и по Тибету а амајлије прави у будистичким храмовима од свега и свачега. И зачудо има успеха. Урођеници га због тога сматрају неким божанством. Фанатичан је будист, и често подстрекава будисте да нападају и пљачкају хришћане.

До сада се то још могло и подносити. Али откако се он вратио са свога последњег пута из велике Индије на Цејлон, стање је просто неиздржљиво. Шта је то могло Какусанду толико огорчити у Индији, ја не знам; главно је да је он дошао на Цејлон као раздражен тигар, и то сада не само против нас хришћана него и против браманиста и муслимана и јевреја и парсита и сваке друге вере осим будијске.

Сваки дан он држи ватрене говоре у којима тврди, да је велика Индија у једном великом хаосу. Сва је расклиматана. Сва је духовно поколебана. Сва је црвоточна. Сва је затрована европским атеизмом. Нико се не држи истине осим будиста. Будизам ће спасти свет преко њега, доктора Какусанде, који себе проглашава инкарнацијом Будином, и то последњом. Себе назива Метријом, то јест Месијом света. Ти знаш, да су и будисти имали много својих месија као и јевреји. Само што Какусанда вели, да је он последњи Месија, и да се други неће јавити.

Нека му и то буде, кад воли. Али он, као нови Буда или последњи Месија, проповеда рат свима небудистима и на Цејлону и у великој Индији и у целом свету. Он мења науку Гаутаме Буде у погледу метода. Хоће као Мухамед огњем и мачем да истреби све "невернике".

Ударце тог новог Месије осетио сам и ја на својим леђима. Због тога лежим у постели.

Верујеш ли сад, да се Цејлон, овај Адамов Рај превратио у Каинов Ад? И да ли ћеш и надаље у писмима понављати како ми завидиш што живим на Цејлону?

Жерете. О Теос мет имон. Амин. Твој одани Пападопулос.

## **Писмо 45**

### **Теодосије Мангала пише игуманији женског манастира у Малабару**

Христос посреди нас.

Велика ме милост Божија прати на овом путу због молитава твојих, часна мати игуманијо, и твојих сестара. Ја осећам да се ви молите Господу Богу за мене и да Господ Бог услишава

ваше молитве. Молитва је заиста стварна моћ. У то сам се ја уверио и пре неколико дана. Кад смо се ја и војвода Рама вратили из земље Бугарије опет у Србију, ја сам једне ноћи на молитви узвикнуо: Господе Исусе Христе, услиши молитве мојих духовних кћери за мене и откри ми још неко духовно благо у овом народу које би нама у Индији било од користи за спасење душа наших.

И замисли – сутрадан чим са изашао из куће сретнем три брадата човека у сељачком оделу. Сва тројица се мени поклонеше, па ће један проговорити:

– Ми смо хтели да видимо онога од вас тројице што сте дошли из Индије, који је хришћанин, и да га позовемо на наш молитвени сабор.

– Ја сам тај кога ви тражите, – рекох. – А ко сте ви, красна господо?

– Нисмо ми никаква господа но слуге Господње, – рече најстарији, просед човек са влажним благим очима. – Ми смо такозвани Богомољци, прости и неуки људи, којима је једино богатство у вери у Христа. Па ето послати смо да тебе позовемо на наш простачки сабор да нам причаш о хришћанима у Индији. Јер ми као нешколовани ништа не знамо о тој земљи осим што смо читали о животу светог апостола Томе и светог Варлама и Јоасафа царевића индијског.

Одмах сам пошао са њима. Сабор је био у једном малом манастиру који је некад служио за збег српском робљу у време турског господарства. Било их је неколико стотина мушких и женских. Кажу да понекад бива и по неколико хиљада. Најпре су се сви причестили у цркви, а потом отворили сабор у авлији пред црквом. Шта да ти кажем? Осећао сам се као међу нашим. Сабор је трајао цео дан и сву ноћ до зоре. Трајало би и дуже, да сутрадан није био радни дан. Јер ово је време жетве у Србији. Јуче је била недеља и дан св. великомученика Прокопија. Држати су говори – сваком је дозвољено да се јави и говори. Певане су духовне песме – сви су певали у глас. Причани су догађаји и доживљаји, који јасно сведоче, да Бог управља светом и судбом сваког човека понаособ. Да милује и спасава али и да удара и кажњава.

Беседа па песма, па опет беседа па песма. Прича о неком чудесном догађају па песма, па опет прича па песма. Потом питања и одговори, па молитва, и онда опет питања и одговори па молитва. Дан је прошао као сат, и ноћ до зоре опет као други сат. Мене су слушали с највећом пажњом. За време мога говора о Индији често су се крстили и клањали. Осетио сам, да се с љубављу моле богу за нас. Богомољци су не нека секта но ревнитељи праве вере у цркви православној. Они строго држе све постове, светкују недељу, уздржавају се од сваке зле речи и хуле. Међу собом се воле и помажу. Читају само Свето Писмо и духовне књиге. Живе усред света а нису од света. Готови су с радошћу у смрт поћи за Христа. Па то и јесу прави Срби, помислио сам. Ово што сад сазнајем одговара српској великој историји и славним задужбинама које смо видели на српској земљи.

У даљем току сабора стављали су ми многа питања, на која сам ја одговарао. Кад сам им рекао, да Индија има 360 милиона људских душа, од којих су само мало, врли мало, крштене душе, једна је жена уздигла руке к небу и узвикнула:

– Господе Исусе Христе, помози Индији да се крсти и позна пут спасења! Кад су те Јевреји одбацили и разапели, нека те Индија прими и прослави, да би и ти њу прославио!

Кад је то изговорила, она је клекнула. И сав народ, као хипнотисан, пао је на колена.



– Амин, – узвикну цео збор. А многи убрисаше сузе са очију.

То је била молитва Срба за моју милу домовину Индију. Нимало не сумњам, да ћете и ви у Малабару осетити снагу и радост од ове молитве.

Твој молитвеник пред Христом Богом  
Теодосије Мангала

## **Писмо 46**

### **Пандава из Бенареса пише Рами Сисодији**

Нека ти Тримурти дарује мир души, снагу рукама и светлост ногама.

Више бих волео да ти могу јавити из овог светог града мале новости него велике. Јер велике новости, биле црне или светле, више узбуђују душу. А душа треба да је спокојна као месечина и чиста као лотос.

Једна мала новост је несрећа која је задесила неке европске туристе у планини изнад Бенареса. Пошли су њих стотину у лов на тигрове. Послали су хајкаче, наше веште урођенике, да издалека плаше зверове, а они су чекали у заседи. За преноћишта себи били су направили неколико колиба од грања и лишћа. Узбуњени тигрови јурну у правцу њихових колиба, но изненадно наиђу на чопор слонова. Слонови нагну бегати испред тигрова па нагазе на оне колибе. И ноћу за време спавања сви ловци буду изгажени и умртвљени од слонова.

Друга једна мала новост. Наши индијски поклоници одржали су збор изван града на обали Ганга, збор какав се не памти у Бенаресу. Приморан сам био и ја да пођем на збор. Сав је Ганг био прекривен чуновима, тако да није лично на реку него пре на тржиште. Ја сам седео у једном чуну и слушао говорнике. Сви су говорили, уз урнебесно одобравање масе, да треба донети закон којим ће се забранити Европејцима и Американцима приступ у овај свети град. Бенарес треба да буде отворен само за Хиндусе и будисте као што је Мека за муслимане. У том смислу састављена је одлука и послата Вицекраљу и Конгресу у Делхи.

И то је мала новост. Али ево једне велике новости. Синоћ уђоше к мени два неочекивана госта: Сундарар Даш и главом твој брат Арцуна. Замисли!

– Јеси ли ти то, Арцуна? – узвикнух.

Арцуна је ћутао. Сав се осушио као неки факир. Одевен је у наранцасту мантију бикшуа.

– Он је, он, – одговори Сундарар смешећи се.

Одмах им понудим купатило. А кад су се окупали, ја навалим с питањима. Арцуна је и даље ћутао, озбиљан и замишљен. Тада Сундарар објасни ствар.

– Пре свега, – рече Сундарар, – да ти испричам повест о светом Албану. Албан је био војвода енглески и потајни хришћанин. То је било у старо време, када су мисионари хришћански тек почели ширити науку Христову у Енглеској. Незнабошци су их стављали на страшне муке, клали као јагањце и требили као муве. Тамнице су биле пуне хришћана. Међу овима једнога дана нађе се у тамници и Албанов гуру, неки хришћански свештеник. Албану је то пало врло тешко, и он смисли план како да избави свога наставника и духовног оца, па ма и по цену свога живота. Једно вече дође пред тамницу у војводском оделу и нареди тамничару да му

отвори врата и пусти га у тамницу. Без размишљања тамничар пусти војводу унутра. Албан приђе своме учитељу, целује га, па онда скине са себе војводско одело и скине мантију са учитеља. Обуче себе у мантију а учитеља у војводско одело. Онда га пусти те изиђе из тамнице а он остане на његовом месту међу сужњима. Доцније се то сазнало, и Албан је био на смрт осуђен.

– Лепа повест, – рекох ја, – и племенит витез тај Албан. Али ја не могу да докучим шта то има везе са Арцуном и његовим ослобођењем из тамнице.

– Одмах ћеш разумети, – продужи Сундарар. – Мој пријатељ и једномишљеник Кумара Рам – да ли га се сећаш?

– Како да се не сећам чувеног хималајског монаха.

– Е дакле, Кумара Рам поновио је смело дело светог Албана. Ушао је у тамницу код Арцуне, њега обукао у своју мантију а себе у Арцуново одело. Арцуна је изашао из тамнице под видом монаха, а Кумара Рам је остао у тамници.

Занемео сам од чуда.

– Па ште ће сад бити? Зар се неће превара обелоданити?

Зар неће поћи потера за Арцуном? Зар неће Кумара искусити казну место Арцуне?

– Ништа, ништа. Нисмо ни ми деца. Ево ти преписа писма, које је Арцуна послао Суду преко свога правозаступника Махмуд Омара. Прочитај па врати, јер Арцуна жели да то пошаље и своме брату Рами. Арцуна се обукао у одећу монашку и неће је скидати. Он је бикшу као и ја.

Узео сам писмо, прочитао и повратио Арцуни.

– Карма! – узвикнуо сам. – Карма! Узвикнућеш и ти, Рамо мој.

Онда сам их упитао:

– Значи, ви се сада пењете уз Хималаје, у пештере испосничке?

– Не одмах. Сачекаћемо и трећега.

– Кумару?

– Кумару.

Ето ти велике новости, и за тебе и за мене и за сву Индију.

Твој Пандава

## **Писмо 47**

### **Арцуна пише своме брату Рами**

Нећу те замарати дугим писмом. Кад бих покушао да ти опишем све муке које сам поднео од нашег расанка у Индији – муке унутрашње и спољашње – више унутрашње него спољашње

– требало би ми бамбусово дрво за перо а Ганг за мастионицу. Писмо које сам упутио Суду преко мога правозаступника Махмуд Омара казује и објашњава све укратко. Ево ти преписа тога писма:

"Махмуд Омару, правозаступнику.

Селам, сахиб.

Кад ти будеш читао ово писмо, ја ћу бити ослобођен тамнице. Не само од тамнице зидане, у коју су ме људи затворили, него и од тамнице у коју сам ја по безумљу био затворио своју душу.

Нека ме Суд не суди и не осуђује. Ја сам самог себе осудио много строжије него што би ме суд земаљски осудио. Осудио сам себе на смрт, управо на умирање, што је теже од смрти. Идем у Хималаје да умирем као Санијази. Крив сам што сам се повео за оном грозном женом варалицом. Крив сам што сам погазио веридбу са Мирабај, ћерком честитог војводе Рамачандре. Крив сам што сам лакомислено издао онај проглас народу индијском. Крив сам ма и нехотично за смрт своје мајке. Крив сам пред свим прецима мојим, славним Сисодијама. Крив сам пред мојим братом Рамом. Крив сам пред целом Индијом. Индија ми је дала све, а ја сам осрамотио Индију. За оволике кривице једна смрт је малена казна. Морам не да умрем него да умирем.

Од данас ја сам бикшу, а кроз неколико дана усамљени монах у прашуми хималајској.

Молим Суд, да не кажњава Кумара Рама. Он је мој ослободилац, не само што ме је пустио из зидина тамничких него што ме је повратио Истини и Путу. Индији целој потребни су људи као што је Кумара Рам, у ово време више него икада. Ако би га Суд казнио тамницом, Кумара ће се насмејати и рећи: па ја сам цео век провео у тами пештера хималајских!"

Ето таква је моја Карма, Рамо брате.  
Твој брат Арцуна

## Писмо 48

### Пандит Гаури Шанкара пише везиру махараце од Малабара

Ом, намо Тримурти<sup>58</sup>.

Досадисмо многим писмима из Европе нашем светлом Махараци – нека би га свииндијски Аватори сачували од злих духова. Зато пишем теби. Па кад он буде био при добром расположењу и упита за нас, ти му тада прочитај ово писмо.

Нисмо мислили задржати се у Србији ни једнога дана, а задржали смо се дуже него у Француској и Немачкој. Наш индијски пријатељ Мартиновић из Лондона молио нас је у Лондону да застанемо у његовој отаџбини Србији, и ми смо га послушали. И ето задржали смо се у овој земљи шест месеци. Сад је септембар, за Србе најугодније време а за нас Индијане страшна хладноћа. Просто неиздржљиво, нарочито ноћу. Па се спремамо да сутра кренемо на Југ, а потом даље за Индију. Овде се људи не купају ни по једанпут дневно а камоли по неколико пута као ми у Индији, па нам је и то необично. Није ни чудо, јер се не зноје од врућине толико колико ми, па се зато и не купају.

О Србима могу ти још рећи, да је то народ психички дубок а судбински трагичан. Доћи ће време кад ће бити опште признато, да је то народ најдубљи и најтрагичнији у свој Европи. Да

су Срби остали верни своме патријархалном строју, својим обичајима, својим законима и својим појмовима о човеку, породици и друштву, они би били најсрећнији и најугледнији народ међу народима и поред све своје трагичности. Изгледа ми да их је трагична судба пратила и постизала баш због поремећаја у свему овоме. Поремећај је дошао од европске школе, у којој су се школовали државни службеници. Србија нема *своје* школе, *свога* васпитања омладине. Ту је корен њенога зла. Ако икад успе да се ослободи европске школе и установи свој начин васпитања, у духу вековних народних схватања, Србија ће се понова напунити духом светитељства и херојства, као суд кад се напуни и препуни медом или млеком па прелива. Таква Србија биће неизмерно корисна и Европи и нама у Индији.

А каква је туђинска, ненародна школа у Србији, осетили смо добро и ми вечерас. У сали универзитета било је приређено "индијско вече". Иако нас је Калистрат упорно одвраћао да не идемо на то "вече", ми смо ипак отишли по жељи наших пријатеља др. Јевтима и Богдановића. Калистрат се грувао у прса и викао: "Сад ћете видети срамоту Српску!"

Како да ти почнем описивати оно што се не да описати. Професори и студенти из Софије, престонице земље Бугарије, писали су својим друговима у Србију, да нас не примају и не слушају, јер смо ми тобож "агенти енглески"! Замисли! Нисмо успели ни да проговоримо. Спочетка је настала граја, па вика, па урнебес. Погашена је светлост, и пакао је заклокотао. За нашу велику срећу, Калистрат је дојурио к нама по мраку, ухватио нас за руке и извео на улицу. Док смо се ми удаљавали, иза наших леђа још је клокотао пакао несрпске школе.

То је био прави Шивин данс! Знаш кад се бог Шива разгњеви па произведе вихор међ људима.

.....

А сад док ти ја пишем ово писмо, моји другови спремају ствари, да би сутра отпутовали. Калистрат нарочито настојава да се не задржавамо даље. "Могу они демонијаци доћи сутра пред ову кућу да праве демонстрацију." Примили смо његов савет.

Кроз неколико сати дакле напустићемо ову земљу, али срце наше неће се никад испразнити од љубави према српском народу. Пет стотина година страдао је овај народ од турске тираније а сада страда од тираније својих отуђених синова. Народ веома дубок али веома трагичан. Реци ми, везире, има ли дубине без трагедије? И има ли славе без трагичне судбе.

Нека би Васудеваја одузео половину од мога века и даровао теби.  
Твој верни и одани Пандит Гаури Шанкара

## Писмо 49

### Монах Калистрат пише из Свете Горе Митриновићу у Лондон

Драги ми Душане,

Мир ти и радост од Господа Христа,

Ни тебе ни мене није послушао Одбор за дочек високих гостију из Индије. Него су приредили на универзитету "индијско вече", на коме су наши гости доживели веће разочарење него некада др. Џон Мот и Рабиндранат Тагора. Ја сам једва успео да им живот спасем. Нису могли доћи к себи неколико сати. Дрхтали су и ћутали. Али сутрадан били су одобробољени. Добили су задовољење од огромне масе народа, који је дошао на станицу да их испрати. Грозне клетве бацане су на универзитет као "легло свих зала" као "тврђаву

туђинштине", као "тровоило српског народа". Ваздух се проламао од вике и узвика. Људи су прилазили, руковали се с нашим гостима и извињавали се речима: "Опростите, то нисмо били ми, и то није српски народ. То је туђинштина, без Бога и без душе". Деца су прилазила и љубила им руке. Наши су гости били тронути до суза. Кад се воз кретао, настало је громогласно клицање: Живела Индија! Живели Индијани! Срећан вам пут! Поздравите Индију. Дођите нам опет.

.....

Др. Јевтим и Богдановић испратили су госте до границе Србије, па се вратили, а ја са њима продужио пут до Свете Горе. Кад смо стигли у светогорско пристаниште Дафну, грчка полиција је рекла, да се некрштени људи не могу пустити у Свету Гору. Само Теодосије Мангала као хришћанин може се искрцати, а друга двојица не могу. Тада је Мангала рекао, да ни он не жели да се искрца и да остави своје другове. Узалуд су га молили Пандит Шанкара и војвода Сисодија да бар он изађе и посети манастире Свете Горе. Па пошто је наш брод морао кретати даље, то је љубазни игуман манастира св. Пантелејмона понудио нашим гостима своју лађицу, да у њу пређу и да њоме плове око светогорског полуострва док се ствар не реши код Протата на Кареји. А ја сам се примио улоге да идем Протату и измолим одобрење за њихово искрцавање.

Кад сам ушао у Протат и почео молити, старци су ми рекли, да је таква одлука пала пре извесног времена због злоупотребе неких јеврејских новинара.

– Нека се учини изузетак у овом случају. Ови су људи издалека.

– Изузетак може одобрити само Патријарх из Цариграда.

Пристану да пошљу телеграм Патријарху.

Онда се упутим по твојем савету оцу Христодулу. Но и ту препрека. Отац Христодул по неколико пута у години затвара се у своју келију и ни с ким не разговара за четрдесет дана. Нађем га и сада затворена. Напишем му писмо о нашим гостима, а он ми одговори, да он жали што их не може примити и с њима разговарати. Али пристаје да им писмима одговара на њихова питања.

Вратим се у Дафну и саопштим нашим гостима, да се мора сачекати одговор Патријарха из Цариграда, али у случају да дође повољан одговор, они неће моћи лично разговарати са оцем Христодулом него само преко писама.

Они се задовоље тиме, и одмах почну писати писма о. Христодулу. Та писма ја односим нашем великом духовнику а његове одговоре доноси поп Бојан на лађу. Знаш ли ко је поп Бојан? То је она велика душа, која се усудила узети у заштиту наше Индијане пред универзитетом у Софији. То је онај јунак који је нашим гостима отворено рекао, да се чувају три типа људи на Балкану, и то: Дрипаца у Србији, БајаГања у Бугарији и Чапуна у Македонији. Због тога је протеран из Бугарије и дошао је у Свету Гору, за којом је као удов поп одавно жудео. Сад смо заједно, ја и он. Ја ћу односити питања о. Христодулу а он ће доносити одговоре нашим гостима. За то време ће наши гости лагано пловити на лађици св. Пантелејмона око Свете Горе и с дивљењем посматрати старе манастире ове јединствене монашке државе у свету.

Нека те Господ духом својим обасја и благослови  
Твој Калистрат

## Писмо 50

### Прво писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо

Часни оче,

Чули смо о теби и препоручени теби као човеку који познаје Индију и Европу, и индијске Веде и Христово Евангелије. Па ти се клањамо и молимо те, да нам одговориш на ова питања:

1. Од чега пати Европа а од чега пати Индија?
2. Може ли Индија очекивати спасење од Европе или Европа од Индије?
3. Да ли се истина налази искључиво у једном Вјерују или у комбинацији свих Вјерују?

Одговори монаха Христодула:

На 1. питање: Европа и Индија пате подједнако од незнања. А незнање је произашло од људске гордости. Индија никад није ни познала прави Пут а Европа се збила с правог Пута на странпутицу.

На 2. питање: Ни Индија од Европе ни Европа од Индије. Јер нити је Индија носилац истине нити Европа. А спасење је у Истини и може доћи и Европи и Индији од оне стране где је Истина, а то је источно православна црква.

На 3. питање: Истина не подноси комбинације, нити зна за мешавину нити трпи концесије. Истина је истина онако као аритметичке формуле:  $2 + 2 = 4$ ;  $5 + 5 = 10$ . Ако би дивљи људи на једном острву казали:  $2 + 2 = 6$ , а на другом:  $2 + 2 = 8$ , док би просвећени људи казали:  $2 + 2 = 4$ , да ли би ми требали да саберемо збирове у сва три случаја да би дошли до стварног знања? Ако би тако поступили, онда би сабрали  $6 + 8 + 4$ , и у резултату добили 18. И рекли би:  $2 + 2 = 183$ . А то не би одговарало стварности. Као стварност остаје само једна једина формула, а то је  $2 + 2 = 4$ . Исто тако не може се узети као Истина збир разних и противречних Вјерују. Истина је осетљивија и од аритметичких формула. Она не подноси ни длаку неистине. Као ни човечје око. Ако само једна мајушна длака упадне у око, око се замути и вид се поквари. Покушај Рамакршне и његовог ученика Вивекананде, да све вере у свету уједини и тако да "употпуни" Истину пропао је у самом свом, иако врло бучном, почетку.

## Писмо 51

### Друго писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо

4. питање: Како може незнање произићи од гордости?
5. питање: Како ти мислиш о индијским боговима?
6. питање: Како сматраш индијске Аватаре, да ли као оваплоћење богова?
7. питање: Како цениш индијске свете књиге: Веданте, Пуране, Упанишаде и остале?

Одговори монаха Христодула:

На 4. питање: Незнање произилази од гордости када човек помисли да може сам својим умом и умовањем дохватити или пронаћи или појмити Истину без Божјег откривења. Плата таквог покушаја јесте незнање. Само једино Бог може открити и показати Истину, јер Бог је Истина. Онај који даје светлост и кишу и здравље и живот, тј. оно што нико други не може дати – Онај држи Истину у самом себи и даје је људима кад нађе за сходно. Не даје је гордим, самозаљубљеним и дрским, него смерним, несебичним и кротким. То Индија никад није ни знала, а то је Европа заборавила.

На 5. питање: Један је Бог, свети, вечити, бесмртни, пречисти, свесилни, свемудри, свемилостиви. Изван њега нема другог Бога ни на небу ни на земљи ни под земљом. Индијски богови су демонски призраци, адске авети, без милости и без љубави према људима. Није да индијски богови не постоје. Постоје они али не као богови него као демони под именом богова.

На 6. питање: У Индији се Аватарама називају људи, у којима су се јављали оваплоћени богови, и то час Вишну, час Брама, час Шива, час Васудева, час Кршна и тако без краја. Ти људи су тражили Истину својим огромним напором, физичким и мисаоним, огромним самомучењем, постом, глађу, нежаљењем себе. Веровали су да они као ограничени могу досегнути Безграничног и као смртни Бесмртног. Ту је зачетак њихове гордости, из које је произашло незнање. Да ли су они били инкарнације индијских богова, који нису богови, ја не знам. Али да ниједан Аватара није био инкарнација јединога и светога Бога, то ми није тешко знати.

На 7. питање: Веданте, Упанишаде и остале философије индијске ценим више него философије јелинске не због чега другог него због страшног аскетизма њихових састављача. И кад би људи морали тражити Истину и Спасење у људским философијама а не у Божјем Откровењу, онда би је најпре морали потражити у индијској философији. Но срећом Бог је открио човечанству Истину, мимо сваког људског напора и слушања и тиме све философије људске, и јелинску и китајску и индијску, одгурнуо као измишљене и штетне.

## **Писмо 52**

### **Треће писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо**

8. питање: Како мислиш о реинкарнацији?

9. питање: Шта је узрок индијском песимизму?

10. питање: Шта може спасти Индију од песимизма?

Одговори монаха Христодула:

На 8. питање: Од најстаријих времена индијски мислиоци схватили су овај свет као бескрајан у простору и у времену, тј. без почетка и без свршетка. Према томе они нису могли претпоставити постојање неког другог света, светлијег и бољег од овога. Нису ни могли замислити неки други свет поред овога "бескрајног и вечног" света. Због тога кад душа изађе из тела, она нема куд него у неко друго тело у овоме свету као једином постојећем. У овоме бескрајном и вечном свету су и "богови" и људи. Јер је овај свет без прозора и без врата. Свет је дакле *Самсара*, вртлог, богова и поолубогова и људи и свега живог.

На 9. питање: Узрок индијском песимизму јесте оно што смо већ рекли: схватање овога света као бескрајног у простору и у времену. Из њега се нема куда. У њему су подједнаки робови и богови и људи, у Самсари без излаза, у вртлогу без почетка и без краја, у постојању без наде.

При таквом ужасном схватању света ко не би био песимист? И заиста Индија је отаџбина песимизма. Носилац и учитељ песимизма у Индији није један човек философ као у другим земљама него цео народ, и то народ од стотине милиона душа на линији од хиљаде година. Заиста језиво! Међутим основне поставке, из којих је произашао мрачни песимизам, измишљотине су људске и обмане демонске.

На 10. питање: Индију ће спасти од песимизма Истина. Не "истина" од људи него Истина од Бога. Кад Индија позна Истину која је од Бога, она ће познати и своје вековне заблуде па ће их одбацити. Кад Индија сазна, да овај свет има свога Творца, има свој почетак и свој крај, и да постоји други један свет, "у коме нема болести ни жалости ни уздихања", тада ће свеопшта радост уништити очајан песимизам у њој, као што светлост уништава таму.

Тада ће Индијани одбацити и погрешну науку о реинкарнацији. Јер ће им бити јасно да душа кад изађе из свога тела одлази из овог ограниченог света у други свет, у своје царство одакле је и постала, а неће се селити из тела у тело до бескраја.

## Писмо 53

### Четврто писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо

11. питање: Зар индијска божанска тројица, Тримурти, није случна хришћанској светој Тројици?

12. питање: И зар индијски многи богови нису слични хришћанским ангелима?

13. питање: И зар индијске Аватаре нису сличне хришћанском Месији или хришћанским свецима?

Одговор монаха Христодула:

На 11. питање: Само по броју *три* слична је индијска Тројица или Тримурти хришћанској светој Тројици, и ни по чем више. Брама, Вишну и Шива нису никакви сродници него пре ортаци. Сваки од њих има жену, а неки од њих, као Шива, и много жена. Они су врло често опречни један другом, тако да што један зида, други руши. Сасвим је нешто друго хришћанска Света Тројица. То је битно и духовно и морално јединство од Оца и Сина и Светога Духа. Најтешње и нераздвојно сродство; јединство у тројству и тројство у јединству. На плану историјском нити се догодило нити се може догодити, да би Отац нешто хтео што Син не би хтео, или да би Дух Свети нешто учинио мимо воље Оца и Сина. Тримурти су три бога са три имена као некад у Египту Озирис, Изис и Хорус, у смртној мржњи. Света Тројица је пак један Бог са једним именом. Име му је – Бог, а Отац, Син и Дух Свети изрази су унутарњих односа Његових.

На 12. питање: Индијски многи богови нису ни мало слични небесним ангелима. Јер оно су силе мрака ово су силе светлости. Они имају разне воље а ангели испуњавају само једну вољу, вољу јединога Бога.

На 13 питање: Аватаре нису сличне Месији. Зашто? Зато прво што су Аватаре многе а Месија је један. За тим Аватаре су људи а Месија је Бог, Син свевишњег Бога. Аватаре су мислили спасти људе својом логиком и нису успели ништа; Месија је спасао човечанство истином, љубављу и жртвом. Ако би се о Месијама морало говорити у множини, као о индијским Аватарама, онда род људски никад не би видео правог Спаситеља свог. Ја веома жалим што Индијани чекају долазак све новог и новог Аватаре, као што Јевреји дочекују и



испраћају једног по једног лажног месију свог. Множином Аватара или Месија Индијани су постали слични Јеврејима, које они иначе никако не подносе.

Нити су Аватаре сличне хришћанским свецима. Сваки индијски Аватара додавао је науку науци и речи речима, понекад и супротно пређашњим Аватарама, док су свеци хришћански сви од првог до последњег држали једну науку и следили једноме путу. А то је наука и пут Исуса Месије. Сваки је Аватара представљао себе као оваплоћење овог или оног бога индијског, међутим наши свеци су признавали само једног ваплоћеног Бога, Господа Исуса, с краја на крај историје људске.

## **Писмо 54**

### **Пето писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо**

14. питање: Зар индијски монаси, аскети, нису слични хришћанским монасима, рецимо вама у Светој Гори?

15. питање: И зар индијски факири нису исто што и хришћански чудотворци?

16. питање: И зар индијски народ уопште није један испоснички народ као на пример православни народи?

Одговори монаха Христодула:

На 14. питање: Заиста, аскетизам индијских монаха зачуђава. Такво мучење и негирање себе није забележила историја ни код једног нехришћанског народа. Али на што то? Да би се достигла једна индиферентност према болу и радости, према слатком и горком, према животу и смрти, и прешло у вечну Нирвану, тј. у небиће. Аскетизам хришћански је ради царства небеснога. Хришћански монаси изнуравају тело да би душа постала чиста и од старости слободна, како би се као таква испунила Светим Духом Божјим и удостојила бесмртног живота у царству небесном. *Аскеза у Индији је дакле ради уништења живота уопште, док је аскеза код хришћана ради задобијања бољег живота, живота вечног у царству Оца нашег небесног.*

На 15. питање: Индијски факири чине неке опсенарије с намером, да би их људи славили а не да би људима као браћи својој помогли. Хришћански светитељи чинили су и чине чудеса не у своје име него у Христово, и не ради своје славе него ради славе Христове, и не да би се показали пред људима као чудотворци него да би помогли људима као својој браћи у њиховим невољама. Познато је, да су хришћански светитељи бегали од славе људске и скривали се од оних који су их славили.

На 16. питање: Заиста је индијски народ више испоснички од многих других народа. Не тако као православни народи, јер су циљеви поста, као што напред рекосмо, сасвим различити. Но баш због свог испосништва Индија је предодређена од Господа Бога, да лакше прими Христову науку, и потпуније и искреније у животу примени.

## **Писмо 55**

### **Шесто писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо**

Из твог одговора на наше 16. питање ми слутимо као да ти предвиђаш неку велику мисију Индије у будућности. Због тога ти стављамо следећа питања:

17. питање: Као Божји човек да ли ти заиста провиђаш за Индију неку велику улогу у будућности?

18. питање: Како би Индија требала да се припреми за такву улогу?

19. питање: Ко би јој могао сада помоћи у тој припреми?

Одговори монаха Христодула:

На 17. питање: Велика и славна улога чека Индију у будућности, и то у недалекој. Није Бог заборавио своју Индију, али Он има одређене рокове када изводи поједине народе, као скривене иза кулиса, на велику позорницу светске драме, и то све по своме божанском ритму.

На 18. питање: Не може се Индија сама од себе нити својим слабом снагом припремити за велику будућност. Али небесни Бог дароваће јој мудрост и силу кроз Своје свете слуге, да ју припреме... Припрема би се састојала у познању јединог истинитог Месије, Спаситеља људи, Богочовека Исуса Христа, и у крштењу у Његово име ради очишћења од свуколикe грешне прошлости и проклетe Карме.

На 19. питање: Индији сада може помоћи само један малени православни народ; малени, велим, зато што Индија нема поверења у велике народе са империјалистичким тежњама и са економским и политичким апетитима; православни, велим, зато што је само у православним народима очувано чисто и свето Хришћанство.

## **Писмо 56**

### **Седмо писмо индијске мисије монаху Христодулу и одговор на писмо**

20. питање: Зашто источно православна црква није слала до сада своје мисионаре у Индију?

21. питање: Шта би Христос донео Индији?

22. питање: У твојој визији каква изгледа будућа хришћанска Индија?

Одговор монаха Христодула:

На 20. питање: Прва православна мисија у Индији била је у првом столећу хришћанске епохе. Њу је представљао свети апостол Тома и његови следбеници. Та апостолска мисија имала је доброг успеха, али је угушена од стране многобожаца и муслимана. Остала је само једна малена група у Малабару, која и данас постоји. Наредних осам столећа источно православна црква провела је у страшној борби са јеретцима, од којих су последњи били римокатолици. Затим је Бог попустио робовање православних народа под Турцима у Малој Азији и на Балкану и под Монголима у Русији. За време ових робовања западни народи осилили су се, створили империје и завладали свим континентима па и над Индијом. И само њихове хришћанске мисије имале су приступа у покореним народима. Али без успеха. Јер где крсту претходи мач, ту је крст омрзнут. Тек сада су народи источно православне цркве у могућности да се ставе у службу своје браће у Индији.

На 21. питање: Христос једини може скинути мрак са индијског човечанства, ослободити га демонских окова, искупити Карму, развејати песимизам, унети радост живота, отворити вид за небесно царство као циљ земаљског битисања, опасати снагом и запојити љубављу све Индијане.

На 22. питање: Будућа Христова Индија представља се моме духовном виду као голубица, којој су крила затопљена катраном па не може да крене ни у висину ни у дужину. Кад је Христос опере и очисти, и својом крвљу запоји, и на руке своје узме, она ће полетети на радост своју и на радост светих небеса и свих Божјих народа.

## **Писмо 57**

### **Осмо писмо индијске мисије монаху Христодулу, и одговор на писмо**

23. питање: Ко би у Индији био највећи противник источно православној мисији?

24. питање: Ко би од стране Европе спречавао рад једне источно православне мисије у Индији?

25. питање: Да ли би светогорски монаси могли доћи у Индију као хришћански мисионари?

Одговор монаха Христодула:

На 23. питање: Највећи противници једне мисије наше цркве у Индији били би теософи и окултисти, који мисле да су пронашли кључ мудрости у мешању и збирању свих религија и свих философија; који држе да је истина у мноштву а не у чистоти. А ви знате, да врећа прашине не повећава вредност једном зрну злата у прашини.

На 24. питање: Од стране Европе спречавали би рад православним мисионарима сви они који су до сад успели једино да Индијани омрзну хришћанство.

На 25. питање: Светогорски монаси никада по својој вољи не би изишли ни корака из Свете Горе. Но Бог који по својој вољи покреће и звезде небесне може наравно покренути и неке од нас бедних монаха на дело које је Њему угодно.

Опростите, господо, мене грешног и недостојног Христодула.

## **Писмо 58**

### **Теодосије Мангала пише цркви у Малабару**

Христос посреди нас!

Јест и будет во вјеки!

Света Гора! На жалост ми бедни хришћани у Малабару никад нисмо ни чули за Свету Гору. А на моју велику радост ја сам у Светој Гори већ пун месец дана. Првих петнаест дана није нам било допуштено да се искрцамо у ову рајску монашку државу, и то због мојих некрштених другова, али потом је дошла изузетна дозвола од стране Патријарха из Цариграда. Петнаест дана ми смо живели у једној лађици пловећи лагано око Свете Горе. То време искористили су моји другови Пандит и Рама и слали су разна питања чувеном монаху Христодулу, од кога су добијали веома интересантне одговоре.

Царство без круне, држава без војске, земља без жена, богатство без новаца, мудрост без школе, кухиња без меса, молитва без престанка, веза с небесима без прекида, славопој Христу без умора, смрт без жаљења – то вам је Света Гора Атонска. Камо среће за Индију, и крштену и некрштену, да може учинити трампу и дати Хималаје за Свету Гору! Јер у Светој Гори хиљаде и хиљаде хришћанских монаха држе једну веру, испуњавају једно правило,

имају једну наду, наду у небесно царство, и признају једну заштитницу своје земље – пресвету Богородицу.

Ми смо стигли да посетимо десет између двадесет главних манастира и велики број мањих манастира и келија и неколико пештера. У нашу почаст звонила су звона и певане црквене песме. Моји сапутници били су просто очарани. Пандит Шанкара рече:

– Кад би сва Европа имала дух Свете Горе, била би мирна и срећна; и Индија би тада могла волети Европу.

У трпезаријама манастирским читали смо на зидовима ова четири монашка правила:

Цјеломудрије,

Воздржаније,

Послушаније,

Молчаније.

Сваки манастир има понеког особитог духовника, искусног старца, који је према другим монасима као родитељ према деци.

Љубав је крајња сврха свих монашких подвига у Светој Гори – љубав према Богу и љубав према ближњима.

Ја сам се осећао срећнији и радоснији од свију. Само ме је ожалостио један монах, који ми рече, да ми малабарски хришћани држимо нека јеретичка учења. "То морате исправити, – додаде он савршено љубазно и мило, – јер Божја истина не трпи ни једну трун неистине". Можда ће и вас ово ожалостити. Али ја сам у име своје и ваше дао реч, да ћемо одбацити свако учење, које Света Гора сматра јеретичким. Ми хоћемо чисту и свету истину. И баш због тога смо дошли у сукоб са римокатолицима, јер нисмо хтели признати њихове измишљотине како у погледу веровања тако и у погледу владања и црквеног поретка.

Сваки манастир овде има своју ризницу и костурницу. У ризницама се чувају драгоцености, светиње, и рукописи мудраца светогорских. У костурницама су кости изумрле братије сваког дотичног манастира. Сутра је дан мртвих. Зато се сваке суботе врше службе Божје у костурницама. Иако су то само мртве кости, оне се чувају с поштовањем, јер ће доћи дан када ће затрубити труба архангелска и све ће кости оживети, како је речено и проречено.

Последњи дан нашег боравка у овој пречудној земљи био нам је и најрадоснији. То је био дан, када је монах Христул изишао из своје келије, после четрдесет дана драговољног заточеништва. Он је тога дана примао монахе који су се као пчеле слетали к њему из све Свете Горе да га виде и чују. Калистрат га је умолио те је примио и нас.

Нисмо много разговарали. Није ни било потребно. Слађе је било гледати лице овога човека јагњета. Ја нисам у животу срео човека тако кротка и блага а у исто време тако достојанственија. Ево човека! помислио сам у себи. Моји другови су шаптали међу собом:

– Аватара!

Својим сетним очима он је гледао у даљину. Он и јесте човек из даљине, човек са небеса а не од овога света.

При растанку од паде на земљу и три пут се поклони нама.

Сва тројица узвикнусмо као по договору:

– Дођи нам ти у Индију. Такав нам треба.

Његове сетне очи заводнише сузама и он одговори:

– Ја сам мртвац. Само Христос живи у мени. Што Христос хтедне оно ће и бити...

До скорог виђења  
Ваш одани Теодосије Мангала

## **Писмо 59**

### **Пандава из Бенареса пише Рами Сисодији**

Желим ти мир, блажени мокшу души и светлост ногама.

Ево новости која ће поразити тебе као што је поразила и мене.

Стигао је у Бенарес Кумара Рам бикшу. Овај многољудни град дочекао га је као неког цара. Јер је цела Индија сазнала за његов подвиг: како је ушао у тамницу и пустио твога Арцуну да изиђе а сам остао у тамници. Сви смо с највећим нестрпљењем очекивали, шта ће Суд учинити, шта са Арцуном а шта са Кумаром. Бојали смо се тешке казне и за једног и за другог. Међутим кад је Махмуд Омар прочитао у Суду исповедно писмо Арцунино, Суд је Арцуну ослободио а подвигу Кумарином судије се слатко насмејале и наредиле да се славни бикшу пусти из тамнице.

– Тако нешто могао је извести само Кумара Рам, – рекло се у Суду. – То баш личи на њега.

То је свршетак једног драматичног чина а почетак другог чини ми се, још драматичнијег. Дошли су к мени сви тројица: стари Сундарар Даш, Кумара и Арцуна Сисодија. Сундарар и Кумара били су весели а Арцуна увек озбиљан и замишљен. А да знаш шта су мени испричали! Нешто што ће ускоро одјекнути широм Индије као гром Индрин.

Кад је Кумара пуштен из тамнице, отишао је у Малабар. Писао је Сандарару и Арцуни да хитно дођу к њему. Кад су се састали, отишла су сва тројица хришћанском митрополиту и изјавили да желе да постану хришћани. Митрополит Тома, који има велико поштовање према светлом Махараџи, остави госте у својој кући, а он оде у Траванкор. Јави се Махараџи и саопшти му намеру својих гостију.

– Светли Махараџо, ова тројица су познати и угледни људи у целој Индији, па нисам желео ништа да чиним док тебе не извештајем. Јер ти цениш све људе од вере и чиниш правду подједнако и браманистима и будистима и нама хришћанима.

Махараџа одговори:

– Чини што ти је воља са двојицом бикшу, а Арцуну пошаљи к мени на разговор. Он је кшатрија као што смо кшатрије и сви ми Махараџе у Индији.

Кад се Арцуна јавио Махараџи, овај га је саветовао да одустане од своје намере.

– Истина је у нашим Ведама, а истина је и у Христу, – рекне му Махараџа.

– Не могу бити две истине, светли Махараџо, но само једна, – одговори Арцуна одлучно.

Митрополит је крстио Кумару а другу двојицу примио као "оглашене". Јер Кумара је израније упознат са вером Христовом, док Сундарар и Арцуна треба да се уче и припремају.

– А сада? – упитах.

– Сада идемо у Хималаје сва тројица, – одговори Кумара. – Ја сам одређен од цркве да поучим ова два брата у спасоносној науци Христовој. Ево из ових књига. По том ћу их одвести у Малабар да се крсте, и тако очисте од свакога греха.

Ту Кумара извади из торбе једну малу књигу, у сребро оковану, прекрсти се и пољуби је.

– Ово је Евангелије или Радосна Вест Господа Исуса, јединога истинитог Месије. А ове друге књиге то су Житија светих људи и жена и мученика Христових.

Тада Кумара поче да чита Евангелије и објашњава, речито и убедљиво, како само он уме. Ја узвикнух:

– Ти, Кумара, као да хоћеш и мене да обратиш Христу?

– Камо твоје среће Пандава. И камо среће да се сви милиони Индијана обрете јединој Истини, једином Путу и једином Спасењу.

Ануширвана... Умало не заборавих. Рекоше ми, да ће и син Пандит Гаури Шанкаре, твога сапутника, следовати њима. Они су се обрадовали, али су га усаветовали да сачека повратак оца. На томе је и остало.

Ја сам као у неком бунилу и у грозници. А и сва Индија је у бунилу и грозници. Ко ће нас осветлити? Ко ће нас излечити?

Твој верни Пандава

## **Писмо 60**

### **Монах Калистрат пише из Свете Горе др. Јевтиму у Београд**

Мир ти и радост од Господа Исуса Христа.

Стигао сам у Свету Гору из света са многим позледама на души својој. Мораћу дуго да лечим душу док не повратим ону ведрину, једноставност и снагу коју сам раније имао. Доживео сам ето и ја што доживљују и сви наши монаси кад изађу из Свете Горе у свет. Не могу после годинама да се поврате к себи. Као да сам се пеленом хранио, тако сам испуњен горчином.

И ти си насуо доста горчине у душу моју. Послушао си друге а не мене, па си приредио нашим милим гостима из Индије ону бруку и срамоту на универзитету. Но нека ти је све просто. Нека је просто и свима осталим који су ми улили кап горчине у душу. Сад сам сав млтав и неспособан за праву молитву. Али ако ми Господ поврати оно што сам раније имао

и био, ја ћу се за све вас, пријатеље исто као и непријатеље, даноноћно молити Богу и Светој Пречистој.

Извештавам те да смо јутрос испратили наше индијске госте. Преноћили су у манастиру Ксиропотаму, па су се јутрос спустили на Дафну. Нико их није испратио осим мене и попа Бојана. Ти знаш, да Светогорци нису радозналци. Тешко да може ма ко и ма што да поремети њихов дубоки мир душевни. Премда су сви изреда у својим манастирима били према овим ретким гостима необично љубазни и предусретљиви. Наши гости препунили су своје торбе даровима из Свете Горе. Поп Бојан, који је сад примљен за послушника код старца Христодула, донео им је од овога неке светогорске рукотворине као успомене на Свету Гору.

Кад су они стајали на палуби лађе, а ми на обали, опраштали смо се узајамно махањем руку.

Пандит Гаури Шанкара рече:

– Никад вас нећемо заборавити!

Војвода Рама Сисодија узвикну:

– Дођите нам у Индију. И нека нам дође велики духовник Христодул!

Теодосије Мангала, гушећи се у сузама, само је испрекидано викао:

– Молите се Христу Богу за нас... Дођите... Индија вас чека. Индија вас треба.

Тада је машина запиштала, а ја, не знајући шта друго да им кажем, издекламујем оне стихове г. Богдановића:

"Индијо стара, земљо нам драга,

Земљо нам драга, земљо свих блага,

Од стабла твога и ми смо грана,

И ми смо деца из Хиндустана..."

Нека те Господ Христос благослови

Монах Калистрат

П.С. Ако хоћеш, пиши о свему Митриновићу и поздрави га. Јер ја од данас престајем писати ма коме. Треба душу да лечим од светских горчина. Збогом.

## **Објашњења**

<sup>1</sup> *Лотос* је цвет, омиљен у Индији и много спомињан у светим књигама индијским. Цвета над водом и јавља се у разним бојама. Има кипова Будиних, на којима је Буда изображен како седи прекрштених ногу у цвету лотоса.

<sup>2</sup> *Брамани, кшатрије, вајшије и шудре* – четири су касте, у које је народ индијски подељен од незапамћених времена. Брамани су носиоци и тумачи философске мудрости. Они су највиша каста. Често пута брамини су сиромашнији од шудра, али ипак и најсиромашнијем брамину

кад се јави у друштву одаје се прва почаст и пред њим сви устају на ноге па и сами кнежеви. Кшатрије су војничка каста. Они наслеђују то звање. Чувари су и браниоци народа и отаџбине. Вајшије су трговци и пословни људи. Шудре су најнижа каста, с којом људи виших каста не једу за једном софром, али послују са њима и друже се. Шудре су углавном земљорадници. Они су потомци покорених народа који су насељавали Индију пре доласка Индоевропејаца.

<sup>3</sup> *Кашимир* је северна покрајина Индије на падинама високих планина. Као горштаци Кашмирци су здрави и стасити. Највише се баве сточарством. Чувене су у свету кашмирске овце и кашмирска вуна. Од кашмирске вуне праве се најфинији штофови у фабрикама енглеским.

<sup>4</sup> *Богиња Кали* веома је поштована у свој Индији. Она има своје храмове. Њој се приносе посведневне жртве. Милиони људских бића призивају је у помоћ кроз нарочите молитве и песме. Она је једна од жена злог бога Шиве. Неки сматрају богињу Кали као добру и милостиву, а неки опет као заштитницу свих лопова и разбојника? По њеном имену назват је највећи град Индије Калкута. А то значи Калин кут или Калина кућа. Реч кут је санскртског порекла и употребљава се и у српском језику у истом значењу: кут, кутић, кућа, кућиште.

<sup>5</sup> "*Ти си ја, ја сам Ти*"; овај израз често се употребљује у Индији. Њиме се хоће да представи понекад јединство једног људског бића с другим а понекад јединство човека с неким божанством. У песмама и молитвама богу Кршни овај се израз често употребљава.

<sup>6</sup> Хиднуси сматрају Ганг за свету реку. Тако се сматра и река Џумна, но мање него Ганг.

<sup>7</sup> *Алахабад* је град у средњој Индији на обали Ганга. Велике верске свечаности приређују се у том граду сваке године. Нарочито је позната "свечаност свећа" у част богиње Кали, жене бога Шиве.

<sup>8</sup> *Мокша* означава успокојење душе, које човек постиже одређењем од свега земаљскога и светскога. Кад човек умртви сваку жељу за ма чим у овом свету, душа његова долази у стање потпуног успокојења или мокше.

<sup>9</sup> *Багавад Гита* је један од највеће индијске епопеје Махабарате. Багавад Гита, значи божанска песма. То је најлепша песма коју је Индија певала и у исто време најјасније изложење вере браманске.

<sup>10</sup> *Шлока* означава строфу из Веданти, светих књига индијских. Све Веданте су подељене на шлоке.

<sup>11</sup> *Бикишу* значи монах, путујући монах који учи народ и живи од прошње.

<sup>12</sup> *Тантре и Мантре* то су молитве које се знају и читају по храмовима и манастирима. У тибетским будистичким манастирима Тантре и Мантре су исписане на каменим плочама или дрвеним даскама. Кад неко захте да му се прочита свих 500 плоча или дасака са Тантрама и Мантрама, онда сваки монах узме по једну или две такве плоче или даске, и онда сви једновремено читају. Тако успевају да за кратко време прочитају онолико молитава колико један калуђер не би могао да прочита месецима.

<sup>13</sup> *Малабар* је на југу Индије. То је један махараџински са главним градом Траванкором. Ту живи око четврт милиона хришћана, који нису ни римокатолици ни протестанти. Себе називају православним, премда у свом учењу имају неке јеретичке примесе. Они сматрају



Диоскора свецем. Иначе су велики ревнитељи хришћанске вере и веома благи и добродушни људи.

<sup>14</sup> *Кршна* се сматра у Индији богом, који се често јављао у виду човека. Он је бог воинствени, који помаже војскама или сатире војске. Он се јавио краљу Арцуни на бојном пољу и издиктирао му целу Багавад Гиту. Кршна жена назива се Рада. Кршна се сматра нарочитим заштитником говедара. Кршну и сва његова митска дела међу људима особито је опевао један слепи песник по имену Шур Даш.

<sup>15</sup> *Реинкарнација* – поновно рађање у новом телу. Од памтивека сви Хиндуси знају да постоји жива душа у човеку. Умире тело а душа не умире. Душа је носилац живота, зато се и назива у санскртском *жива* или *цива*. Када тело умре, душа излази из тела и јавља се у новом телу, било човечјем или животињском, сходно не Божјој вољи него Карми, којој су и богови подложни.

<sup>16</sup> *Карма*. Карма је збир дела, добрих или злих из прошлог живота једног човека, који збир опредељује у каквом ће се телу или стању јавити душа кад изађе из једног умрлог тела. Карма опредељује судбу богова и људи.

<sup>17</sup> *Сати*, значи ломача. По прастаром закону индијском удовица се спаљује жива на ломачи заједно са својим умрлим мужем. Неке индијске махараце забрањивале су сати, но без много успеха. Лорд Бентик као вице краљ Индије донео је строг закон против сати. Тај закон је поштраван неколико пута кроз 19. век, и учинио је да се сати смањи али не сасвим избичаји.

<sup>18</sup> *Агни*, бог огња. Сама реч Агни изражава огањ, и огањ – Агни.

<sup>19</sup> *Сита*, жена Рамина. У одсуству краља Раме његову супругу одводе странци далеко, на Цејлон. Рама с војскама од људи и од мајмуна иде у бој против одвођача Ситиних. После великих жртава и напора Рама ослобођава своју верну Ситу и враћа се дома. То је садржина знаменитог индијског пева *Рамајане*.

<sup>20</sup> *Дарма*, означава дужност, неизбежну и неодољиву. Дарми треба следовати без противљења.

<sup>21</sup> *Самсара*. Означава вртлог живота. Како је по митологији индијској овај свет бескрајан и вечит, то је он у ствари вртлог, из кога не могу изаћи ни људи ни богови.

<sup>22</sup> *Шива* као и сви митолошки богови индијски јављао се људима безброј пута. Једном се јавио и великом философу Санкари. Кад је Санкара после купања у Гангу изишао на обалу, неки пијани шудра тетуралући се додирне се њега. А баш додир је строго забрањен између шудра и виших каста. Расрђен философ почне викати на пијаног шудру како се смео усудити да га дотакне. Тада шудра у одговору каже Санкари, како је један и исти дух живота у свим бићима и како цео живот свих бића представља Јединство. Санкара је био задивљен слушајући шта му један пијан човек из најнижег сталежа говори. У том наједном уместо пијаног шудре обре се пред философом сам бог Шива, и философ му падне пред ноге и поклони се.

<sup>23</sup> *Бенарес*. Сматра се светим градом у Индији. У њему су многи храмови многим божанствима. Лежи на ушћу Ганга у море. То је град хаџилука за Индијане као Мека за муслимане.

<sup>24</sup> *Шакјамуни*. Тим именом назива се Буда. Умро је око 480. г. пре Христа.

<sup>25</sup> *Акбар*, муслиман, освајач Индије у 13. веку. Акбар је арапска реч и значи победилац. Цар Акбар је слављен као мудар и умерен владар. Он је био широкогруд према немуслиманским верама у Индији у толикој мери, да је помагао зидање браманских погода и да је за своје министре узимао Хиндусе немуслимане. Али је по злу остао познат његов праунук Аурангзеб, страшан мухамедански фанатик и крволок.

<sup>26</sup> *Могол*. Монголски освајач Индије, под којим је Индија љуто пропиштала.

<sup>27</sup> *Крава* је за Хиндуса света животиња. На крави се не оре. Крава се не коље. Кравље се месо не једе. Крављом мокраћом лече се многе болести.

<sup>28</sup> *Махатма Ганди*. Школовао се у Енглеској. Као адвокат живио дуго међу Индијанима у Јужној Африци. Вративши се у Индију, презрео је све европско и повратио се вери својих предака. Човек од вере не само на речи него и у животу. Противан је сили и насиљу. Спречио је многе кржаве револуције у Индији. Признати вођ индијског народа. Испосник, молитвеник и државник. Једна коза која га храни млеком и једна крпа платна којом се одева – то му је сва имовина.

<sup>29</sup> *Златоуст* је рекао: "Ако и пепео једете а милости немате, пакао вам је вечна кућа".

<sup>30</sup> *Пенгамбер*. Арапска реч. Означава пророка. По мишљењу муслимана Мухамед је последњи пенгамбер, пророк и другог неће бити. Мада је Мухамед дао записати у Коран, да ће Исус, Син Маријин, судити свету. Признао је дакле Исуса већим од себе.

<sup>31</sup> *Аватара* је по индијском схватању нова инкарнација некога божанства, неки нови Месија, који треба да исправи и допуни бивше Месије. Спомину се многе Аватаре бога Вишнуа, бога Бrame, бога Шиве Индре и тако редом. И за Гаутаму Буду се верује да је био Аватара. А он, Буда, прорекао је Метрију, као последњег Аватару.

<sup>32</sup> *Ценизам* је систем аскезе, прозват по своме оснивачу Цену. По учењу Цена свака травка и сваки лист и свака кап воде скрива у себи живу душу човечју. Због тога не сме се не само убити човек или животиња него се не сме ни дрво посећи ни лист откинути. Најкрајњи аскетизам у историји човечанства. Човек треба да иде наг и да гладује. Самоубиство глађу одобрено. Спасава се онај ко гладује дванаест година. Ради чега, питамо се ми? Ради ничега. Ради уништења живота. Очајање и песимизам нечувен и непознат.

<sup>33</sup> *Парси* то су Перси, Персијанци. Они имају особену веру у бога светлости и бога таме, у Ормузда и Аримана. Ова два бога су у сталној борби, и њихова се борба одржава на људима. Они своје мртваце не погребљају нити спаљују него остављају голе, покривене само платном, у гробљу. И птице грабљивице падају на мртваце и за час их оглођу. Садашњи Парси у Индији то су избеглице из Персије испред тираније муслиманске. Иначе су Парси у Индији познати као најбољи трговци и највештији пословни људи.

<sup>34</sup> *Факири*. То су индијски дервиши. И ништа друго. Мучитељи сами себе ради ничега, или ради сујете.

<sup>35</sup> *Амајлије*. Давање и ношење амајлија у Индији је свеопшта пракса. Амајлије служе за одбрану од злих духова. Јер у Пантеону индијском у ствари не постоји један Бог добра, који би заштитио добре људе од злих богова и злих духова. Због тога Индијани у јаду своме

служе се амајлијама, врачаријама и жртвама, да би се сами одбранили од злих духова. Јер не знају за Бога који би их од тога одбранио.

<sup>36</sup> *Ом намо Багават*. То значи "Ом, поклоњење пред божанствима". Сама пак реч Ом изгубила је смисао. Чудо! Најпознатија реч а најнепојамнија!

<sup>37</sup> *Патанџали*. Творац Јогафилозофије у време цара Асоке, око двеста година пре Христа. Био је дворски брамин код првога краља од Сунга. Написао је коментаре на неке сутре ведантистичке (Панинисутре).

<sup>38</sup> *Санкија*. Индијски филозоф. Живео на 400 година пре Христа. Проповедао дуализам у природи. Имао је утанчану психологију човека али сасвим сиромашану теологију.

<sup>39</sup> *Врачарије* у Индији су тако обичне као дисање. И све врачарије имају одбрамбени циљ. То јест помоћу њих човек се брани од злих духова.

<sup>40</sup> *Трумурти*. Изражава индијску Тројицу од три бога: Брам, Вишну и Шиву. Кип са њихова три попрсја налази се у Слоновској Пећини код Бомбаја. Кип је изрезан у природној стени и огромних је сразмера. Рађен је у 8. или 9. веку после Христа.

<sup>41</sup> *Саду* је монах нарочитог реда. Овај ред је основао знаменити филозоф Санкара у 9. веку после Христа. Има у њему неколико секти. Тако једни су више за бога Вишну а други за бога Шиву. Једни носе један једноставан штап док други носе у руци троструки штап. Штап се назива *данда*. Отуда се они са једним штапом зову *екаданди*, а са три штапа *триданди*.

<sup>42</sup> *Рани* значи краљица или махараџиница.

<sup>43</sup> *Чандрагупта* је протерао Грке који су са Александром Македонским били освојили Пенџаб, на северозападу Индије, и створио велико и слободно царство индијско 321. године пре Христа. Град Патна био му је престоница. Његов унук *Асока* био је велики унапредитељ индијске цивилизације. Приволео се Будизму и с највећом ревношћу помагао ширење Будизма чак до Кине и Јапана. *Чалукија*, оснивач једне познате династије на 500. година по Христу са престоницом у Дарвару. *Харша*, "северни орао", како га називају песници, моћни освајач и ујединитељ Индије из 7. века по Христу. *Рамачандра*, многоопевани и популарни херој индијски. *Раџпут* – династија ратоборна и моћна. Владала је до најезде мухамеданаца.

<sup>44</sup> *Девата* – кућни богови. Свака кућа у Индији има свога идола као домаћег заштитника. И свако село има свога, и то не једнога. Кипови од дрвета или камена могу се видети по улицама, крај друмова, по њивама и на висинама. По веровању Индијана Давата не чине неко добро људима зато што су добри него због жртава које им људи обавезно и посведневно приносе било у брашну или месу или млеку или цвету.

<sup>45</sup> *Атарваведа*. Постоје разне Веде, као Ргведе, Самаведе, Јаџурведа, Атарваведа, Пранававеда.

<sup>46</sup> *Јама* је подземни бог; бог Ада. Он прима привремено душе умрлих људи до њиховог новог ваплоћења, реинкарнације сходно свачијој Карми. Срби кажу *јама* за провалу у земљи. Очигледно да је ово санскртска реч и да има везе са именом подземног бога Јаме.

<sup>47</sup> *Веданте* и *Пуране* су основне књиге браманистичке а *Упанишаде* будистичке.

<sup>48</sup> *Гуру*, учитељ, наставник, васпитач. Гуру је васпитач деце на селу. Деца која се желе школовати дају се у кућу гуруа, и код њега живе, са њим се хране, од њега се уче. Но гуру вишега стила јесте философ који тумачи Веде зрелим људима.

<sup>49</sup> *Свети Албан*. Енглески светитељ и мученик из првих векова хришћанства. У Енглеској многи храмови посвећени су св. Албану.

<sup>50</sup> *Шри Кршна шаранам мама*. Ом. "Господар Кршна је моје уточиште".

<sup>51</sup> *Татагата*. Почасни назив Будин. Значи: Просвећени, Осветљени.

<sup>52</sup> *Ом, намо Махадева*: "Ја се клањам великоме Богу".

<sup>53</sup> Стихови из *Багавад Гите*.

<sup>54</sup> *Пинда* је једна врста даће за умрлог. Пинда се састоји од куваног пиринча, згњеченог у облику лопте. По веровању Хиндуса пиндом се храни душа умрлог у току десет дана, док се око ње не згусне тело звано *штула шарира*. Са тим телом душа не лута него се придружује умрлим прецима. Једанаестог дана даје се *шрада*. Скупе се сродници умрлог човека у његовој кући и ту врше извесне церемоније. Ово се понавља сваког месеца за годину дана, а после сваке године по једном.

<sup>55</sup> *Пратиниди* је велики везир или први министар махараџин. Сваки Махараџа у Индији има седам министара. По части прво место заузима *брамин* који је као домаћин духовник. Брамин је верска личност и заузима у двору ранг виши и од великог везира. До Пратинидија стоји *Прадхана*, као министар јавних радова. За њим долази *Сачива* или министар војске. За овим долази *Мантри* или министар спољних послова. До њега је *Аматија* или министар пољопривреде. Најзад долази *Сукранити* или министар финансија. Дакле, седам министара или *Пракритис*.

<sup>56</sup> *Амма* значи мама, мајка.

<sup>57</sup> *Ом намо Васудеваја*. "Ја се клањам богу Васудеви".

<sup>58</sup> *Ом намо Тримурти*. "Ја се клањам тројници богова", тј. Брами, Вишну и Шиви.